

DE

DELAVSKA ENOTNOST

28. 12. 1976 — ŠT. 51, 52 — L. XXXV. — CENA 3 DIN

GLAVNI UREDNIK:
VOJKO ČERNELČ

ODGOVORNI UREDNIK:
BOJAN SAMARIN

SREČNO
IN USPEHOV POLNO
NOVO LETO 1977
ŽELE VSEM
DELOVNIM LJUDEM

Republiški svet
Zveze sindikatov Slovenije
republiški odbori sindikatov in
ČZP Delavska enotnost

Dragi tovariš Mraz,

dovoli, da se letos tudi jaz pridru-
žim množici tvojih oboževalcev, ki Te
nadlegujejo v teh dneh s svojimi
novoletnimi željami, in da njihovem
moledovanju dodam svojo skromno
prošnjo.

Ne prosim Te, da nam v novem letu
prineseš več dobrin osebnega in
družbenega standarda, avtomobilov,
počitniških hiš, stanovanj, vil, vrtcev
in blaga za široko porabo, saj nam
tudi lani in vsa leta poprej nisi nič
takega podaril. Vse naše dozdajšnje
pridobitve so bile sad trdega garanja
nas samih, delavcev!

In tudi Te ne prosim, da bi pobrskal
v svojih skladiščih in tamkaj našel
kakšno sredstvo, ki bi nam čez noč
zagotovilo večje proizvodne in po-

slovne uspehe, boljšo stabilnost,
trdnejši dinar, hitrejšo rast izvoza in
manjši uvoz. Očitno je, da teh dobrin
nimaš na zalogi, zato smo se morali
lani kar sami spoprijeti z inflacijo in,
kot veš, ni bilo lahko, bilo pa je učin-
kovito in še bolj bi bilo, če bi res vsi
zavzeto sodelovali pri tej dejavnosti.

In prav res tudi ne želim, da bi nas v
novem letu obdaril s še kakšno novo
zakonsko ureditvijo naše družbe.
Sami smo si naredili ustavo, nedavno
tega smo oblikovali in sprejeli zakon
o združenem delu, ki ga zdaj sku-
šamo z interno zakonodajo in s
samoupravno prakso uveljaviti v
našem vsakdanjiku.

Pri vsem tem našem početju pa
nam manjka nekaj drobnih in hkrati
zelo pomembnih družbenih vrlin.

Zato Te, dragi tovariš dedek Mraz,
lepo prosim, da nam ob letošnjem

novem letu prineseš vso svojo za-
logo samoupravnega poguma, ki ga,
upam, imaš v svojih skladiščih, pa
znanja in spoznanja, da vseh teh
velikih nalog, ki smo si jih zadali v
minulem letu, ni možno uresničiti
brez resničnega tovarištva, poštenja,
delovne vneme in delavske solidar-
nosti. Kaj nam namreč koristijo mate-
rialne dobrine — naj sodijo med
osebni ali družbeni standard — pa
stabilizacija — gospodarska in druž-
bena — ter obilica dobro napisanih
zakonov, če pri tej vsakodnevni de-
javnosti samoupravljalcev ni dovolj
tistih prej omenjenih človeških do-
brin, ki so bile takrat, ko smo delali
revolucijo, sestavni del socializma.

V pričakovanju, da ta moja prošnja
ne bo naletela na gluha ušesa, Te
pozdravlja

tvoj Janez Voljč

OKROGLA MIZA DELAVSKE ENOTNOSTI O DELU SLOVENSkih SINDIKATOV V LETU 1976

USPEHI SPODBUJAJO K NOVIM AKCIJAM

Letne seje republiških odborov sindikatov in RS ZSS bodo nedvomno pomenile priložnost za celovito oceno dela, uspehov in pomanjkljivosti sindikatov v letošnjem letu. Uresničenih pa tudi nedokončanih nalog je seveda veliko, skoraj vse pa so sindikati izvajali kot del organiziranih družbenopolitičnih sil in v tesnem sodelovanju s pristojnimi dejavniki, organi in organizacijami. Prav zato smo naš razgovor za okroglo mizo vsebinsko omejili na tiste dosežke in spoznanja, mimo katerih vodilni sindikalni delavci SR Slovenije nikakor ne morejo, ko poskušajo opravljeno delo ocenjevati tako s stališča skupnih dogovorov in nalog kot tudi specifičnih interesov sindikalnega članstva.

V razgovoru za okroglo mizo so sodelovali predsednik RS ZSS inž. Janez Barborič in 17 predsednikov RO sindikatov Slovenije. Predsednika dveh republiških odborov v pogovoru nista sodelovala zaradi bolezni; zaradi celovitejšega prikaza vključujemo, čeprav na drugačen način, tudi prispevka o dejavnosti teh dveh sindikatov.

Razgovor za okroglo mizo je vodil in pripravil za tisk Milan Govekar.

Inž. JANEZ BARBORIČ, predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije:

Preboj in ofenziva

V prizadevanjih za konkretno uresničevanje ustavnih določil smo sindikati v razpravi o osnutku zakona o združenem delu prav gotovo vodili našo letošnjo najbolj pomembno akcijo. Zakaj tako mislim? Predvsem zato, ker smo ob tej nadvse široki in ustvarjalni javni tribuni uspeli, čeprav še ne docela, le presvetliti stanje v naši družbi in narediti inventuro obstoječih odnosov. To je bila podlaga vseh nadaljnjih prizadevanj za spreminjanje

neje razmer. Seveda smo se ob tem srečevali tudi z najrazličnejšimi odpori in smo jim pričel še danes, pa vendar: storjen je bil odločilen preboj na vsej fronti; preboj, ki naj — ob učinkoviti nadaljnji akciji — omogoči dosledno uveljavljanje odnosov, kot so zapisani v ustavi in v zakonu o združenem delu.

Ni nepomembno, da smo v akcijah za uveljavitev hotenj, plebiscitarno sprejetih z »malo ustavo«, vodili boj za dohodkovne odnose ne samo pri razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, ampak je bil ta boj širši in ga označujejo napori za uresničevanje ustavno opredeljenih dohodkovnih odnosov na področju oblikovanja in razporejanja dohodka v vseh temeljnih in drugih organizacijah združenega dela.

Če bi smel ocenjevati akcije posameznih sindikatov na tem področju, bi dejal, da niso izostale v nobenem izmed 19 sindikatov, kolikor jih imamo v SR Sloveniji. V nekaterih sindikatih je bila aktivnost večja, drugod manjša, ponekod nemara preveč splošna in spet drugje zelo konkretna. Odvisna pa je bila predvsem od naše organiziranosti, skratka od tega, kako imamo in imajo urejene odnose v osnovnih, občinskih organizacijah in republiških odborih; seveda tudi od tega, kakšne so njihove medsebojne povezave, kako učinkovito deluje delegatski sistem. Izkušnje kažejo, da bomo morali delo in prizadevanja na tem področju še močno poglobiti, če naj bi delovali zares tako, kakor smo zapisali v statutarnem dogovoru o delovanju in organiziranosti sindikatov in Zveze sindikatov Slovenije.

Na področju ustavnega povezovanja združenega dela smo dosegli precej. Stopnja doseženega je seveda različna od dejavnosti do dejavnosti in je bila odvisna predvsem od aktivnosti posameznih sindikatov oziroma vseh družbenopolitičnih sil. Nekaterim področjem smo seveda namenili več pozornosti. Omenil bi oblikovanje sestavljenih organizacij združenega dela na osnovah zakona o združenem delu, povezovanje v interesne skupnosti gospodarskih dejavnosti. Zlasti pri tem smo daleč pred drugimi republikami. Priznati pa si moramo, da delovanje interesnih skupnosti še zdaleč ni takšno, kot naj bi bilo. Zato nas na tem področju čaka še obilo dela.

Glede razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke pa bi dejal, da gre za področje, ki je dejansko najbolj v ospredju. Kljub kritikam glede delitve osebnih dohodkov moram reči, da je bil na tem področju dosežen velik napredek, če upoštevamo, kakšno stanje smo imeli poprej. Res je, da so še ekscesi, vendar ni mogoče govoriti, da bi pomenili splošen družbeni pojav. Gibanje osebnih dohodkov ni zaskrbljujoče ali celo alarmantno v celoti, seveda pa zahteva večjo, učinkovitejšo aktivnost v posameznih primerih. Stališča sindikatov do teh vprašanj so jasna. Poudaril pa bi, da s tem, kar sem povedal, ne želim zagovarjati obstoječih samoupravnih sporazumov ali jih celo braniti za vsako ceno. Nasprotno, bil sem eden prvih kritikov in obenem pobudnikov, da bi v sindikatih začeli z akcijo, ki naj razmere in gibanja na tem področju kar najbolj približa vsebini ustavnih določil in zakonu o združenem delu. Gradivo o novih osnovah samoupravnega sporazumevanja o dohodkovnih odnosih in še posebej o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke je že pripravljeno. Če ne bi čakali na dokončne rešitve, zapisane v zakonu, sprejetem 25. novembra letos, bi se javna razprava o tem že začela. Tako pa se bo začela v kratkem.

Poudaril bi rad, da smo še zelo šibki na področju interne delitve, torej nagrajevanja po delu in po rezultatih dela. O tem veliko govorimo. Najrazličnejše analize, zlasti pa študija ekonomskega inštituta, kažejo, da smo v zadnjih petih letih sicer dosegli bistvene premike, vendar pa z njimi le še ne moremo biti zadovoljni. Glede na to, da je od resnično urejenih razmer na tem področju v bistvu odvisno razreševanje celotnega spleta družbeno-ekonomskih odnosov, moramo in bomo morali posvečati vso pozornost delitvi po delu. Res je, da Zveza sindikatov Slovenije pri tem lahko ponudi nekatere temeljne rešitve oziroma izhodišča. Konkretna naloga posameznih sindikatov pa je, da opozorijo na dobre rešitve, jih predstavijo najširši javnosti, obenem pa iščejo nove in vsestransko smotnejše rešitve.

Ob res celoviti »inventuri« aktivnosti in dogajanj v sindikatih bi moral spregovoriti še o marsičem, tako o delovanju na področju samoupravnega načrtovanja razvoja, stabilizacijskih prizadevanjih... Vendar bi se omejil le še na solidarnostne akcije, ki smo jih vodili v sindikatih in ki, ne vem za kaj, v javnosti niso odmevale tako, kot bi po svojem pomenu morale. Prav gotovo ni bila majhna stvar, da smo ob ekonomskem položaju, kakršen je bil, uspeli spodbuditi združeno delo, da se je še dodatno odpovedalo dvodnevemu zaslužku v korist prizadete prebivalstva v Posočju. Ob akciji za pomoč Posočju smo v sindikatih tudi dokazali svojo mobilnost, ki je bila še zlasti očitna in učinkovita ob zbiranju prikolic in druge pomoči. In ne nazadnje, na sindikatih je bila največja teža bremen pri akciji za izvedbo javnega posojila za modernizacijo in gradnjo cest. Kot vemo, je uspeh presegel vsa pričakovanja. Sodim, da je to najboljše zadoščenje tudi vsem aktivistom v osnovnih organizacijah sindikata.

JANA LEVIČNIK, Syndikat delavcev bank, SDK in zavarovalstva Slovenije:

Rezultati ne odražajo naporov

Trudili smo se, delali veliko, vendar doseženi rezultati ne odražajo vloženih naporov tako, da bi lahko bili zadovoljni. Vzrok je v tem, da še nismo uspeli uveljaviti nove vloge sindikatov v procesu doslednega uresničevanja ustavne vsebine družbeno-ekonomskih odnosov, predvsem pa smo še vse premalo storili za politično aktiviranje sleherne med našimi osnovnimi organizacijami in še posebej za uveljavitev delegatskega sistema. Take izkušnje so, seveda, naš kazipot za prihodnje delo.

Upoštevaje splošno stanje in razmere bi kljub temu rekla, da smo sorazmerno dobro opravili naloge in akcije, ki so bile skupne vsem sindikatom. Predvsem mislim na razpravo o osnutku zakona o združenem delu, na kritične ocene samoupravnih razmer in na analize uresničevanja samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke. Med specifičnimi nalogami pa bi na prvem mestu omenila ustavno preobrazbo zavarovalstva. Delo ni bilo lahko, zlomiti je bilo treba veliko odporov, vendar smo uspeli, saj je bil podpisan samoupravni sporazum o ustanovitvi zavarovalne skupnosti Triglav. Po drugi strani pa smo se v našem sindikatu zavedali pomembnosti reforme usmerjenega izobraževanja, saj potrebujemo veliko specializiranih kadrov. Zagotovili si jih bomo s pomočjo posebne izobraževalne skupnosti za blagovni in denarni promet.

ANTON JEREB, Syndikat delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije Slovenije:

Začenjamo pri sebi!

Poleg širše razprave o zakonu o združenem delu smo še posebno pozornost posvečali nezavidljivemu položaju dejavnosti, ki jih združuje naš sindikat. Že nekaj let je namreč agroživilski kompleks nizko akumulativen. Republiški odbor je zato v letu, ki se izteka, vodil obsežne razprave o odpravljanju nekaterih slabosti, predvsem pa o razdrobljenosti, ponekod nizki produktivnosti dela in neizkoriščenih zmogljivostih. Ob tem je poseben poudarek veljal uresničevanju resolucije o družbeno-ekonomskem razvoju in o dohodkovnih odnosih. Ugotavljamo, da je kmetijski samou-

pravni sporazum kršilo tolikšno število organizacij, da je resno vprašanje, ali je sporazum sploh še realen, ali pa ga je treba dopolniti tako, da bo prilagojen drugim sporazumom vsaj glede izenačevanja osebnih dohodkov na sorodnih delovnih mestih. Prav tako pa so bili kršeni tudi veterinarski, živilski in ribiški sporazum.

Naš sindikat se je aktivno vključil v razpravo o izvajanju sklepov II. konference ZKS o agroživilstvu. Pri tem smo pripisovali velik pomen družbenemu planiranju, pospeševalni službi, strokovnoznanstvenim zavodom, ki bodo lahko veliko prispevali h kompleksnemu reševanju problemov agroživilstva v sedanjem srednjeročnem obdobju. Na razgovoru komunistov v RO pa smo se še posebej zavzeli, da bomo na vseh ravneh organiziranosti spodbujali napore za večjo proizvodnjo hrane, ureditev samoupravnih odnosov, združevanje dela in sredstev kmetov-koooperantov v kmetijskih zadrugah in obratih za kooperacijo ter za uveljavljanje dohodkovnih odnosov. Tudi v prihodnje bomo spodbujali zdrava samoupravna in ekonomsko utemeljena povezovanja na področju agroživilstva. Pri tem nam je za zgled resnično dobro organizirana in uspešna SOZD ABC Pomurka.

GEZA ČAHUK, Syndikat delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije:

Plodna iskanja

V letu, ki se izteka, se je naš sindikat močno angažiral predvsem na dveh področjih. Tako razprava o osnutku zakona o

združenem delu ni le vplivala na temeljito oceno stanja, marveč nam je pomagala izoblikovati tudi napotke za spreminjanje razmer, za vključevanje vzgoje in izobraževanja v združeno delo na osnovi ustave in zakonskih določil. Pri tem so bili še posebej pomembni in spodbudni rezultati snovanj, kako se bolje samoupravno organizirati tako po šolah kot v dejavnosti kot celoti, kako po tej poti prispevati k preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje, skratka, kako na osnovi programov dela in dogovorjenega načina financiranja tudi praktično uveljavljati svobodno menjavo dela.

Z materialnim položajem vzgoje in izobraževanjem seveda še ne moremo biti zadovoljni. Naša stališča in tudi sicer stališča sindikatov so jasna in jih ne bi ponavljal. Ob tem, nadvse izpostavljenem vprašanju, naj le opozorim, da se je naš sindikat od iskanja trenutnih preusmeril k snovanju sistemskih rešitev. Upoštevaje načela zakona o združenem delu in že pridobljena spoznanja, sem prepričan, da smo na dobri poti, da bi po tolikih letih vendarle začeli načrtno in dosledno razreševati tudi ta problem.

Naša dejavnost je posebnega družbenega pomena. Nalogam, ki jih moramo izpolniti, nikakor ne bomo kos, če se tudi sami ne bi začeli odločati za povezovanje dela in sredstev, seveda upoštevaje strokovna in pedagoška načela našega dela. Že začeta akcija se bo zato nadaljevala v naslednjem obdobju.

Dr. BOJAN VRTOVEC, Syndikat delavcev zdravstva in socialnega varstva Slovenije:

Trd boj za nove odnose

Prav razprava o osnutku zakona o združenem delu je v marsikaterem okolju pomenila izjemno priložnost za odkrit razgovor o samoupravnih donosih. To priložnost so naši kolektivni različno izkori-

stili. Ugotoviti moramo, da je boj za nove odnose v zdravstvu zelo težak zaradi podedovanih konservativnih razmer v stroki in zaradi zastarelih organizacijskih oblik v zdravstveni službi. Vse to zapleta že tako občutljivo problematiko uveljavitve menjave dela na tem področju. Opozoril bi predvsem na prizadevanja v samoupravnih interesnih skupnostih, ki pa so zunaj delovnega in neposrednega vpliva sindikatov, čeprav so za nas nadvse aktualna! Intenzivna vključitev v obravnavo samoupravnih sporazumov o temeljnih planov srednjeročnega razvoja SRS, planov srednjeročnega razvoja SRS, posebej še o samoupravnem sporazumu o osnovnih planov zdravstvenih skupnosti SRS za obdobje 1976—1980 in o predlogu minimalnih standardov ter o ugotavljanju solidarnosti na področju zdravstvenega varstva v SR Sloveniji, je letos tudi zahte-

Sindikata delavcev uprave, pravosodja in družbenopolitičnih dejavnosti Slovenije:

Pet poudarkov

Temeljna in vsebinsko najbogatejša aktivnost je bila povezana z razpravo o »mali ustavi«. V napotkih za akcijo je republiški odbor opozoril, da morajo člani sindikata temeljito preučiti celotno besedilo osnutka zakona, oceniti samoupravne odnose, s posebno pozornostjo pa obravnavati tista vprašanja in naloge, ki jih zakon nalaga glede na pristojnosti družbenopolitičnih skupnosti in njihovih organov. S teh izhodišč je treba presoditi usposobljenost državnih organov za izvajanje strokovnih nalog, povezanih z opravljanjem funkcij družbenopolitičnih skupnosti, kot so opredeljene z zakonom. Enako pozorno so člani analizirali tiste določbe zakona, ki govorijo o nalogah sindikatov.

Posvetovanja s podpisniki samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in o delitvi sredstev za osebne dohodke niso opozorila le na sedanje razmere, ampak so nakazala tudi smeri in pota dogajanja s stališča že sprejetih družbenih dogovorov in tudi določil zakona o združenem delu.

V letošnjem letu je republiški odbor aktivno sodeloval pri oblikovanju družbenega dogovora o osnovah in merilih za oblikovanje sredstev za delo državnih organov in dohodka delovnih skupnosti teh organov. Ta dogovor bo podpisan v letu 1977.

Iz programa za leto 1976 prenašamo v program za novo leto vse tiste naloge, ki so povezane z zakonom o državni upravi, ki je v pripravi. Gre za vprašanja s področja nagrajevanja, samoupravljanja, financiranja in medsebojnih razmerij v državnih organih, kar vse je treba urediti skladno z določili zakona o združenem delu.

Tudi v naslednjem letu se bo nadaljevalo že začeto delo pri utrjevanju in organiziranosti sindikalnih organizacij v občinah. Ko bodo občinske organizacije zares zaživele, bodo tudi postavljeni temelji za učinkovito delovanje delgatskega sistema.

vala veliko naših naporov. Dosegli smo tudi nekatere uspehe na tem področju. Najbolj prepričljivo o njih govori osveščenost naših delavcev, ki so dobro seznanjeni z vsebino sprejete politike in ukrepov. Prihodnje naloge v bistvu pomenijo nadaljevanje že začeti akcij. Prizadevali si bomo za konkretno uveljavitev svobodne menjave dela. Izpopolnitev samoupravne organiziranosti v zdravstvu ob uveljavitvi ustavnih načel glede izrabe delovnega časa pa bo tudi terjala veliko pozornosti in prizadevanj vseh članov našega sindikata. Tudi problemom v zvezi z merili za nagrajevanje po rezultatih dela bomo morali posvetiti več pozornosti. Zveza sindikatov Slovenije in sindikat delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije bodo morali tudi v prihodnje ostati naša solidna opora pri razreševanju konkretne problematike po poteh, ki sta jih začrtala ustava in zakon o združenem delu.

IVAN SLAMNIK, Sindikat delavcev prometa in zvez Slovenije:

Kako naprej?

Naš sindikat je po številu članstva med največjimi, vrhu tega pa heterogen, saj vključuje kar 9 dejavnosti, ki so v osnovi posebnega družbenega pomena. Glede na tako raznolikost, predvsem pa pestrost in ostrino nerešenih problemov, smo med prvimi začeli spodbujati ustanavljanje SIS gospodarskih dejavnosti posebnega družbenega pomena. Praksa potrjuje naše takratno prepričanje, da lahko le ob enakopravnem in sporazumnem odločanju uporabnikov in izvajalcev storitev hitreje najdemo pot do enotne prometne politike, pomagamo pri razreševanju nakopičenih problemov in z vsem tem tudi k hitrejšemu razvoju prometa in zvez.

Ne glede na to, da se je vendarle začela razprava o osnutku enotne jugoslovanske prometne politike pa moramo ugotoviti, da sindikati kot pobudniki prizadevanj tudi na tem področju celo zdaj, po sprejetju zakona o združenem delu, ostajamo vse preveč osamljeni. Najprej gre za to, da s smo SIS gospodarskih dejavnosti posebnega družbenega pomena ustanovili le

v Sloveniji, drugod pa ne, niti resneje še ne razmišljamo o njihovem naravnem podaljškju, nekakšni zvezi SIS na republiški in tudi na jugoslovanski ravni. V teh zvezah naj bi bile povezane vse prometne dejavnosti, saj so vse take, da presegajo republiške in tudi jugoslovansko državno mejo in torej morajo v osnovi poenostaviti svoje delo in politiko. Gre tudi za to, da te skupnosti nastajajo vse preveč počasi z mnogimi nedoslednostmi. Če smo se za začetek zadovoljili s Skupnostjo SIS železniškega in luškega prometa SR Slovenije, smo pri skupnostih PTT prometa sicer dosegli, da so se začele najprej obliko-

FRANC KOŠČAK, Sindikat delavcev trgovine:

Prva polovica preobrazbe

Pri doseganju razvoja trgovine v Sloveniji smo lahko ugotavljali mnoge pomanjkljivosti in tudi resne napake. Tako se je, zlasti v grosistični trgovini, izoblikovalo nekaj velikih organizacijskih tvorb, ki so krepko prerastle svojo osnovno vlogo in začele postajati odtujeni centri moči. Z druge strani smo imeli veliko majhnih trgovskih organizacij. Tako organizirana trgovina ni bila sposobna odigrati svoje prave družbene vloge. Zato imajo že globoke korenine prizadevanja sindikata, da bi

BRANKO VIŠIČ, Sindikat obrtnih delavcev Slovenije:

Korak naprej, vendar prekratek

Tako imenovane trajne naloge, med katere prištevamo ustrezne oblike samoupravne organiziranosti, boj za racionalizacijo in kakovost našega dela, uresničevanje dogovorjene kadrovske politike, spoštovanje samoupravno dogovorjene politike razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke ter še nekatere druge naloge so tudi letos terjale veliko pozornosti in skrbi našega sindikata na

trgovino tesneje povezali med seboj in tudi z dejavnostmi, ki skupaj z njo pomenijo reprodukcijsko celoto, nato pa tudi s potrošniki kot končnimi porabniki. S temi prizadevanji smo nadaljevali tudi letos in smo dosegli znatne rezultate. Pomembno je, da so slednjič razčiščene resnične in tudi izmišljene dileme, ki so se še pojavljale v posameznih strukturah glede organiziranosti in delovanja trgovine. Začetek praktičnega uveljavljanja ustavnih določil in v zadnjem času tudi pripravljenost za spreminjanje razmer, ki jo je spodbudila javna razprava o zakonu o združenem delu, so naša prizadevanja prav gotovo bistveno olajšali. Zaradi vsega tega in upoštevanja, da smo uspeli družbenoekonomska gibanja v trgovini iztrgati iz zaprtih regionalnih okvirov, zdaj ocenjujemo, da smo prešli polovico poti ustavne preobrazbe slovenske trgovine in da se že kaže oris njene bodoče podobe.

JANKO GOLEŠ, Sindikat delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije:

Uspešno leto

Ob nalogah, ki so bile skupne vsem sindikatom, je republiški odbor bodisi v sodelovanju z zainteresiranimi dejavniki bodisi sam — uspešno izvedel tudi več specifičnih akcij. Ena od njih je bila skupna akcija s Sindikatom delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije za povečanje produktivnosti dela, ki je dala tudi v naši panogi lepe rezultate. Uresnili smo letošnji akcijski program za izboljšanje in utrditev samoupravne organiziranosti gozdarstva. Dobro preučena pereča vprašanja gospodarjenja z gozdovi nam pomenijo osnovo vseh nadaljnjih prizadevanj na tem področju. Nekaj podobnega bi lahko rekel za lesno industrijo, ki je naša najbolj »domača« panoga, saj ni slovenske občine, v kateri ne bi imeli vsaj ene TOZD te panoge. V sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije

je že bil pripravljen predlog, kako poenotiti zdaj razdrobljena prizadevanja za napredek panoge kot celote. Tudi letos se je naš republiški odbor prizadeval za nadaljnje ukinjanje nočnega dela žensk. Bili smo uspešni, saj samo še 220 žensk dela ponoči. Morda se bo komu zdelo nepomembno, vendar za nas pomeni bistveno prelomnico tudi to, da s sindikalno listo za leto 1977 ukinjamo dokaj staro prakso, po kateri je terenski dodatek pripadal vsem, ki so nosili zelene obleke. »Po novem« se bo terenski dodatek izplačeval v obliki osebnega dohodka in na račun težjih delovnih razmer le tistim, ki dejansko delajo na terenu, torej v gozdu. Zato so spremembo ocenjujemo kot pomemben prispevek k uveljavljanju delitve po delu.

TEODOR JELEN, Sindikat delavcev energetike in premogovništva Slovenije:

Če hočeš pa ne moreš...

Za uvod bi poudaril, da smo delali veliko in da uspehov ni bilo malo. Skoraj vse, kar smo dosegli, pa je rezultat skupnega delovanja naših organizacij in usklajenega dela, v katerem so tvorno sodelovali tudi številni republiški dejavniki, organi in organizacije. Tako smo dosegli visoko stopnjo akcije, ki je veliko pripomogla tudi k učinkovitosti našega sindikata. Ne da bi se spuščal v podrobnosti, vendar upoštevanje uspešnosti akcije in prizadevanj, velja zapisati, da je repu-

ANČKA KORŽE — STRAJNAR, Sindikat delavcev kulture Slovenije:

Človek ne živi samo od kruha

Med pomembnejšimi opredelitvami sindikatov, sprejetimi letos, moram vsekakor omeniti naš odnos do kulture. Opredelili smo se za množično kulturo, ki naj se razvija tam, kjer delavec živi in dela. Zakon o združenem delu nam zdaj daje osnove, da bi se tudi na tem področju našega delovanja organizirali tako, kot se moramo, da bi lahko izpolnjevali naloge s tega področja, da bi, skratka, v družbeni bazi laže stvari postavili na pravo mesto. Mislim tudi na sindikalno organiziranje organizacijsko šibkih, vendar v javnosti glasnih in odmevnih in po svojih stališčih ločenih struktur z vseh področij kulturnega delovanja. Gre torej za utrjevanje obstoječih in za ustanavljanje novih osnovnih in občinskih ali medobčinskih organizacij našega sindikata. Boj za to nikakor ne bo lahek. Tako še vedno ni prodrlo spoznanje, da je tudi kultura sestavni del družbenoekonomskih odnosov. Posledica takega stanja je dejstvo, da srednjeročni plan na

področje kulture tako rekoč pozablja, čeprav je res, da ga upošteva nekoliko bolj, kot ga je na začetku razprav. Pogoj za spremembo odnosa do kulture torej je, da se njene dejavnosti že v družbeni bazi združujejo in povezujejo ter bolj vključujejo in neposredno okolje. Sindikat se bo zato zavzemal za uveljavljanje kulture v bazi, saj je to pot, ki bo vsem nam pomagala izoblikovati spoznanje, da človek ne živi samo od kruha.

RAJKO OREŠNIK, Sindikat delavcev kovinske industrije Slovenije:

Vedeti moramo, da lahko odločamo

Rad bi opozoril na veliko odmevnost akcije zveznega odbora Sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije za povečanje produktivnosti dela, v katero smo se aktivno vključili tudi mi. Akcija je

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

bila koristna tako za kolektive kot za nas, ki delamo v sindikatih, saj nas je ob primerjalnih analizah poslovanja organizacij istih ali sorodnih dejavnosti iz različnih krajev naše širše domovine obogatila z novimi spoznanji, ki jih delavci v združenem delu že s pridom uporabljajo v svojih prizadevanjih za večjo produktivnost dela.

Pot za doseganje boljših rezultatov je tudi združevanje dela in sredstev. Že začeto akcijo bomo seveda nadaljevali, čeprav vemo, da ne bo lahka. Doslej smo se namreč lahko spoznali z zahtevnostjo problematike tega področja. Zaznali smo tudi bolj ali manj prikriti odpor in poskušaje, ko birokratske sile se skušajo krojiti vsebino združenega dela. Vemo, da morajo o vseh bistvenih vprašanih odločiti delavci sami. V to bo tudi usmerjen naš nadaljnji boj za uresničevanje ustave in zakona o združenem delu. Konkretno: naslednja naša akcija, ki se tudi nadaljuje v prihodnje leto, je temeljito analiziranje vseh samoupravnih sporazumov o združevanju TOZD v najrazličnejše samoupravne in dohodkovne povezave. Ne le naša komisija za samoupravljanje, ampak tudi drugi organi Sindikata delavcev kovinske industrije Slovenije želijo s tem prispevati, da bomo samoupravno organiziranost dosledno prilagodili vsebini pravkar sprejete »male ustave«.

Inž. DORA RIHAR, Sindikat delavcev tekstilne in usnjarske industrije Slovenije:

Gordijski vozeli težav

Razprave o osnutku zakona o združenem delu so vplivale na dejanske spremembe in pozitivne premike v organiziranosti in položaju TOZD ter tudi manjših delovnih organizacij, če so se odločile za integracije. Na drugih ravneh samoupravne organiziranosti, z izjemo usnjarske

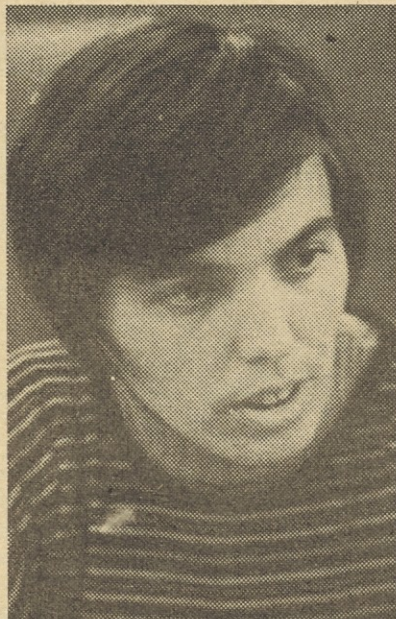
Sindikat delavcev kemične industrije Slovenije:

Začetek skupne poti

Kemična industrija Slovenije je pretežno predelovalna, močno razdrobljena in zato premalo akumulativna, da bi pomagala pri izgradnji bazne kemije. To so vzroki, zaradi katerih je republiški odbor že z letnim načrtom usmeril svoja prizadevanja v najbistvenejše probleme panoge. Med drugim je že v začetku leta izdelal in sprejel oceno integracijskih gibanj na področju kemične industrije.

Razprava o osnutku zakona o združenem delu je tak vsebinski pristop še razširila. Tako so na posvetih po panogah, razen osnutka »male ustave«, obravnavali predvsem probleme planiranja, združevanja dela in sredstev, dohodkovne odnose, racionalizacijo poslovanja in nujnost enotnega nastopa na trgu. Ti posveti so spodbudili večjo aktivnost v sindikatu, saj so vplivali na pripravo in izdelavo strokovnih analiz obstoječih razmer in na začetek dogovarjanja med posameznimi vejami kemične industrije.

Delovanje republiškega odbora na drugih področjih samoupravljanja pa je med drugim opozorilo, da so temeljni odnosi med TOZD v delovni organizaciji in med delovnimi organizacijami, vključenimi v SOZD, urejeni skladno z hotenji zakona o združenem delu, niso pa še uresničeni dohodkovni odnosi med njimi. Javna razprava pa je tudi pokazala, da bo treba glede na novi zakon spremeniti orgar. akcijske oblike nekaterih delovnih in sestavljenih organizacij. Upošteva se trenutno sestavo in šibko ekonomsko soodvisnost se zastavljajo vprašanja, kako naj se nadaljuje proces združevanja dela in sredstev. Konkretno gre za vprašanja in razmišljanja, če in kako naj bi Sava Kranj, vključena v SOZD Polikem, postala »svoje« SOZD, Krka Novo mesto, vključena v SOZD LEK—KRKA pa tudi »svoje« SOZD.

sko-predelovalne industrije, kljub prizadevanjem o takih procesih še ne moremo govoriti. Srečujemo se z nerazumevanjem, tudi z odpori. Značilen je podatek, da so priprave na združevanje usnjarske industrije lepo napredovale vse dotle, dokler se vanje niso vključile tudi poslovodne strukture. Takrat smo obstali, ne moremo naprej...

Ekonomski položaj naših dejavnosti ni dober, v nekaterih primerih je celo kritičen. Zato je edina perspektiva v povezovalju, delitvi dela, urejenih dohodkovnih odnosih. Pa vendar še kar naprej poslušamo tarnanje, da lahko večino letošnjih težav pripišemo zaostrenim pogojem gospodarjenja. Republiški odbor ob tem ugotavlja, da so v največjih težavah tisti kolektivi, ki so že v preteklosti svoje probleme ali prikrivali ali komaj obvladovali, zdaj pa so se težave pokazale v pravi luči. Res pa je, da vseh težav ne moremo obvladati ali rešiti sami. Mislim na probleme uvoza in izvoza, na rast domačih cen, ob katerih si lahko pomagamo le s prijaviteljem novih izdelkov. To pa je le gašenje požara.

Posledic težkega gospodarskega položaja, zlasti tekstilne industrije, je veliko. Tako so osebni dohodki letos še nazadovovali v primerjavi z minulim letom, ponekod so že kar grozljivo nizki. Mislim na konfekcijska podjetja in pletilstva, kjer so v pretežni večini zaposlene ženske. S tarnanjem, z iskanjem vzrokov predvsem zunaj nas, se ne bomo izkopal iz težav. To spoznanje le počasi prodira v zavest in pomeni neznanjo posebne vrste.

Naš sindikat je bil pred leti pobudnik akcije za odpravo nočnega dela žensk in mladine. Lahko govorimo o uspehih na tem področju, vendar se programi le ne uresničujejo tako, kot smo se dogovorili. Najvažnejši ali vsaj eden tehtnejših vzrokov naj bi bil sedanjí gospodarski položaj, zaradi katerega prizadeti kolektivi ne morejo investirati in odpravljati nočnega dela žensk. Tako smo spet pred gordijskim vozlom.

IVAN LANDEKER, Sindikat delavcev stanovanjske in komunalne dejavnosti Slovenije:

Še veliko dela

Ob uresničevanju ustave, hotenja zakona o združenem delu in določb zakona o dejavnostih posebnega družbenega pomena se je naš sindikat letos še posebej angažiral v prizadevanjih, ki naj bi pripeljala do tesnejšega sodelovanja in združevanja komunalnih

organizacij. Z doseženim sicer še ne moremo biti povsem zadovoljni, vendar pa ugotavljamo mnoge pozitivne premike, zlasti kar zadeva samoupravno organiziranost in nagrajevanje delavcev po delu.

Problem, ki ga še moramo rešiti, je vprašanje limitiranih cen. Prizadevali smo si, da bi tudi odločanje o cenah prešlo v dejansko pristojnost družbenega dela. Nastajajoče komunalne interesne skupnosti odpirajo pota za tak vzajemno dogovorjen način urejanja problemov enostavne in razširjene reprodukcije komunalnega gospodarstva.

Še nekaj besed na »naš« račun! Imamo 155 osnovnih organizacij v 35 občinah, občinskih odborov našega sindikata pa je le 11. Komunalno-stanovanjsko dejavnost seveda »pozna« sleherni občina, kar pomeni, da moramo bolj pomagati tistim osnovnim organizacijam, zlasti iz manjših občin, ki še niso tako trdne, da bi bila njihova dejavnost upoštevana v okoljih, kjer obstajajo. Po tej poti bi se organizacije uveljavile in možnosti bi bile tudi za ustanovitev novih občinskih odborov našega sindikata. Dosegli pa bi tudi to, da bi bilo v delegatski sistem odločanja v našem sindikatu vključenih tudi tistih 15 % slovenskih občin, ki so zdaj v njem le »zastopane«.

JANKO VRHUNC, Sindikat delavcev gostinstva in turizma Slovenije:

Boleča razdrobljenost

Temeljni značilnosti naših dejavnosti sta nizka akumulativnost in nadvse nagel razvoj, ki ga spremljajo mnoge slabosti posebej pa razdrobljenost. Tako atomizirani, kot smo — 230 TOZD s 23.000 delavci — razvoju ne moremo slediti. Dokaz so rezultati zadnjih nekaj let, ki so pod jugoslovanskim poprečjem. Izhod iz težav je le v povezovalju, v sporazumevanju vseh organizacij in dejavnikov, ki kakorkoli vplivajo na oblikovanje turistične ponudbe. Že začetim snovanjem in napa-

rom na tem področju nudi zakon o združenem delu močno oporo. V bistvu imamo dve možnosti. Prvo pomeni horizontalno povezovanje zdaj razdrobljenega gostinstva in turizma, drugo pa smotno in postopno, v pravem trenutku spodbujeno vertikalno povezovanje omenjenih temeljnih dejavnosti z delom trgovine in v perspektivi tudi z vzgojnoizobraževalno in še z nekaterimi dejavnostmi, katerih delo in trud se tudi močno odražajo v obsegu in kakovosti turistične ponudbe. Na področju tovrstnega povezovanja smo že dosegli začetne in tudi spodbudne rezultate, žal pa se z druge strani in ne po naši krivdi še vse preveč zatika delo pri snovanju poslovnih skupnosti.

Opozoril bi, da smo tudi po zaslugi organizacij, vključenih v naš sindikat, že dosegli v slovenski družbi, da prejema topli obrok 84 % vseh zaposlenih. Ta dosežek pa nas ne sme uspraviti, ker s kvaliteto in ceno obrokov na splošno ne moremo biti zadovoljni, zlasti ne, ker ni uresničena temeljna naloga: zagotoviti kvalitetno in vsem slojem prebivalstva dostopno družbeno prehrano. To pa je veliko več, kot zgolj skrb za primeren topli obrok! V uresničevanje nalog s tega področja bi se morali po našem mnenju tvorneje vključiti vsi sindikati, saj gre za problem, ki mu sami nikakor nismo kos. Nekaj podobnega velja tudi za prizadevanja pri organizaciji smotnejšega oddiha in rekreacije, čeprav smo na tem področju že blizu skupni akciji vseh sindikatov in drugih zainteresiranih dejavnikov.

LOJZE CEPUŽ, Sindikat gradbenih delavcev Slovenije:

Tudi zadovoljstvo je spodbuda

Gradbeništvo je panoga, v kateri še najhitreje odsevajo spremembe splošnih družbenoekonomskih odnosov. Letos ko se je investicijska dejavnost zmanjšala in ko je bil uveljavljen nov sistem ugotavljanja in obračunavanja dohodka, smo si prizadevali za takšno organiziranje osnovnih organizacij v gradbeništvu, da bi bile aktiven nosilec stabilizacijskih akcij, pobud in ukrepov. Uspehi so bili ponekod zelo veliki. Tako so bile v organizacijah gradbeništva letos izvedene večje organizacijske in druge spremembe, ki so prilagajale sistem gospodarjenja in samouprav-

nega ter družbenopolitičnega delovanja ne le konkretnim razmeram, ampak tudi vsebini zakona o združenem delu.

V sindikatu gradbenih delavcev stalno spremljamo področje stanovanjske graditve, pri katerem smo tudi največ udeleženi. Zavzemamo se za aktivno vključevanje vseh izvajalcev v celovito oblikovanje samoupravljanja na stanovanjskem področju. Bili smo kritični do drugih in do sebe. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je bil v SR Sloveniji storjen največji korak naprej pri organiziranju stanovanjske samouprave in pri kvaliteti stanovanj. Zato smo s širšimi družbenimi ukrepi v pretežni meri uspeli obvladati cene stanovanjske gradnje. Spodbudo za nadaljnje delo pa nam, če se omejim le še na eno področje našega delovanja, pomeni tudi to, da so se obrestovalni naporji dosedanjih prizadevanj in da je zares zaživelo delo občinskih organizacij našega sindikata.

MITJA ZUPANČIČ, Sindikat delavcev znanosti in visokega šolstva Slovenije:

Želeli smo več...

Čeprav smo se trudili že poprej, smo v našem sindikatu letos prvič dobera spoznali pravo stanje samoupravnih odnosov in organiziranosti visokega šolstva in raziskovalnih organizacij. Upošteva se spoznanja in »nevidno delo«, zlasti pri razčiščevanju različnih pojmovanj in dilem o značaju in vsebini obeh dejavnosti, smo se nato z uspehom angažirali pri dograjevanju statutov in drugih samoupravnih aktov na ustavnih osnovah.

Pomembna je bila tudi naša aktivnost v pripravah za preobrazbo srednjega v usmerjeno izobraževanje. Ob tem, da se strinjamo, kako morajo na usmerjeno izobraževanje vplivati predvsem potrebe združenega dela po kadrih, smo poudarili našo dolžnost in soodgovornost, da visoko šolstvo opredeli potrebna znanja, ki so pogoj za visokošolski študij. Zavzeli smo se tudi za tesnejše sodelovanje med srednjim in visokim šolstvom, kajti le tako bomo lahko dosegli, da bo visokošolski študij dostopen vsakemu sposobnemu človeku.

Ob aktivnem, vendar žal le malo uspešnem delovanju na področju delitve dohodka in osebnih dohodkov, pri čemer bomo skušali biti učinkovitejši v naslednjem letu, bi opozoril le še na nekatera vprašanja s področja družbenega načrtovanja in planiranja. Prav je, da se zavzemamo za enotne metode, za sočasnost in kontinuiranost načrtova-

nja. Vprašanje pa je, če si smemo dovoliti, da ob tolikšnem pomanjkanju usposobljenih kadrov malodane vseh profilov načrtujemo kar 60 do 70-odstotni osip pri študiju na visokih šolah in se pri tem niti ne vznemirjamo. Stališče našega sindikata je, da si česa podobnega v prihodnje ne bi smeli več dovoliti. In še nekaj: če že načrtujemo vse drugo, je treba načrtovati tudi raziskovalno delo, seveda po načelih smotrnosti in še zlasti uporabnosti njegovih rezultatov v družbenem delu. Na to mislimo vse premalo pa še dosledni nismo vselej.

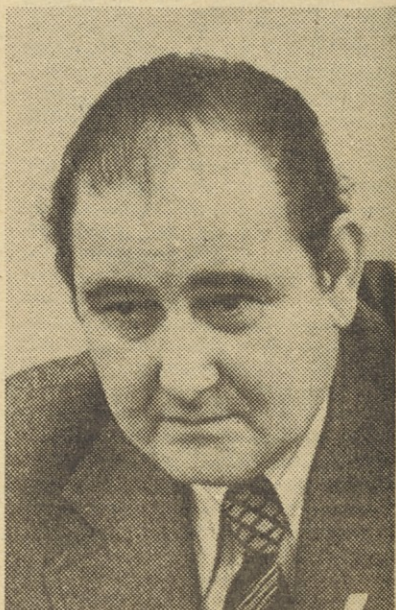
JOŽE KOLAR, Sindikat delavcev grafične in papirne industrije Slovenije:

Nismo zadovoljni!

V naši panogi je več kolektivov, od ČGP Delo, do Sladkogorske, Papirnice Vevče, Količevo in Mariborskega tiska, ki izpolnjujejo vse pogoje za izpopolnitev samoupravne organiziranosti in ustanovitev novih TOZD, vendar kljub naporom še nismo dosegli bistvenega napredka. Z druge strani ugotavljamo, da smo še zelo daleč od tega, da bi delavci res bili nosilci družbenega planiranja. Dokaz za to so predvidevanja za srednjeročno obdobje, v katerem naj bi gradili tudi novo tovarno sulfatne celuloze, pa ne vemo, kje, kako in s čigavimi sredstvi.

Na področju združevanja dela in sredstev je naš sindikat sicer usmeril svojo aktivnost predvsem v kar najtesnejše povezovanje posameznih panog in dejavnosti. Še največ smo dosegli pri povezovanju papirne industrije v SOZD Slovenijapapir. Žal ugotavljamo, da se stari odnosi prenašajo tudi v nove oblike organiziranosti. Zato smo skupaj s komisijo za družbenoekonomske odnose pri CK ZKS zahtevali izdelavo analize, ki naj pokaže pot dosledne ustavne preobrazbe slovenske papirne industrije tudi na ravni SOZD.

V grafični in grafično-predelovalni industriji je prišlo do nekaterih integracij, ki pa zvečinoma pomenijo le priključevanje manjših k večjim organizacijam, tako v ČGP Delo, v Mariborski tisk in Pomurski tisk, k Mladinski knjigi ali pa tudi v povezavi z drugimi industrijami, kot denimo Celjski tisk-Aero. Kaj dlje pa nikjer niso prišli. Posledice takih razmer se kažejo v predimenzioniranih zmogljivostih, razlikah v opremljenosti in tehnologiji pa tudi v nelokalni konkurenci. Kljub nekaterim pozitivnim premikom z razmerami torej ne moremo biti zadovoljni in bo naša prihodnja aktivnost usmerjena predvsem k pospešitvi že začetih procesov.

**NOVOLETNI INTERVJU
PRESEDNIKA SVETA ZVEZE
SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
MIKA ŠPILJKA**

Ob izteku leta je predsednik sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Mika Šiljak sprejel glavnega in odgovornega urednika Rada, ki ga je zaprosil naj na pragu novega leta odgovori na nekaj vprašanj. Tema razgovora je bila tradicionalna, kot se pač spodobi v takih trenutkih, torej: naša družbenopolitična akcija in njeni sadovi v iztekajočem letu.

Ob tej priložnosti je predsednik jugoslovanskih sindikatov zaželel članom sindikata in delovnim ljudem naše dežele vse najboljše z željo, da bi nadaljevali z uresničevanjem politike stabilizacije, da bi pospešili gospodarski razvoj, da bi produktivnost dela nenehoma naraščala in da bi povečevali dohodek, ker bomo lahko tako hitreje reševali vsa življenjska vprašanja, ki so v interesu delovnega človeka. Iz razgovora, ki ga je imel Života Kamperelić s predsednikom jugoslovanskih sindikatov, povzemamo tudi za naše bralce odgovore na nekatera vprašanja.

— Kako ocenjujete minulo leto s stališča delovanja sindikata: so razlogi, da ste zadovoljni in kaj morda kali vaše zadovoljstvo?

— Na splošno sodim, da je bilo minulo 1976. leto zelo uspešno tako s stališča aktivnosti sindikalnih organizacij kot s stališča skupnih gibanj v naši družbi. Sindikati so se kot ena od sil našega celotnega samoupravnega sistema vključili v prizadevanja, postali so del teh gibanj...

— Katere najpomembnejše rezultate smo po vašem mnenju dosegli v minulem letu?

— Predvsem je prišlo do nadaljnega uveljavljanja našega družbenopolitičnega sistema,

Zadovoljstvo s kančkom nezadovoljstva

dosegli pa smo tudi pomembne rezultate v ekonomski stabilizaciji: zmanjšana je inflacija, plačilna bilanca se je izboljšala, zdaj imamo celo suficit v plačilni bilanci. To so veliki rezultati v skupnih gospodarskih gibanjih.

Izredne rezultate smo dosegli v nadaljnjem razvoju samoupravljanja. Mislim predvsem na to, da smo sklenili veliko delo s sprejemom zakona o združenem delu, h koncu gre tudi delo pri oblikovanju vseh sistemskih zakonov. Reči moram, da so pri vsem tem delu sindikati aktivno sodelovali in je njihov prispevek resnično velik.

Zato sodim, da smo lahko na splošno povsem zadovoljni s tem, kar smo dosegli v minulem letu...

— Kaj ocenjujete kot poseben prispevek sindikatov?

— Sodim, da je to zlasti aktivnost sindikata v organiziranju razprave o osnutku zakona o združenem delu. Široko in vsestransko sodelovanje delovnih ljudi v tej razpravi ne bi bilo možno brez tolikšnega angažiranja sindikalnih organizacij. Sindikati pa so si hkrati prizadevali kar največ prispevati k izpolnjevanju zakonskega besedila, k izboljšanju posameznih formulacij in končno k oblikovanju nekaterih rešitev. Tudi sicer je razprava o osnutku zakona o nadaljnjem razvoju samoupravljanja spodbudila številna vprašanja, spodbudila je ljudi k razmišljanju, kako naj razvijajo samoupravno prakso. In če vse to še ni dalo tistih rezultatov, ki smo jih v letu 1976 pričakovali, pa bodo vsa ta prizadevanja zanesljivo vplivala na nadaljnjo aktivnost članov sindikata za še uspešnejši razvoj samoupravnih odnosov ter za razreševanje problemov, s katerimi se bomo srečevali.

— Kaj sodite o akciji sindikatov za povečanje produktivnosti dela? Zdi se mi, da smo veliko dosegli...

— V tej akciji smo se zelo angažirali, zlasti v posameznih sindikatih. Akcijo smo vodili skupaj z društvom inženirjev in tehnikov, v organizacijah ljudske tehnike. Pričakujem, da se bodo rezultati teh prizadevanj očitneje pokazali že v prihodnjem letu. Hotel pa bi po-

udariti, da moramo vztrajati v prizadevanjih in da je prav to tudi v prihodnje ena najpomembnejših nalog sindikata.

— Kot je znano, sindikati v minulem letu niso zanemarjali štirih akcij na področju družbenega standarda, ki jih je razglasil VII. kongres ZSJ. Pred nedavnim je svet ZSJ sklenil začeti še s peto akcijo, ki zadeva varstvo pri delu in varstvo človekovega okolja. Ali lahko poudarite še kako pomembnejšo dejavnost, ki posebej označuje delo sindikatov v 1976 letu?

— Predvsem se strinjam z ugotovitvijo v prvem delu vprašanja. Na področju družbenega in življenjskega standarda smo v resnici dosegli pomembne rezultate. Sindikati so se odločilno angažirali tudi pri razvijanju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v organizacijah združenega dela.

Posebej moram poudariti, da so sindikati in Zveza sindikatov Jugoslavije dosegli v minulem letu pomembne rezultate tudi pri razvijanju sodelovanja s sindikati drugih držav po vsem svetu. Vzrok za to je med drugim tudi veliko večje zanimanje v svetu za naš sistem samoupravljanja. Splošna stabilizacija v Jugoslaviji — tako politična kot ekonomska — nadaljnje uveljavljanje samoupravljanja, vse to ustvarja veliko zanimanje v svetu, zlasti pa v delavskih in sindikalnih gibanjih posameznih držav za naš sistem samoupravljanja. Po drugi strani pa so tudi številni problemi v nekaterih deželah, povezani z nadaljnjimi potmi razvoja, prav tako okrepili zanimanje za samoupravljanje pri nas. Naše izkušnje so za mnoge zelo zanimive; prihajajo k nam, zahtevajo od nas informacije, da organiziramo seminarje. Tako smo organizirali več seminarjev o našem sistemu samoupravljanja — za sindikalne aktiviste Latinske Amerike, Afrike, iz Sudana, za aktiviste sindikata iz Švedske, Francije...

Našo državo je v minulem letu obiskalo tudi veliko sindikalnih delegacij, in to delegacij na vrhu, z najbolj odgovornimi osebnostmi na čelu. Skratka stiki sindikatov in Zveze sindikatov Jugoslavije pa tudi posameznih republik s sindikalnimi gibanji drugih dežel so bili zelo

plodni. V tem primeru je za nami resnično bogato leto.

— Vrniva se na drugi del izhodiščnega vprašanja: so razlogi, da s čem niste povsem zadovoljni?

— Vsekakor so — in to prav na najpomembnejšem področju delovanja sindikatov, na področju delitve po delu in rezultatih dela. Ne bi sicer mogel reči, da bi na tem področju premalo delali; nasprotno, razvili smo največjo dejavnost prav ob teh vprašanjih. To velja tako za razpravo o osnutku zakona o združenem delu, kot za vsakodnevno dejavnost. Sprejeli smo družbene dogovore, samoupravne sporazume. Zelo veliko dela je za nami. Veliko smo torej storili pri ustvarjanju pogojev za delitev po delu in rezultatih dela, žal pa je v praksi vse premalo rezultatov. To je tisto, s čimer nisem povsem zadovoljen...

— Kaj sodite o vzrokih za to?

— Prav zdaj analiziramo slabosti na tem področju. Upam, da bo novo leto hkrati leto vztrajne akcije na tem področju, da bomo vse tisto, kar smo proklamirali v zvezi z uresničevanjem načela delitve po delu, tudi dosegli...

Glavni razlog, da z doseženimi rezultati nismo zadovoljni, je po mojem mnenju predvsem v nas samih, v sindikatih, ker smo se premalo ukvarjali z oblikovanjem kriterijev in meril za delitev po delu v delovnih organizacijah, v temeljnih organizacijah združenega dela. Predolgo smo oblikovali sporazume in dogovore, nismo pa opredelili kriterijev, nismo odločilneje podprli prizadevanj, da bi naredili odločilnejši premik, nismo dovolj proučili pozitivnih izkušenj, jih posredovali drugim organizacijam. Skratka, nismo se dovolj zavzemali v temeljnih in delovnih organizacijah, da bi na kraju samem, kot pravimo, opredeljevali kriterije, merila. To je zame temeljni problem, kajti če bi ravnali tako, bi zelo kmalu odkrili, kaj manjka v sporazumih, hitro bi jih spremenili, izpopolnili, popravili. Prav v to se bomo zdaj usmerili in mislim, da bi tudi sindikalni tisk moral veliko več storiti.

— Pred nedavnim je predsednik skupščine SFRJ Kiro Gligorov v razgovoru za naš časnik dejal, da so sindikati pri uresničevanju zakona o združenem delu glavni nosilec akcije. Kako vi gledate na vlogo večmilijonske organizacije delavskega razreda?

— Ko smo sprejemali zakon, ko smo oblikovali njegova določila, so bili sindikati samo eden od udeležencev v procesu nastajanja zakona. Zdaj ko je pred nami uresničevanje zakona, se povsem strinjam s sodbo, da postaja vloga sindikatov izredno pomembna. To sledi že iz tega, da zakon sam v več kot petdesetih členih govori o sindikatih. Točno je določeno, kakšen mora biti odnos samoupravnih organov do sindikata, kdaj in v katerih primerih morajo konzultirati sindikalno organizacijo, prisluhniti njenemu mnenju itd. Kljub temu pa sodimo, da v zakonu o združenem delu ni niti enega samega člena, ki na nek način ne bi zadeval tudi sindikate, če ne drugače, vsaj v tem smislu, da seznanijo vse delavce z njegovo vsebino.

Zdaj se začena dejanska bitka za uveljavitev zakona. V sindikatih se pripravljamo na to: organiziramo posebne tečaje, šole, o tem razpravljamo v celotni sindikalni organizaciji, usposobiti moramo ne le aktiviste, temveč dobesedno celotno sindikalno organizacijo za izpolnjevanje vseh nalog pri uresničevanju zakona.

— Ali ni čas dveh let vendarle nekoliko dolg za prilagajanje organizacij združenega dela duhu zakona?

— O tem je bilo veliko govorjenja. Če bi zdaj ugotavljali, kako je še veliko časa za uresničitev zakona in če ne bi takoj začeli z intenzivnim delom za reorganizacijo temeljnih in delovnih organizacij, s konstituiranjem združenega dela v skladu z zakonom, bi bil ta rok zanesljivo prekratek. Dandanes so sicer konstituirane temeljne organizacije, delovne organizacije, sestavljene organizacije — toda njihovi notranji odnosi niso urejeni tako, kot predvideva zakon. Zavoljo tega tudi čas dveh let ni predolg, seveda če se bomo takoj lotili dela. Znano je, da smo marsikdaj v preteklosti določali zelo kratke roke, potem pa smo morali delati v časovni stiski ali pa roke podaljševati.

— Pri uresničevanju zakona o združenem delu se sindikalni aktivisti srečujejo z novimi, zelo odgovornimi nalogami. Ali bi lahko vsaj v najbolj skopih obrisih povedali, kaj sodite o tem, kakšen naj bo sodoben sindikalni aktivist?

— Zdaj so pred sindikalnimi aktivisti veliko bolj konkretne naloge kot kdaj poprej. Na eni od sej našega predsedstva smo ugotavljali, da je lahko doslej sindikalni aktivist fakultativno izbiral naloge, s katerimi se je ukvarjala sindikalna organizacija, zdaj pa ga zakon zavezuje, da opravlja povsem določene naloge, saj je zelo jasno opredeljena vloga sindikatov. Da pa bi lahko sindikalni aktivist uspešno opravljal te naloge, mora najprej temeljito poznati zakon o združenem delu, vedeti mora, kako naj rešuje posamezne probleme, kaj v tem primeru pravi zakon, kaj samoupravni sporazumi. Ne zadošča več samo splošna politična izobrazba. Sindikalni aktivisti morajo biti ljudje, ki so dovolj izobraženi, ki se sami izobražujejo, se nenehno uče, predvsem pa morajo biti to dobri delavci in uživati morajo ugled med delavstvom. Samo tak sindikalni aktivist bo lahko v prihodnje uspešno opravljal naloge.

— Pred časom ste rekli, da bi morda morali razmišljati o tem, da se funkcionarji v sindikatih ne bi tako hitro menjavali. Tudi zdaj tako sodite?

— Mislim, da je sistem rotacije dal zelo pomembne rezultate v vsej naši družbi in torej tudi v sindikatih. Rotacija je omogočila nenehno pomlajanje vodstev, do veljave prihajajo nove generacije, ljudje se nenehno menjujejo, prihajajo novi, bolj izobraženi ljudje, takšni, kakršne zahteva tudi celoten razvoj naše družbe. Vendar pa so se po mojem globokem prepričanju začeli kazati v sindikatih tudi nekateri problemi. Za delo sindikalnega aktivista se je treba dodobra izobraziti. Če pa se vsake dve leti menjajo sindikalni aktivisti, potrebujejo določen čas, da se seznanijo s problemi, in tedaj, ko jih obvladajo, morajo oditi iz sindikatov. Zato mislim, da bi morali razmisliti v vseh temeljnih in delovnih organizacijah, na vseh sindikalnih ravneh, da bi kadre, ki dobro delajo, obdržali dve, izjemoma tri mandatne dobe. Seveda naj bi to veljalo za tiste, ki želijo delati v sindikatih in ki jih delavci sprejemajo in jih podpirajo. O tem bi morali razmišljati, ne pa da zamenjamo ljudi samo za to, ker jim je potekel mandat. To omogoča tudi statut Zveze sindikatov Jugoslavije.

NOVOLETNA SREČANJA Z DELOVNIMI INVALIDI

Ko sem se podal na pot, sem si zastavljal vprašanje, kakšni ljudje so pravzaprav delovni invalidi? V čem se razlikujejo od svojih zdravih sodelavcev, znancev, prijateljev? So morda zagrenjeni, osamljeni ali pa povsem vsakdanji ljudje z dobro in slabo voljo? Kakšen je njihov svet, je moč prodreti vanj, ne da bi te imeli za vsiljivca!

Nelagodnost in občutek pritajenega strahu sta hitro splahnela ob prijaznem, neprisiljenem povabilu Franca Škedlja, naj vendar vstopim v njegovo delovno sobo na ljubljanski železniški postaji.

Spretno se je poigraval s prsti po mizi in veselo govoril o vsakdanjih rečeh. Za Franca je od nesreče naprej to čisto navadna delovna soba, zadnja štiri leta njegov drugi dom. Tu preživi tiste ure, ko ni pri družini, ženi urednici pri Državni založbi

Franc Škedelj

Slovenije in dveh sinovih, od katerih prvi obiskuje 4. letnik elektrotehniške fakultete. Že od nekdaj, še pred vojno je »zajadrjal« med železničarje in tirom ostal zvest do danes — delo mu je pomenilo največ. Od tragične oktobrske noči pred štirimi leti, ko je ostal invalid brez obeh nog, mu je prav delo spet pokazalo pot v življenje, v vsakdanjost.

Morda so ga ob nesreči na ljubljanski tovorni železniški postaji mnogi že odpisali, toda v kakšni zmoti so bili! Po nekajmesečnem zdravljenju in rehabilitaciji se je spet vrnil na železnico. Kam drugam naj bi sploh šel, saj si brez železne ceste ne more predstavljati svojega življenja.

Spet je začel tam, kjer se je za hip ustavil njegov vsakdanjik. Leta po nesreči so ga še bolj utrdila.

»Preden sem prišel v Ljubljano, sem na mnogih postajah po Sloveniji opravljal delo vlakovnega odpravnikarja. Po nesreči to ni bilo več mogoče. Čeprav so me sodelavci sprejeli odprtih rok in mi predlagali, naj si kar sam izberem najbolj primerno delo, sem hitro spoznal, da pride v poštev le inšpekcijsko delo... Odločil sem se za delovno mesto referenta za »ovračilo škode pri prometni eksploziji Ljubljana. Kaj bi sploh govoril o tem, kako sem zadovoljen s svojo službo? Spet sem našel smisel svojega življenja, se postopoma otresel manjvrednostnih občutkov, ki tako ali drugače spremljajo invalide...«

DENAR NE PRINAŠA SREČE

Delo — beseda, ki ima za invalide tisočkrat močnejšo veljavo od sicer. To je neodvisnost, samozavest, dokazovanje samega sebe.

»Invalidu moramo omogočiti, da dela,« pripoveduje Franc Škedelj. »Mislim, da pri nas pogosto grešimo, ko takega človeka preprosto vržemo iz stroja in ga upokojimo. Rešitev ni v invalidski upokojitvi, v različnih dodatkih in podporah. Denar sam ne prinaša sreče, če je človek potisnjen v kot. Zadovoljstvo je v zaposlitvi, v ponosu in občutku, da vrača družbi tisto, kar ti je dala, da si enakovreden drugim, da si lahko sam ustvarjaš svoje življenje.«

Pa drugo delo in druga aktivnost?

»V šolo sem hodil brez spremstva. Do enaindvajsetega leta se je bolezen že toliko izboljšala, da domači skoraj niso mogli verjeti, da bom nekega dne celo shodil na obe nogi... Toda pričakovano, tako radostno, da tega ne morem opisati, je hitro splahnelo, saj se je bolezen spet občutno poslabšala in v nogah nisem več čutil stabilnosti. Tako sem moral opustiti željo, da bi študiral. Doma smo se odločili, da se izučim krojaške obrti in ostal sem v Lovrencu.«

Kljub težki invalidnosti se je 1944. leta vključil v revolucio-

sti, samozavesti, da se ob življenjski nesreči, ki to zanj sploh ni, lahko tudi od srca nasmeji. Tako kot zdravi ljudje, kot vsi na tem svetu. Zato ga ni bilo težko vprašati, kako kot invalid gleda na zdrave ljudi.

RAZLIKE BOLJO

»Invalidi med seboj ne poznamo razlik. Kolikor so zdravi ljudje fizično krepkejši, odpornejši, toliko bolj smo mi močnejši in bogatejši v duhovnem smislu. Marsikdo je lahko popolnoma zdrav, pa bo izkoristil le kanček življenja. Invalidi ga

Vsakdan kot toliko drugih...

Franc Škedelj in Janez Dolenc iz Ljubljane, Pavel Strupi iz Naklega pri Kranju in Jože Bamfi iz Trzina ne vidijo svoje življenjske rešitve v upokojitvi, v dodatkih in podporah. Zanje denar ne pomeni sreče, če je človek odrinjen v kot. Svoje največje zadovoljstvo vidijo v redni zaposlitvi, v zavesti, da družbi vračajo tisto, kar jim je dala

»Invalidi veliko več razmišljamo o delu kot zdravi ljudje in ga tudi mnogo bolj cenimo. Sam se malo ubadam s tem, kam bom šel smučat, kam bom potoval in kako bom preživel svoj letni dopust, zato pa mi ostane delo, ki ga jemljem zelo resno in odgovorno. V prostem času se najdem s svojimi tovariši v naših društvenih prostorih, kjer se pogovarjamo o vsakdanjih rečeh. O tem, kaj doživljamo, kako bi se lotili tega ali onega problema, kako naj pomagamo sotovarišu, ki ga je doletela enaka usoda, kakor nas, da se spet postavi na svoje noge. Poleg tega sem predsednik naše šahovske sekcije, torej zagrizen šahist. Bil sem med pobudniki šahovskih srečanj med društvi invalidov po Sloveniji. Sicer pa v bežigraskem društvu invalidov aktivno sodelujem tudi v drugih sekcijah, pa v krajevni skupnosti Stadion... Skratka, prostega časa skoraj ne poznam. In koliko samokolnic peska, cementa in opeke sem kljub invalidnosti zvožil za hišo, ki jo gradim z družino. Poleg težav, ki jih imam od časa do časa z ortopedskimi pripomočki, drugih ne poznam.«

TOPLO ZVENIJO JANEZOVE BESEDE

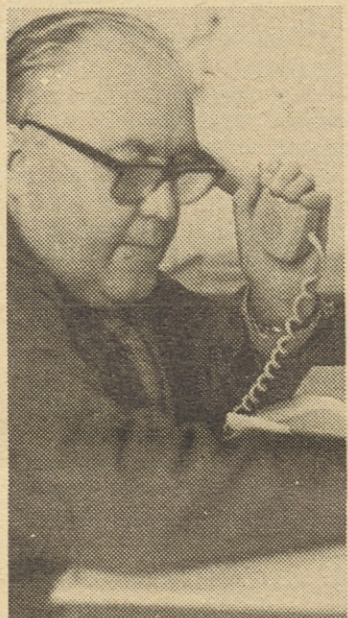
Janeza Dolenca, predsednika invalidskega društva za Bežigradom, invalida s paralizirano desno nogo, sem obiskal na njegovem delovnem mestu v Kurivu. Že sedemindvajset let je v tej delovni organizaciji telefonist. Zadovoljen je s svojim delom, še bolj pa so z njim zadovoljni njegovi sodelavci.

Šestipetdesetletni Janez Dolenc je 70-odstotni invalid. Začelo se je pri sedmih letih na domu v Lovrencu na Dravskem polju, ko je nenadoma ugotovil, da ne more več tako zlahka steči po bližnjem travniku kot le nekaj dni prej. Otroška paraliza je počasi, a vztrajno napredovala.

narne vrste. Postal je sekretar krajevnega odbora OF.

Po vojni ga je življenjska pot pripeljala v Stično na Dolenjskem, kjer si je spletel družinsko gnezdo.

»Svojega poklica nisem mogel več opravljati, zato mi ni preostalo drugega, kot da si najdem novo zaposlitev. Odločil sem se za telefonista. Kaj naj vam povem? Zadovoljen sem. S pomočjo podjetja sem dobil

Janez Dolenc

dvosobno stanovanje, trije otroci so že pri kruhu... En sin je glasbenik, drugi ekonomist... Ponošen sem nanju, še bolj pa na to, da sem jih sam spravil do poklica. Vsakozki sta bila brez štipendije, pri hiši pa samo moja plača. Zadnjih petnajst let žena ne hodi več v službo, ker potrebujem spremstvo za pot do delovnega mesta in domov. Ne morete si misliti, kako sem srečen... nič mi ne manjka...«

Toplo zvenijo Janezove besede. Malo otožnosti je v njih, zato pa toliko več trdnosti, odločno-

skušamo polno uživati... Boli pa me nekaj drugega. Tako kot moje tovariše iz našega in drugih invalidskih društev... Zakaj moramo delovni invalidi za svojo starostno pokojnino delati 40 let tako kot zdravi ljudje. Zakaj nismo deležni beneficirane delovne dobe? Saj smo vendar prikrajšani za marsikaj... Potem gre za ortopedske pripomočke, ki jih moramo za drag denar sami kupovati. Mnogi invalidi se tudi sprašujejo, zakaj nimajo v svojih delovnih organizacijah pravice do enournega odmora. Če nimajo, denimo, urejene družbene prehrane, morajo čez ceno v bližnjo gostilno, zato pa porabijo več časa kot zdravi. Pa še nekaj nas boli... To, da se mnoga podjetja otepajo invalidov, da do danes pri nas še ni urejen status delovnih invalidov!«

»NISEM SE DAL...«

Deževno nedeljsko dopoldne. Pri Strupijevih v Naklem kot da ni nikogar doma. Toda videz vara.

S Pavlom Strupijem se pogovarjava kakor stara znanca, sedemindvajset let ima in je analitik delovnega časa v skupnosti skupnih služb Iskre-Elektromehanike v Kranju in delovni invalid tretje kategorije, kar v njegovem primeru pomeni, poškodovana desna roka z amputacijo sredinca in omejeno gibljivostjo.

V njegovem pripovedovanju je bilo toliko mladostne zagnanosti, toliko vere v jutri, kot da včerajšnjega in mnogih dnevo pred njim sploh ne bi bilo. »Nesrečo na delovnem mestu sem v primerjavi z drugimi doživljal malce nenavadno. Po vojakih me je pot pripeljala v Iskre-Elektromehaniko, in ko sem že razmišljal o prvi plači, me je po 14 dnevih doletela nezgoda. Okvara na stroju v livarni je bila kriva, da mi je stisnilo roko... Toda to me ni toliko prizadelo

Pavel Strupi

kot odnos mojih sodelavcev! Pomislite, komaj sem ozdravel in se vrnil v tovarno, že so me začeli prestavljati z enega na drugo delovno mesto. Nihče se ni zme-nil zame... Ljudje okrog mene so se vedli, kot da nisem član njihovega kolektiva...

Bil sem prizadet, osamljen... Iskal sem rešitev in jo slednjič našel. Vpisal sem se na večerno tehniško srednjo šolo elektro stroke. Z diplomo se je obrnilo na bolje. Tisti, ki so mi še pred leti, ko me je doletela nesreča, obračali hrbet, so zdaj nenadoma spremenili svoj odnos. Po uspešno opravljenem tečaju za analitike delovnega časa me je čakalo delovno mesto v skupnosti skupnih služb. Tu pa so odnosi veliko bolj, kot prej v livarni.«

Ne skriva svoje velike želje, da bi čez leto, dve nadaljeval z izrednim študijem.

»Rád bi končal elektrotehniko in si pridobil naziv inženirja. Zmogel bom, izkušeni imam dovolj.«

Ob službi in družini najde Pavel še dovolj časa za vodenje aktivna invalidov v svoji delovni organizaciji.

»Saj se invalidi na delu srečujemo s kopico problemov, ki jim bomo kos le z vztrajnim delom. Zavedamo se, da moramo pomagati drug drugemu, saj z obljubami drugih ne bomo prišli daleč. Več pomoči in razumevanja za naše delo pričakujemo od sindikata in drugih družbenopolitičnih organizacij v tovarni.«

Takole je pojasnil slednjo misel:

»Z zahtevo, da bi delovnim invalidom priznali poleg rednega letnega dopusta še dodatni dopust, smo se obrnili na republiški sekretariat za delo, ki je naš predlog sprejel. Toda, naša pričakovanja so bila zama, ker predloga niso upoštevali v tovarni, čeprav je naša zahteva v skladu z interno zakonodajo.«

ŠPORT — NAJVEČJE ZADOVOLJSTVO

Pri Bamfijevih na Jemčevi cesti v Trzinu je dobil šport po sinovi zaslugi svojo »domovinsko pravico«. Dvaindvajsetletni Jože, ki mu je trenutek otroške nepremišljenosti pustil trajno invalidnost — nadkolenska

amputacija obeh nog — sodi med najboljše invalide — športnike v svetu.

»Poleg službe v menegiški Melodiji posvečam ves prosti čas invalidskemu športu in rekreaciji,« nam je pripovedoval. »Toda pot do vrha je bila precej trda. Najprej sem v Kamniku končal osnovno in poklicno šolo ter se v zavodu za usposabljanje invalidne mladine izučil za RTV mehanika. Zadnjih nekaj let delam v Melodiji v oddelku za izdelavo ojačevalcev. Le peščica nas je, vsi smo mladi in dobro se razumemo. To mi največ pomeni...«

Oče in mati, ki sta se po vojni iz Pomurja preselila v Trzin in se zaposlila na bližnjem kmetijskem sposkusnem centru v Jablah, sta ponosna na Jožeta.

»Nestrpno ga pričakujeva po tekmovanjih invalidov doma in na tujem. Nekaj manj kot deset let je tega, kar se je začel ukvarjati s športom. V tem času skoraj ni bilo tekmovanja, na katerem Jože ne bi osvojil enega najvišjih mest. Predlani se je s svetovnega prvenstva invalidov in paraplegikov v Londonu vrnil z zlato in srebrno medaljo, ki ju je dobil za najvišji uvrstitvi v plavanju na 50 metrov prsno in 50 metrov prsto.«

Z Jožetom, ki je zadnja leta stalni član državne reprezentance invalidov v plavanju in namiznem tenisu svja si ogledala dragocena odličja. Ves je v elementu.

»Snidenja v Londonu ne morem pozabiti. Naše svetovno prvenstvo je počastil celo takratni angleški premier Harold Wilson. Toliko bolj pa sem srečen in zadovoljen, da mi je uspelo navezati prijateljske stike z mnogimi invalidi-športniki z vseh delov sveta. Ker ni šlo drugače, sva z japonskim predstavnikom kar z »govorico rok« postala prijatelja. In z mnogimi drugimi, za katere upam, da jih bom še kdaj srečal v življenju...«

Lani je Jože na slovesnosti v Beogradu prejel priznanje Zveze organizacij za telesno kulturo Jugoslavije. Za svoje dosežke v športu pa je bil doslej deležen tudi priznanj republiških telesnokulturnih organizacij ter zveze za šport in rekreacijo invalidov Slovenije.

In ko sva se že poslavljala, je mimogrede omenil, da tistih nekaj uric, ki jih ne posveča športu, preživi ob poslušanju glasbe, sem in tja pa rad zaigra na kitaro, ne da bi temu pripisoval poseben pomen.

Nekaj srečanj, prijetnih kramljanj z delovnimi invalidi v dnevi pred novim letom mi je utrdilo prepričanje, da njihovo življenje ostane brez smisla, če nimajo pravih, trdnih ciljev. Porajajo se negotovost, strah, nemoč. Tega pa se invalidi skušajo znebiti za vsako ceno. Rešitev je v zaposlitvi, v ponosu in občutku, da vračajo družbi vse tisto, kar jim je dala.

IVO VIRNIK

Jože Bamfi

Tableta za samoupravljanje?

KJE JE TRNIK?

Nekateri pravijo, da je bistvo malomeščanstva preprosto v tem, da se ničesar ne dogaja. Takim v prid in morda še katerim, ki jim ta čas ne vemo imena, je trditev, da jim je televizijska serija »Poti in stranpoti« prišla na moč prav. Dala jim je pač elegantno priložnost, da si doma, ob brizgancu in klobasi, v nedeljo zvečer privoščijo nekaj minut »poštenih samoupravnih odnosov«. V svoji delovni organizaciji so tiho in na moč negibni kot v svinco zalite ribe, doma pa — naj živi nedeljski večer! — se malce samoupravno sprostito na račun tistih, ki kot profesionalni igralci uprizarjajo razmerja in dialoge iz življenja, ki je — ali pa ni — del našega vsakdana.

Aleksander Marodić je avtor televizijske nadaljevanke »Poti in stranpoti«. Naj nam oprostite, če bo v našem razmišljanju priletela kakšna pikra na njegov račun. Podobno velja tudi za televizijske delavce, ki so imeli, tako ali drugače, zraven svoje prste. Predvsem bi radi pripomnili, da nas niti približno ne zanimajo »televizijski problemi« nadaljevanke, temveč je po vsej verjetnosti bolj zanimivo vprašanje, zakaj jo je vesoljni slovenski svet vzel za svojo. Nadaljevanke je postala »obvezen« del naših vsakdanjih pogovorov. Lepo in prav za televizijo! Vprašanje pa je, če je to tudi lepo in prav za nas. Vendar, pustimo soočenje s tem vprašanjem in odgovor nanj za malce kasneje. Zakaj bi prehiteli v vprašanje, če pa vemo, da se nam ob iztekanju starega leta nikamor ne mudi?!

Od vladavine Peytona se je obrnilo že kar lepo število let, vendar ga imajo ljudje še v spominu. Mar gre torej v našem Trniku za ponovitev malomeščanske poplave na valovni dolžini ameriške province? Seveda že bežen pogled kaže, da take ali podobne primerjave niso na mestu. V Peytonu je vleklo, ali se bosta vzela in nesmrtno razvlečena čreva »rega, rega, kvak, kvak, kvak...«, tako da je naša zvedavost kar umirala od radovednosti. Za Trnik bi le stežka govorili o čem podobnem. Nekaj je res vpraševanja, »ali bodo na koncu koga zaprili?«, vendar radovednost v to smer ni pretirano nasilna. Zato in še zaradi marsičesa drugega Trnik ni Peyton. In kaj potem je? Kaj je v njem takega, da so ga ljudje sprejeli za člana svoje družine?

Malce nam je nerodno, ker se nam v razmišljanju pojavlja sorazmerno veliko vprašanje. Morda nam bo naposled uspelo dokazati, da gre pač za tako temo, kjer bomo z več vprašaji brez takojšnjih odgovorov, ki jih bo ta ali oni morda pogrešal, naposled prišli do sprejemljivega odgovora za vse naenkrat. Četudi ta odgovor niti ne bo zapisan...

Vsekakor je zanimivo, da je devet Slovencev od desetih prepričanih, kako je Marodić »zajemal« prav iz prakse njihovega podjetja, ko je nabiral gradivo za svojo serijo. Če bi bil pisec še tako studiozen duh z lastno detektivsko mrežo,

mu kaj takega niti približno ne bi uspelo. Namreč, da bi se poglobil v mračne skrivnosti vseh slovenskih ozdov in tozdov. Kaj je torej tisto, kar ustvarja vtis »našega«, čeprav zelo dobro vemo, da imamo v Sloveniji samo tri železarne in bi torej pravo čustveno prizadetost lahko pričakovali le na Jesenicah, Ravnah in v Štorkah?

Samoupravljanje!

Samo samoupravljanje in samoupravni odnosi in odnosi med samoupravljalci so tisto, kjer smo vsi »doma«. Zdi se docela drugotnega pomena, če je »naš direktor tudi baraba ali ne« in če »tudi naši v občini in na komiteju nekaj kuhajo«. Videti je, kako je poprečnemu slovenskemu gledalcu, da ne rečemo občanu ali samoupravljalcu, kar lepše in lažje pri duši, če njegovi sumi v družbenopolitično in človeško poštenost »ta višjih« le imajo nekaj trdnješe podlage in ne samo megleno oporo v govorih za vogalom. Saj se je navsezadnje celo televiziji zdelo primerno, da »tematiko« uvrsti v najelitnejši del svojega programa. In to celo v literarni obliki z udeležbo lepega števila slovenske gledališke smetane.

Sem in tja bi prav gotovo našli hujše primere, kot nam jih servira Trnik. Zaradi tega se še ne bi bilo treba posebej vznemirjati in še manj, da bi se kar vsa Slovenija množično navduševala nad »pogumom« televizije, ki je vendar zabrusila naravnost v obraz »onim«, kar jim gre. Da so namreč ovira samoupravljanju tehnokrat, zaplotniški verižniki in še kaj. Dejali smo, da bi lahko našli nekaj Trnikov ali celo njihovih hujših primerkov, vendar je vprašanje, kakšne bi morale biti naše politične ocene in akcijski programi za politično delovanje, če bi sprejeli tezo o množični razprostranjenosti samoupravnih ravni iz trniške železarne.

Poglejmo si za primer, kako dela delavski svet. Kakor sodijo predsednikovi posegi s »prekinjam sejo za eno uro« med dramaturške nujnosti zaradi normalnega poteka drame, »da se lahko glavni akterji razgovorijo v menzi«, je seveda veliko vprašanje, če je delavski svet, kakršnega imamo priložnost videti, v resnici tako formalno posebljanje oblasti delavcev, ki je sploh ni. Saj so praktično ves čas v večini »oni«, ki sploh niso člani samoupravnega organa (direktor itd.), ali pa njihovi tako ali drugače kupljeni podrepaniki. Delavski svet pravzaprav sploh ne upravlja z železarno, temveč se izčrpuje v boju za svoje osnovne pravice.

Največkrat smo lahko opazili, kako tehnokratki zmagajo pri glasovanju v delavskem svetu z glasovi kupljenih članov. Lesjak se počasi spreminja že v pravi simbol. Kako so ga kupili? Z vodilnim delovnim mestom, za katerega nima prave izobrazbe? S stanovanjem?

S stanovanji se sploh veliko maha. Videti je, da se nam zdijo najbolj primerna oblika za »nagrajevanje« storitev sumljive narave. Če bi tako tezo sprejeli kot pravilo in ne

morda izjemo, bi naposled morali pristati pri ugotovitvi, da moraš biti najprej Lesjak, če hočeš priti do stanovanja. Z drugimi besedami bi to tudi pomenilo, da si naše stotisočglave delavske in samoupravljalvske množice zavestno prizadevajo za boljše rezultate gospodarjenja in za občutnejšo rast gradnje stanovanj samo zato, da bi obenem lahko (pač »oni« v imenu samoupravljalcev) plačevali skorpumpirance, ki so si pridobili sloves na račun delavskega razreda. Močno dvomimo, da bi naši ljudje dolgo časa mirno gledali in se sprijaznili s takim dogajanjem. Lesjaki so, vendar lahko prav žive le kot izjeme, saj bi v preveč množični obliki kaj hitro zamorili vse življenje (drugih in ne svojega), tako da tudi sami naposled ne bi bili več zanimivi za nikogar.

Posebej zanimivi so v trniški železarni delavci, kadar jih vidimo kot zavestne samoupravljalce. Natančneje povedano, kot samoupravljalce jih sploh ne vidimo, razen njihovih redkih izjem v delavskem svetu, tako da imamo ves čas opraviti z nekakšnim stihijskim srečevanjem in temu primerni izmenjavi mnenj. Vse je, vsaj tako se zdi, prepuščeno nekakšnemu elementarnemu delavskemu razpoloženju, ki očitno za sindikat ali kaj podobnega še nikoli ni slišalo.

Saj res, sindikat! Ali je mar naključje ali pa gre bolj za »tehnični spodrseljaj«, da med trniškimi občinskimi »maherji« sploh ni predsednika sindikata? Sicer je res, da so sindikalni aktivisti, ki jih je v Sloveniji kar lepo število, prej z zadovoljstvom kot pa z negotovanjem sprejeli dejstvo, da njihovega predsednika ni nikjer srečati. Kaj malo se namreč zdi verjetno, da bi bil predsednik sindikata, če bi se že pojavil med tako programiranimi veljaki, pozitivna osebnost. Za ganljivo prebujanje iz otopenosti in skok v napredne politične vode pa je že sekretar občinskega komiteja kar dovolj...

Predsednik sindikata gor ali dol! Lepo pa le ni — ne namreč za Marovića kot avtorja serije, ampak za nas — da sindikata kot organizacije ni med delavci. Z njim bi samoupravljanje nikakor ne moglo biti tako stihijsko. Samoupravljanje bi dobilo zven dejanskega opravljanja oblasti (čeprav v negativnem pomenu besede), tako pa do delavske zmage skoraj ne more priti brez pravcati zarotniških manevrov, ob katerih ima lahko prenekateri delavec grenak okus v ustih. Če si namreč prizna, da drugače ne bi moglo iti...

Če se ne motimo, smo v uvodnem delu nekaj govorili o malomeščanstvu. Sicer v zvezi s proslavljenim Peytonom, vendar je tudi v Trniku malomeščanska miselnost prišla do kar katastrofalne veljave. Slišati je celo škodoželjne glasove, da je za politični položaj v občini pač lahko zelo nerodno, če ima sekretar ZK več opraviti s pogledi na življenje svoje žene kakor pa z občinskimi komitejem, da o bazi sploh ne govorimo. Sekretar je zaradi takih ovir na

CAVAZZA: As ti za samoupravljanje?
ZUPAN: Kua pa ti?

svoji poti naposled seveda pravi heroj, ko se mu posveti, da revolucija v železarni niti približno ni dosegla svojega končnega cilja že zgolj s tem, da je prišlo do ustanovitve samoupravnih organov.

In kaj naj rečemo o mladi generaciji, ki naj bi nam zbužala lepše upe za prihodnost? Mislimo namreč na to, da naj bi bolje počistila črne madeže iz družbenopolitičnega življenja, če to že nam ne bo uspelo. Sekretarjev sin naj bi bil neke vrste zastavonoša pričakovane boljše in bolj poštene prihodnosti. Morda bi bilo bolj zanimivo srečati kakšnega mladega fanta iz delavskih vrst, ki bi si že s svojimi žulji služil kruh. Vsaj verjeli bi mu, če bi namreč pozitivno obetal, kakor se temu reče. Mladi sekretarjev naslednik pa se bo lahko kaj kmalu sprevrgel v Lesjaka ali kakšno podobno pojavo, če bo le verjel, da je taka preobrazba najhitrejša pot do stanovanja.

Nekateri pravijo, da je treba fenomen serije »Poti in stranpoti« preprosto iskati v dejstvu, da so gledalci ob prigodah črnih in belih junakov prisiljeni ovrednotiti tudi svoje mesto in vlogo v samoupravnem življenju. Govora naj bi torej bilo o nekakšnem osveščanju in morda celo družbenopolitičnem izobraževanju. Dobro, naj si tako razmišljanje pripelje do konca vsak zase, zanimivo bi pa le bilo ugotoviti, ali je inženir Kerin imel v sebi dovolj magneteta, da je pomnožil vrste odločnih borcev za izboljšanje samoupravnih razmer v tozdu, kjer delajo in samoupravljajo? Kakor smo slišali, Kerin naposled zmagal, vendar bi bilo za dobre obete samoupravnega življenja pri nas vsekakor nerodno, če bi lahko realno pričakovali »zmago« samo takrat, kadar se z vodovodom kaj zakuha ali če pomre nekaj otrok zaradi epidemije. Vodovodi so pri nas nasploh kar v redu in tudi otroci ne umirajo

tako, da si proti svoji volji pridobe zasluge za bodoči razvoj samoupravljanja. Kerinova zmaga je torej močno vprašljiva, še bolj pa vrednost njegove zmage ne glede na to, da bi se ob njegovem primeru lahko »naslikalo« tudi sodstvo, policija ali še kakšen podoben pripomoček iz modernega načina življenja. Seveda je tudi res, da bi se v takem primeru slovenski Peyton v malem utegnil še precej bolj skrajšati, kakor se je že. Tega si pa kljub vsemu ne želimo, ne glede na to, ali smo za Kerina ali proti njemu, če verjamemo ali pa ne, da je bil Marodić v lovu za idejami tudi v našem tozdu in ne glede na to, da v Trniku ne poznajo sindikata.

Čeprav je Trnik grenka tableta, jo bomo preprosto pogoltnili, da se morda izognemo gripi in glavobolu. Saj veste, kako je: človek nikoli ne ve, kaj koristi zdravju.

IGO TRAT...

Ključki za novo življenje

Govoriti o sreči, srečnem trenutku ali celo najsrečnejšem dnevu v minulemu letu prav gotovo ni preprosto. Srečo pač vsakdo pojmuje po svoje. Sreča je morda zavest, da si dobro opravil zastavljeno delo, ko si spoznal, da imaš prijatelje, ali pa morda, da se ti je uresničila dolgoletna največja želja.

In prav nekatere od tistih, ki se jim je v minulemu letu uresničila dolgoletna želja, smo v teh dneh obiskali. To so tisti od 2300 družin, ki so letos dobili nova lepa, topla stanovanja. Njihova dolgoletna želja in potreba se jim je torej izpolnila, čeprav morda do zadnjega trenutka niso verjeli, da se bodo iz majhne podstrešne sobice ali celo

barake preselili v stanovanje, vredno delovnega človeka.

Stanovanje, ki mora biti tudi del njihovega dela, pa ga zaradi nizkih osebnih dohodkov niso mogli sami privarčevati. Prav o teh ljudeh bi radi spregovorili. Širša družbena akcija o solidarnosti gradnji stanovanj je že dala prve rezultate, saj je v Sloveniji doslej dobilo najemna stanovanja 4559 družin, samo letos 2.300. Prepričani smo, da je za teh 2300 družin tisti letošnji dan, ko so dobili ključke novega stanovanja, najsrečnejši ali pa vsaj eden najsrečnejših dni v minulemu letu.

Službo sem morala pustiti

Zaradi nizkih osebnih dohodkov sta Marija in Anton BOH letos dobila solidarnostno stanovanje v Štepanjskem naselju. Marija je bila do nedavna zaposlena v ljubljanski kartonažni tovarni. Njen mož pa dela kot pomočnik skladiščnika pri trgovskem podjetju Chemo.

»Službo sem morala pustiti zaradi drugega otroka. Varstva v VVZ nisem dobila, za privatno varstvo pa bi morala toliko plačevati, da se mi je bolj splačalo ostati doma.

Doslej sva stanovala na Lavrici, v nekdanji garaži, kjer sva nare-

dila prizidek za kuhinjo. Naše novo stanovanje, ki meri 80 kvadratnih metrov, se sploh ne da primerjati s tisto vlažno in temno luknjo.

Bohovi so izračunali, da mesečno porabijo za hrano 2500 dinarjev. To pa je tudi toliko, kot jim ostane, saj plačujejo za najemnino, ogrevanje in elektriko več kot 1500 dinarjev.

»Najmanj dve leti z možem ne bova mogla misliti na nove obleke. V veliko pomoč nama je njiva, ki jo imava v najemu na Lavrici. Tam pridelava vso zelenjavo in krompir, tako da sva za letošnjo zimo

preskrbljena.

Kaj pa podjetje?

»Chemo nama je obljubil stanovanje v stari cukrarni, kjer bi imela dve sobi. Še dobro, da na to nisva pristala, saj imava danes stanovanje, ki je človeka vredno.

Kljub vsemu pa resno razmišljam, da bi se ponovno zaposlila.

O najsrečnejšem dnevu v minulemu letu se z Marijo nismo pogovarjali. Ni bilo prave priložnosti ali pa morda Marija tistega dne, ko je dobila ključke od stanovanja, ni jemala dneva za najbolj srečnega v minulemu letu, saj je nanj čakala polna tri leta.

SREČEN NASMEH

Horvatovi so dobili ključke stanovanja v BS-3 v Ljubljani pred dobrim mesecem. Pet jih je. Drago, ki je kot kvalificiran delavec zaposlen v Tovarni kovinske galanterije, Angelca, ki je sobarica v hotelu Lev, ter osemletni Aleš, dvainpolletna Nataša in najmlajša Barbara, ki je stara šele tri mesece.

»Še sedaj ne morem verjeti, da je to stanovanje res naše. Da nismo le v gosteh in da bomo morali jutri nazaj na Vrhovce. Osem let smo tam stanovali. V sobici s 16 kvadratnimi metri. To je bila naša spalnica, kuhinja, dnevna soba in tudi kopalnica. Ko se je rodila Barbara, nas je v tistem prostoru prebivalo kar pet.

Na stanovanjsko varčevanje praktično nisva mogla niti pomisliti,« je nadaljevala Angelca. »Sedaj zasluživa skupaj dobrih 5000 dinarjev. Kar izračunajte, koliko se pri tem da prihraniti.«

»Kaj pa podjetje, kjer ste v službi?«

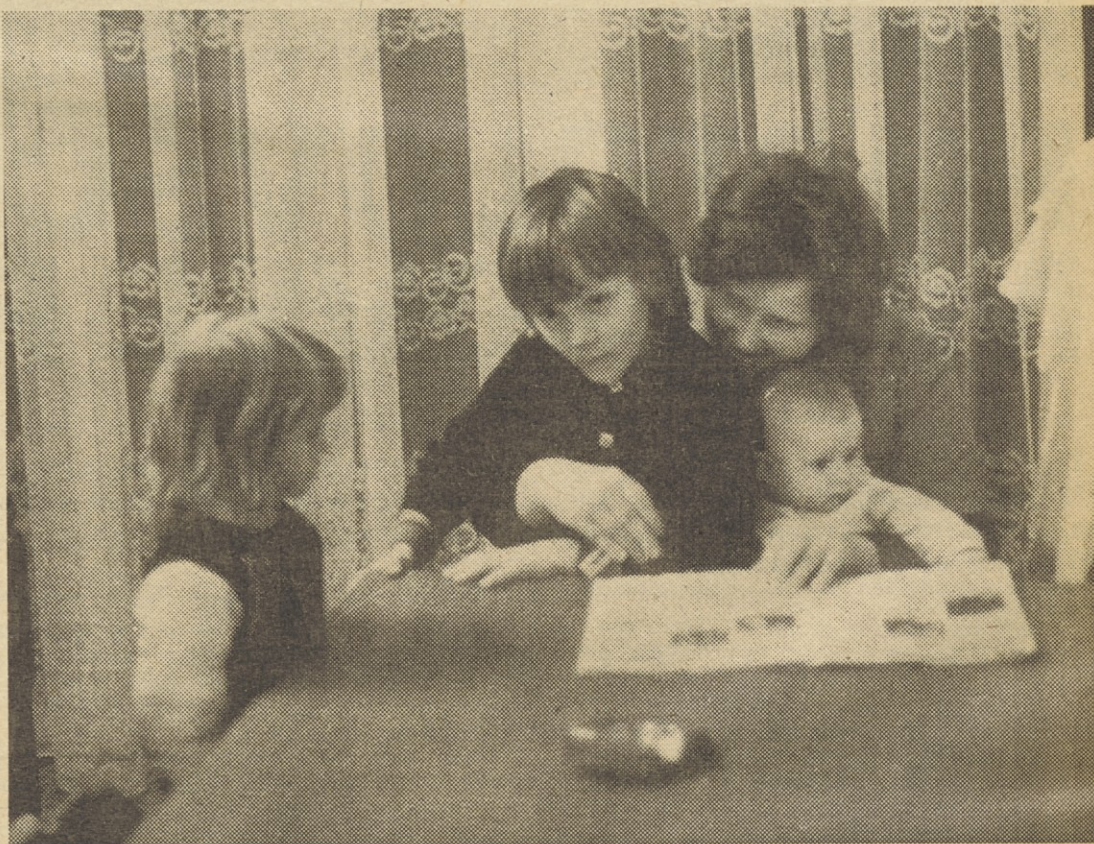
»Skupaj z možem bi lahko dobila le kredit, in to petnajst starih milijonov. Za ta denar pa še najskromnejše garsonjere ne bi dobila.«

Najemnina za trisobno stanovanje, kjer Horvatovi sedaj stanujejo, ni majhna. Skupaj z ogrevanjem pa z vodo in elektriko bodo morali odšteti najmanj 1.500 dinarjev mesečno.

»Da, res je, toda to bo še vedno ceneje kot pa prejšnja sobica s 16 kvadratnimi metri. Poleg 600 dinarjev najemnine smo v eni zimi pokurili tudi več kot 800 litrov olja, pa še nas je včasih zeblo. In elektrika in voda... No, in zadnje čase smo bili pogosto še brez vode, ker nam jo je gospodar odklopil.

Sedaj je vse to mimo. Preskrbljeni smo za vse življenje. Nasmeh na njenem obrazu pa je pričal, da je srečna. Zato je bilo vprašanje o najsrečnejšem dnevu minulega leta docela odveč.

Text in slike:
A. AGNIČ

Stanovanje in Barbara

Šproharjeva Mirjam in Jože sta dobila stanovanje solidarnostnega sklada v Štepanjskem naselju v maju letos kot mlada družina. Mirjam je zaposlena kot vzgojiteljica v VVZ Jarše, Jože pa je inženir pri Iskri.

Ko smo jih obiskali v Vlahovičevi ulici, je bila doma samo Mirjam. Pripravljala je stanovanje za novoletno praznovanje.

»Jože je pri vojakih. Še slabe tri mesece, pa bo doma. Komaj že čakam! Sicer pa, Novo leto bova vseeno skupaj praznovala.

Zadovoljna sva, res sva zadovoljna z novim stanovanjem, čeprav sva ga dobila le za pet let.

Doslej sta Šproharjeva stanovala kot podnajemnika

na Galjevi. Imela sta sobo in majhno kuhinjo. Za najemnino sta plačevala 700 din mesečno, plačati pa sta morala za dve leti vnaprej.

»Za stanovanje sva z možem začela varčevati že pred tremi leti. Še kot študentka sem od 600 dinarjev štipendije vlagala 400 dinarjev za stanovanje. Tudi Jože, ki takrat še ni bil moj mož, je vlagal, in to mnogo več. S kreditom Iskri in s tem, kar bova privarčevala, pa s kreditom banke računava, da bova že pred iztekom roka lahko kupila novo stanovanje.

To stanovanje sva pravzaprav dobila hkrati z Barbaro, najino hčerko. Najprej so nama hoteli dodeliti enosobno stanovanje. Mislili so, da sva sama. Hoteli so potrdilo, da

res pričakujem. Komaj sva prepričala zdravnika, da me je pregledal in pri devetih mesecih nosečnosti tudi dal potrdilo. Tudi to ni bilo dovolj. Naslednjega dne, ko sem rodila, je moral mož prinesiti rojstni list. Tako je šlo za ure oziroma minute, da sva namesto enosobnega dobila dvosobno stanovanje.

Šproharjeva že sedaj resno misli na novo stanovanje, čeprav bi bila zadovoljna s tem, v katerem sta danes. V njenem varčevanju za novo stanovanje pa je skorajda nastala vrzel, ko je Jože odšel k vojakom. Njegov vsakomesečni polog v banki sta nadomestila tako, da sta prodala avto in iz kupačka vnaprej nakazala Jožetovo polletno obveznost.

TUDI ZELJE IN KROMPIR

»Varčevati za novo stanovanje? Kako? Iz česa?« Tako se je spraševal Stane Stopar, delavec Merkurja iz Kranja.

»Skupaj z ženo Marijo, ki dela pri Iskri, zasluživa dobrih 5000 dinarjev mesečno. Če pri tem upoštevate še najine tri otroke, vam mora biti jasno, da se varčevati ne da.«

Stoparjevi so letos dobili stanovanje iz solidarnostnega sklada, in to med tistimi 46 družinami, ki so ga dobili zavoljo nizkih osebnih dohodkov. Skupaj so v Kranju razdelili že 234 stanovanj. Pri tem pa so vštete tudi mlade družine in upokojenci.

Doslej smo stanovali v stari hiši v centru mesta, ki je last Merkurja. Tam sem dobil sobo, ko sem bil še samski. Potem sem se oženil, dobil sem še dodaten prostor za kuhinjo, nič več kot 32 kvadratnih metrov nismo imeli za nas pet. Več kot sto let stara hiša in tako vlažni zidovi, da smo morali pohištvo za dobra dva pednja odmakniti od zidu, da ni zgnilo. To pove vse.

»In sedaj?«

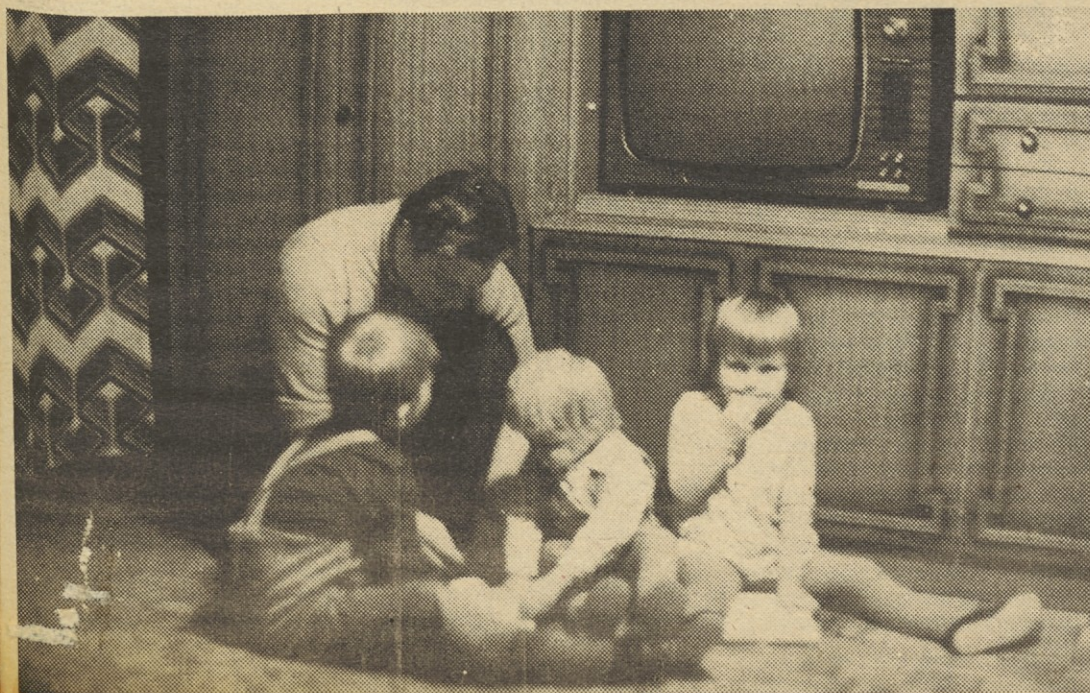
»Kot noč in dan. Kaj pomeni priti iz majhne luknje na 80 kvadratnih metrov ogrevanega stanovanja, s kopalnico, v kateri je vedno topla voda, si morda težko predstavljate. Prve tedne smo se

kar po večkrat na dan kopal. Takšnega razkošja niti približno nismo bili vajeni.«

Najemnina za novo stanovanje je res še in še večja, saj sedaj Stoparjevi plačujejo skupaj 2000 dinarjev mesečno, prej pa so za najemnino odšteli le 100 dinarjev.

»Pa se je vseeno izplačalo, čeprav odplačujeva poleg tega še kredit za novo pohištvo. Tudi zelje in krompir morata biti sedaj dobra. Upam, da bo trajalo to le dve leti.

»V staro luknjo pa ne bi šel več za noben denar,« je končal najemnik novega trisobnega stanovanja Stane Stopar.

OBISKALI SMO LADJO KOČEVJE SPLOŠNE PLOVBE NA NAVEZU V KOPRU

PUSTOLOVŠČINA? NE, NADVSE RESEN POSEL

Življenje mornarja na ladji je trdo, zato zahteva ustrezne delovne in življenjske pogoje ter složen kolektiv — S Kočevjem v 50 dneh v Zahodno Afriko in nazaj — 1400 vagonov hlodovine v ladijskem trebuhu — Romantike na morju ni več

Glede na velikost domače obale, število prebivalcev in velikost domačega brodarstva se Slovenci bržčas lahko prištevamo med najbolj pomorske narode sveta. Če je tako, me je kajpak lahko krepko sram, da ne ločim mornarja od pomorščaka. Pomorščak je vsakdo, ki pluje po morju, mornar pa je »navaden« delavec na ladji, so me brž, ko sem odprl usta, poučili na ladji Kočevje, kamor me je ondan radovednost prignala prodajat zijala. In imel sem nad čem nasiti radovednost.

Vendar po vrsti! Povedati moram, da v Luko Koper ne morete brez dovoljenja pristaniške policije, za kar morate navesti dober razlog in za obisk odšteti 11 dinarjev. Prav tako ni dobro pozabiti na luški carini prijaviti fotoaparata (čeprav je res, da me nazaj grede nihče ni vprašal zanj). In še nekaj: ko hodite ob obali mimo ladij v navezu in iščete »svojo«, imejte oči vsaj na desetih straneh hkrati; sicer vam bo kakšen razkladalni žerjav naprtel na pleča do vrha naloženo paleto, težko nekaj ton... Skratka, zelo pazljivo se je treba prebiti skozi luški vrvež, ki je hujši kot sobotni vrvež na ljubljanskem živilskem trgu.

Kočevje, last Splošne plovbe šele leto, je ležala privezana na koncu dolge vrste ladij, globoko pogreznjena v vodo pod komajda malo iztojenimi 14000 tonami tropске hlodovine. Pred dnevi jo je pri peljala iz Zahodne Afrike;

5000 ton je bo izkrcala v Kopru, preostanek pa v Benetkah. Po (mojem) grobem izračunu takšen tovor prinese lastniku kakih 700 tisoč dolarjev zaslužka, od česar manj kot polovica odpade na poslovne stroške. Ker porabi za plovbo in zadrževanje v pristaniščih kakih 50 dni, lahko šestkrat, največ sedemkrat na leto prisluži po 700 tisoč dolarjev. Prevoz lesa iz Afrike v Evropo je trenutno zelo dobro plačan posel.

Delo v Luko pa tokrat teče nekoliko počasneje kot sicer. Skladišča so polna, pa se je na sidrišču nabralo več ladij kot ponavadi; v tej gneči pa imajo ladije z južnim sadjem prednost pri pretovoru. Sosedje Kočevja v navezu so majhna, z žaganim lesom otovorjena ladja iz Bejruta (pomislil, kako so pravzaprav ti mornarji lahko zadovoljni, da niso doma, v vojnem peklu Bejruta) pa švedska velikanka, s katere raztovarjajo južno sadje, še večja, povsem živordeče (razen palube in nadgradnje) pobarvana, menda tudi švedska ladja, s katere tudi raztovarjajo palete z zaboji banan.

Mostiček je s Kočevja položen na pomol pod nenaravnim kotom (ker se ladja močno ugreza), tako da se je treba povzpeli nanjo po skoraj navpično ležečih stopnicah. Kapitana ni na ladji; doma je, v Piranu. Zato pa so na njej prvi oficir, upravitelj stroja, radiotelegrafist pa nekaj mornarjev, ki opravljajo delo, kakršno pač gre mornarjem,

kadar je ladja v pristanišču. Na Kočevju je tudi mož iz luške kapitanije, ki pregleduje podatke o zadnji plovi ladje.

Dobrodošlica je več kakor prirska, čeprav imajo te dni veliko novinarskih obiskov. Dan poprej so jim kolegi s TV Ljubljana »obrnilo ladjo naokrog«; seveda me to prav nič ne ovira, da ne bi gostoljubja dežurne posadke izkoristil do skrajnosti.

Na koncu obiska smo enotni: ni moč »dojeti« ladje v dveh treh urah ogledovanja prostorov in pogovarjanja s posadko. Vsaj štirinajst dni plovbe bi navaden zemljan potreboval, da bi jo malce spoznal.

»Štirinajst dni? Dajte no! Eno vožnjo do Zahodne Afrike in nazaj. Saj je kratka, naša najkrajša«, meni Jure Mijović, Ljubljčan, vnet smučar (na snegu, kot se spodobi za Kranjca), prvi častnik krova. Vendar se mi zdi, da bi bilo 50 dni morja za človeka, ki ga je vajen največ teden dni (ob dopustu), le preveč.

Če je kaj vredno ogleda na ladji, je (vsaj po mojem prepričanju) vsekakor strojnica.

Vem, da so ladije, ki imajo še večje motorje. Toda že ta, na Kočevju je naravnost ogromen. Cilindri imajo premer zanesljivo večji kot pol metra! Stroj sam pa sega od dna (pod njim so samo še rezervoarji) pa vse do višine palube, ko se spuščate po stopnicah ob njem, greste kot iz tretjega nadstropja v pritličje. Za nas, avtomobiliste, se bati poga-

najo prav po polzevo, največ do 192 obratov v minuti, pri tem pa motor razvije potisno moč 8400 KM in poganja ladjo s hitrostjo okoli 15 vozlov na uro (kakih 25 km na uro).

»Seveda motor redkokdaj silimo v tako visoke vrtljaje«, je povedal Jože Ribar, upravitelj stroja, eden od treh »glavnih« na ladji (poleg kapitana in prvega oficirja), ki mi je razkazal strojnico in potešil moje kopensko strmenje nad čudom morske tehnike. »Zanesljivo pa ga poženemo, če nam resno zbolijo kak član posadke in hitimo v najbližje pristanišče.«

Na ladji še nimajo zdravnika, čeprav šteje posadka 32 članov. Zato pa je za udobje posadke v prostem času in za delovne razmere na novejših ladjah tako poskrbljeno, da z deset let stari »škafi« sploh ni primerjave.

»Na nekaterih ladjah v tujini imajo seveda še boljši standard kot na naših«, sodi Ratimir Gleščič, radiotelegrafist, ki je med gostitelji najbolj obveščen o razmerah pri tujih brodarstvih. »Tudi bolj plačujejo pomorščake, kot zmorejemo jugoslovanska podjetja. Toda za človeka ni nikjer tako poskrbljeno; drugje je pomorščak objekt, ki ga velja čim bolj izkoristiti, pri nas pa je predvsem človek. Tako povedo naši pomorščaki, ki so se udinjali tujcem, tako povedo tudi tujim mornarji, kadar se z njimi srečamo.«

Delo na ladji je trdo, težko, traja s prekinitvami 24 ur dnevno, zato je treba pomorščakom nuditi čim več: od različne prehrane, ugodne nastanitve do ustreznih zabave v prostem času in do vzdrževanja dobrih tovariških odnosov med posadko. Slednje, meni prvi častnik krova, je odločilnega pomena za dobro delo vse ladje, za njen uspeh, kajti danes je zavoljo ostre, pogosto tudi nelojalne konkurence težko dobiti tovor prevozniku, ki ni soliden.

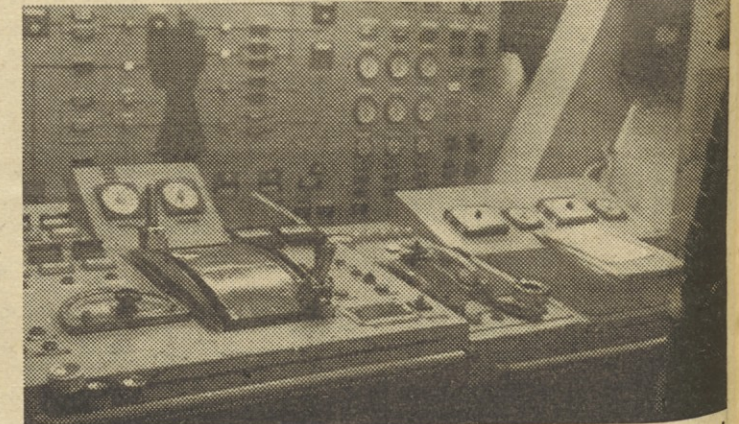
Kočevje in še tri druge ladje je Splošna plovba kupila lani iz druge roke (po ugodni ceni zavoljo svetovne krize v brodarstvu). Vendar nobena od omenjenih ladij — to so še Vrhnika, Nova Gorica in Novo mesto — ni starejša od pet let. Seveda te ladje (vse so zgradili v japonskih ladjedelnicah), niso tako moderne kot zadnje tri, ki jih je podjetje naročilo v ladjedelnici v Osaki — Velenje, Kranj in Maribor (še dve, Celje in Kamnik, pa bosta izdelani v Osaki v prihodnjem letu) — vendar pa skorajda ne zaostajajo, kar zadeva varnost plovbe in udobje za posadko.

»Pri prvih štirih smo morali japonske mere in standard

bivalnih prostorov povečati in prilagoditi zahtevnejšim evropskim normam,« je povedal Silvester Mrak, vodja stroja, ki je poleg motorista Gvida Jenka in upravitelja strojev edini ostal od prvotne posadke, ki je na Japonskem prevzela ladjo. »Nekatere malenkosti bomo morali še popraviti pa bo vse v redu.«

Med standardno opremo moderne tovorne ladje sodi TV sprejemnik (najnovejši tri ladje imajo barvnega z adapterji za sprejemanje vseh TV sistemov, ki jih v svetu uporabljajo (japonskega, ameriškega, evropske PAL in SECAM) ter z videokasetami, radio gramofon, v lukah jih pričakajo časopisi iz domovi-

na. »Tudi Delavsko enotnost redno dobivamo na ladjo,« pove mimogrede »prvi«.

Dežurni pri strojih sedi na modernih ladjah v lepo opremljeni komandni sobi, kamor hrup motorjev skorajda ne seže

ne. — »Tudi Delavsko enotnost redno dobivamo na ladjo,« pove mimogrede »prvi«.

Za varno plovbo pa je naprav... Na Kočevju imajo na mostu dva radarja (če se eden pokvari, mi razložijo) in vso drugo »navlaklo«. Mednje sodi tudi sekstant, ki se mu niti tiste moderne ladje, ki se lahko orientirajo po satelitih, ne odrečejo povsem, ne manjkajo pa niti »staro dno« signalne zastave. Poleg njih so skrbno zložene državne zastave vseh držav, v katerih pristaniščih se ladja ustavlja, pa jugoslovanska zastava in zastava Splošne plovbe. Na ladji mora viseti nacionalna zastava, zastave dežele, v katere ozemeljskih vodah ladja pluje, ter zastava lastnika ladje. Na Kočevju imajo zastave Slonokoščene obale, Liberija, Italije in (če se ne motim) tudi Gane in Gvineje.

Na Kočevju imajo tudi napravo za sežiganje vseh oljnih ostankov, tako da ladja ne spušča več v morje ostankov goriv, saj so svetovna morja že premočno onesnažena. Moderne ladje vse odpadke sežigajo!

Za pomorščake že dolgo ni več novost avtomatični krmar, naprava, ki sama, po vnaprej določenem programu, vodi

ladjo. Krmar le nadzoruje morje, je pri »roki«, če bi bilo treba narediti kak nepredviden korak.

Torej je življenje na ladjah prijetnejše kot včasih?

Seveda. Toda modernizacija v pomorstvu je prinesla tudi kaj slabega. Tempo dela je zavoljo modernih in visoko

zmogljivih nakladalnih in razkladalnih naprav znatno hitrejši. Kočevje sicer potrebuje več dni, da ga naložijo — vanj gre kakih 1400 vagonov hlodovine, toda mornarji na ladjah, ki vozijo razsuti tovor, pogosto nimajo dovolj časa, da bi se odpravili na ogled mesta, tako naglo je ladja pretovorna, pripovedujejo pomorščaki s Kočevja.

»Zavoljo tega je pomorščak danes dlje na morju in mnogo manj na kopnem kot nekoč,« doda k temu »prvi« in sklene misel: »Posadke je treba zato pogosteje izmenjavati, kar pa kajpak pomeni dodatne težave in tudi stroške.«

Ladja se je začela v presledkih stresati — znak, da so spet začeli iztovarjati hlodovino. Hkrati pa je bil to zame posredni opomin, da je klepeta konec. Sicer pa, videl sem na ladji vse, kar se je videti dalo, vtisov pa gotovo ne bom uspel urediti in izpopolniti, dokler se še sam ne bom odločil, da vsaj simbolično, na »kratki« vožnji ne okusim pravega morja in življenja pomorščaka. Zatorej — hvala lepa za gostoljubje, dežurna ekipa s Kočevja in — nasvidenje!

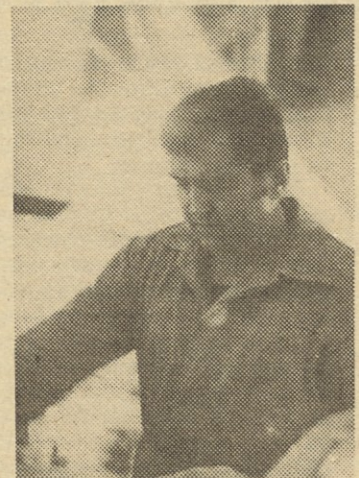
Ladja se je začela v presledkih stresati — znak, da so spet začeli iztovarjati hlodovino. Hkrati pa je bil to zame posredni opomin, da je klepeta konec. Sicer pa, videl sem na ladji vse, kar se je videti dalo, vtisov pa gotovo ne bom uspel urediti in izpopolniti, dokler se še sam ne bom odločil, da vsaj simbolično, na »kratki« vožnji ne okusim pravega morja in življenja pomorščaka. Zatorej — hvala lepa za gostoljubje, dežurna ekipa s Kočevja in — nasvidenje!

Ladja se je začela v presledkih stresati — znak, da so spet začeli iztovarjati hlodovino. Hkrati pa je bil to zame posredni opomin, da je klepeta konec. Sicer pa, videl sem na ladji vse, kar se je videti dalo, vtisov pa gotovo ne bom uspel urediti in izpopolniti, dokler se še sam ne bom odločil, da vsaj simbolično, na »kratki« vožnji ne okusim pravega morja in življenja pomorščaka. Zatorej — hvala lepa za gostoljubje, dežurna ekipa s Kočevja in — nasvidenje!

Ladja se je začela v presledkih stresati — znak, da so spet začeli iztovarjati hlodovino. Hkrati pa je bil to zame posredni opomin, da je klepeta konec. Sicer pa, videl sem na ladji vse, kar se je videti dalo, vtisov pa gotovo ne bom uspel urediti in izpopolniti, dokler se še sam ne bom odločil, da vsaj simbolično, na »kratki« vožnji ne okusim pravega morja in življenja pomorščaka. Zatorej — hvala lepa za gostoljubje, dežurna ekipa s Kočevja in — nasvidenje!

Posnetek za primerjavo velikosti: upravitelj stroja Jože Ribar stoji ob rezervni pušci cilindra ladijskega motorja

Silvester Mrak, vodja stroja, ima tudi v pristanišču polne roke dela. Vedno je treba kaj popraviti, zamenjati izrabljeni del...

Ratimir Gleščič, radiotelegrafist: »Za ladjo je najbolje, če radiotelegrafist nima polnih rok dela. Za sedaj s Kočevja še ni bilo treba oddati signala za pomoč.«

ZAKAJ IN DOKLEJ NA ODDIH ČEZ MEJO?

Si že bil na dopustu?
Že leta 1971

Niso se izneverili našemu turizmu Jugoslovani, temveč obratno: turizem se je izneveril našim ljudem!

Se pred koncem letošnjega deževnega poletja, ki je seveda najbolj prekrizalo račune ljudem na počitnicah in turističnim delavcem, je bilo bolj ali manj jasno, da so z obilnim deževjem splavali po vodi tudi vsi naši turistični upi, vsi naši načrti. Milijarda dolarjev od turizma...? Že konec septembra, to je kar tri mesece pred iztekom leta, ko je naše turistične sezone konec in se lahko le še kraji z izjemnimi klimatskimi razmerami pohvalijo z nekaj turisti, je bil naš obračun znan: devetmesečni dohodki jugoslovanskega turizma so znašali 10,5 milijarde dinarjev, to pomeni nekaj manj kot 600 milijonov dolarjev. Izkupiček od turizma je v letošnjih prvih devetih mesecih sicer nekoliko večji v primerjavi z lani v enakem času, vendar še vedno veliko premajhen, da bi lahko računali na ure-

Pod planom

Za naš turizem je značilno, da letos ni prinašal le dohodka, ampak da je več kot v prejšnjih letih tudi zapravljal. Zaradi sorazmerno nižjih cen turističnih storitev v konkurenčnih turističnih državah je namreč več naših občanov kot doslej preživel svoj dopust v tujini.

Tako porabljen denar, ki po izračunih naših sosedov in drugih držav ni majhen, seveda bistveno znižuje naš turistični izkupiček, ki bo letos precej pod planom.

tako »dobro uležani«, da si z njimi ne moremo več kdove kako pomagati, za ponazoritev: na zveznem zavodu za statistiko smo te dni vprašali, koliko Jugoslovancev je preživel letošnje počitnice v tujini. Odgovora nismo dobili ne za letošnje leto, ne za lani pa tudi za leto 1974 ne, ker na omenjenem zavodu podatke še »obdelujejo«!

Ne glede na to pa razpolagam že z »najnovejšimi« podatki za letošnjih prvih devet mesecev, ko smo zabeležili v Jugoslaviji za pet odstotkov manj nočitev kot lani. Še manj razveseljive pa so številke, ki govorijo, da smo imeli v istem obdobju v primerjavi z lanskim kar za osem odstotkov manj nočitev tujih gostov.

Pa v Sloveniji? Rezultati turistične setve se bistveno ne razlikujejo od zveznih. Nazadovani smo tako pri prenočitvah domačih in še bolj tujih turistov, najslabši rezultati pa so, kar zadeva dotok deviz. Čeprav smo planirali zelo previdno, in sicer le šest odstotkov več nočitev domačih gostov, smo se uštelili za polnih pet odstotkov! Še bolj smo se uštelili pri tujcih: planirali smo 5-odstotno povečanje, dosegli pa 5-odstotkov manj nočitev kot lani v tem obdobju. Rezultat vsega tega je, da je devizni dotok za nekaj več kot deset odstotkov slabši od lanske sezone.

VSE MANJ JE LJUDI, KI SE PUSTIJO OPEHARITI!

Zapisali smo že, da tičijo za »razočaranjem« nad rezultati letošnje turistične sezone številni vzroki. In mnogi uvrščajo mednje tudi dejstvo, da je letošnje leto odšlo na redni letni dopust v sosednje države toliko naših ljudi, kot še nikoli doslej. Mnogi, denimo, zatrjujejo, da si je samo na obalah sončne Grčije privoščilo letos poleti dopust blizu milijon Jugoslovancev.

Pa so ti podatki zares oziroma vsaj približno točni? Na to vprašanje nam danes očitno nihče ne more natančno

odgovoriti. Sicer pa to niti ni bistveno! Dejstvo je, da vse več naših ljudi odhaja na letni odvih v zamejstvo. V Grčijo, Španijo, Italijo, na Malto, v Tunis, na Kanarske otoke in pozimi v Avstrijo, Francijo, na Češko, itd., itd. Odhajajo pač tja, kjer računajo, da se bodo za isti denar, kot bi ga trošili pri nas, bolje imeli, da bodo deležni večje pozornosti in gostoljubnosti, kot pa bi je bili pri nas.

Pa ne da bi bili mnogi razvajeni? Sploh ne! Gre le za preprosto resnico, do katere so se z leti očitno dokopali tudi naši turisti: za svoj denar pač hočejo nekaj imeti, kar pomeni, da se vse pogosteje odločajo za ponudnika, ki jim za določena sredstva največ nudi. Gre torej le še za to, da tudi naši ljudje nočejo biti več opeharjeni. In možnosti za to imajo, zato se jih tudi vse bolj poslužujejo.

Razumljivo, odhodi v tujino mnoge zelo bolijo. In če opazujemo pojav dopustovanja onkraj naših meja izključno skozi dinar oziroma

več kot 160 dolarjev, kar je komaj polovica toliko, kolikor so tam v poprečju odšteli za svoje počitnice nemški turisti, so letošnje poletje samo v Grčiji pustili naši turisti več kot 80 milijonov dolarjev!

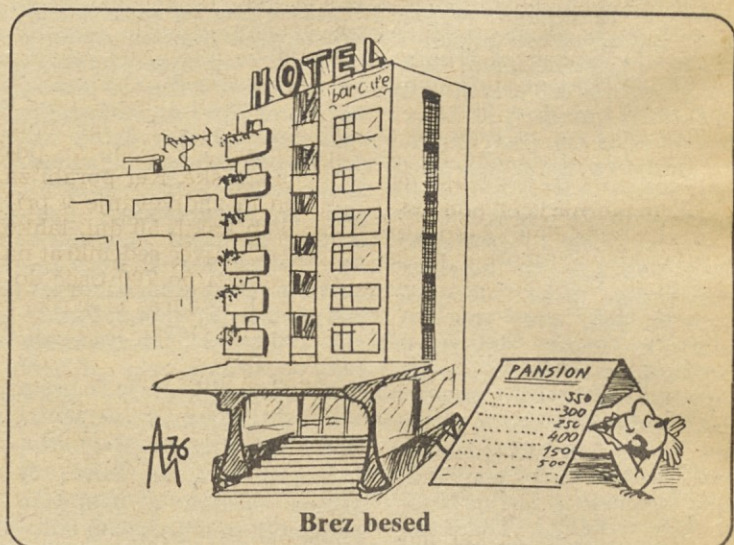
Če bi lahko postregli s točnimi podatki, če bi imeli na voljo točne številke o tem, koliko Jugoslovancev je letos dopustovalo »zunaj«, potlej bi lahko tudi natančno izračunali, koliko sredstev se je letos izmuznilo našemu turizmu. Tako pa vemo le to, da je ta podatek zaskrbljujoč, saj gre verjetno še za večje številke, kot danes računamo.

PREDLOG BREZ REPA IN GLAVE

Seveda je veliko vzrokov za to, da se je letos toliko naših ljudi odločilo za počitnice v tujini. Res, veliko jih je in razen redkih izjem jih moramo večino iskati pri sebi. V cenah naših turističnih storitev, v odnosu do gosta, v skromni ponudbi, v togem

druge plati, izvedljiv. Sicer pa, če bi nam ga uspelo uresničiti, bi v prvi vrsti dosegli to, da bi priprli, če že ne zaprli naše meje, česar pa si verjetno nihče ne želi, še najmanj pa naša država.

skem morju, predlagajo za prihodnje leto nekaj samoupravnih sporazumov, s katerimi bi odpravili nekatere slabosti. Zlasti se zavzemajo za sprejem samoupravnega sporazuma o cenah in kakovosti turističnih stori-

Brez besed

KDO JE KRIV, ČE KUPEC NOČE DRAGE IN VRHU VSEGA ŠE SLABE ROBE?

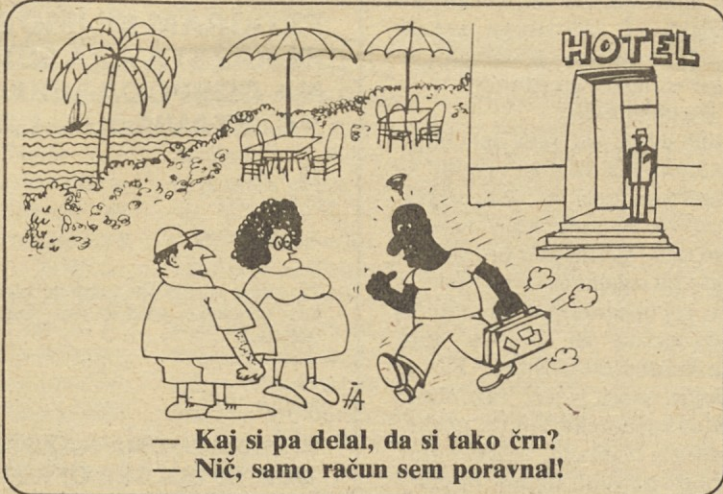
Ob tem, ko poslušas take in podobne predloge, ki naj bi »pomagali« našemu turizmu, si ne moreš kaj, da si ne bi zastavil vprašanja, zakaj se tako dosledno lotevamo problemov na napačnem koncu. Zakaj iščemo vzroke za slabo prodajo pri kupcih in ne pri prodajalcih? So mar res naši ljudje krivi, da nočejo drage in pogosto zelo slabe robe?!

Vse kaže, da pri vzrokov za slabe turistične žetve ne bo možno skrivati v nedogled. Upravičeno namreč pričakujemo, da čaka naše turistično gospodarstvo v prihodnjem letu še močnejša mednarodna konkurenca, saj bo splošna težnja po varčevanju v prihodnje še bolj izrazita, kot pa je bila doslej. Zato nam tudi ne preostane drugega, kot da zgrabimo naš turizem pri glavi in začnemo polno izkoriščati izjemno lepe turistične možnosti.

Predlogov, kaj bo potrebno ukreniti v prihodnje na tem področju, ni malo. V sosednji republiki Hrvaški, ki ima najdaljšo obalo ob Jadran-

te. S tem sporazumom bi določili višino cen turističnih storitev za prihodnjo sezono in tudi kakovost storitev. Ta sporazum naj bi podpisali vsi, ki nudijo kakršnekoli turistične storitve, torej tudi zasebni gostinski in turistični delavci. Poleg tega pripravljajo v sosednji republiki tudi samoupravni sporazum med hotelskimi organizacijami in potovalnimi agencijami o pogojih prodaje storitev in nastopanju na tujih tržiščih. Tako kot prvega, naj bi tudi ta sporazum podpisali že v prvem tromesečju prihodnjega leta. Seveda pripravljajo na Hrvaškem pa tudi v drugih naših republikah še druge predloge oziroma ukrepe, ki bi pomagali našemu turizmu na zeleno vejo.

Na pragu nove sezone imamo torej spet veliko idej in zamisli, kaj vse bomo postorili že v predsezoni za boljše turistično žetev. In če ne bomo, kot marsikdaj doslej, ostali le pri besedah, bomo morda ob letu dni nekoliko bolj zadovoljni, kot smo danes. Morda ne bo več toliko naših ljudi odhajalo na počitnice v zamejstvo. Če jim bomo ponudili to, kar si želijo, in seveda, kar zmorejo, potlej gotovo ne, A. ULAGA

dolar, potlej je omenjena bolečina do neke mere razumljiva. Dejstvo namreč je, da je po omenjenih kanalih odtekel iz Jugoslavije zelo veliko

Že med najdražjimi

Jugoslavija za dopustnika ni več cenena dežela. To vemo vsi — tudi tujci.

Po podatkih velike nemške organizacije ADAC je poprečen nemški turist za popolno oskrbo na počitnicah plačal letos v Jugoslaviji 533 DM, v Španiji 511, v Italiji 471 in Portugalskem 410 DM. Vsaj nekje smo pri vrhu!

denarja, ki bi našemu turizmu prišel še kako prav.

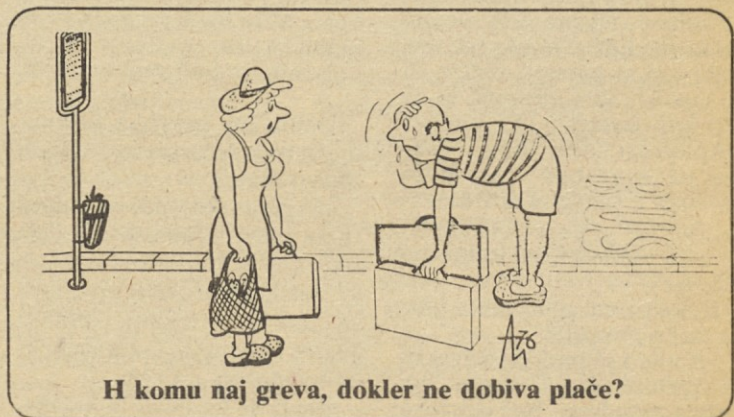
Vzemimo, da je letos dopustovalo v Grčiji le polovico toliko naših ljudi, kot smo lahko prebrali v časnikih. In če je vsak od omenjenih pol milijona Jugoslovancev pustil v Grčiji nekaj

prilaganju povpraševanju..., skratka v vsem tem, o čemer razpravljamo že nekaj let, pa ničesar pametnega ne ukrenemo.

Žal vsi niso tega mnenja. Pozabljajo namreč na hude hibe našega turizma in iščejo vzroke za odtok denarja v ljudeh, ki si želijo za čim manj denarja kar največ doživeti in videti.

Tako smo, denimo, pred dnevi zasledili v našem tisku predlog odbora za družbeni plan, finansiranje in lastninsko pravne posle Skupščine SR Srbije, da bi obdavčili vse tiste naše ljudi, ki potujejo v tujino. Odbor je namreč menil, da mora zagotoviti stalne dotoke denarnega priliva in da je eden od njih lahko tudi posebno obdavčenje turističnega prometa. Pri tem so člani odbora izhajali iz stališča, da gre pri naših ljudeh, ki potujejo v inozemstvo, za »petičneže«, ki s svojim »početjem« škodijo turističnemu prometu in s tem tudi svoji rodni deželi. Po mnenju članov odbora predstavljajo potovanja v tujino razkošje, ki ga je potrebno obdavčiti!

Mnogi pravijo, da bi bil omenjen predlog, naj ga ocenjujemo s te ali

Malo ali veliko?

Samo lani je organizirano odšlo na smučanje v inozemstvo več kot 11.000 Jugoslovancev. Če bi k tej številki dodali še vse tiste, ki so odšli preko meje na smuko na lastno pest, potlej bi bila podoba seveda še precej drugačna.

Vse to pa ni nič v primerjavi s tem, koliko naših ljudi si je letos privoščilo poletne počitnice v najrazličnejših državah Evrope. Natančnih podatkov o tem sicer nimamo (ker jih ni!), gre pa vsekakor za visoke številke. Na nekaterih turističnih agencijah smo nam povedali, denimo pri Atlasu v Ljubljani in v mariborskem Kompas, da je šel letos čez mejo vsak njihov črti ali peti gost! Malo ali veliko? Veliko? Ne, zelo veliko!

ničitev načrtov. Torej smo se tudi nekoliko uštelili. Mnogi trde, da celo veliko bolj kot lani. Ni namreč zatajilo le vreme!

Narobe, slabosti je bilo veliko, vzroke za večino pa lahko iščemo le pri sebi. Pri svojih poslovnih navadah, ki ravno ne privabljajo veliko gostov, pri ponudbi, pri reklamiranju naših storitev in seveda ne navsezadnje pri cenah, ki niso v najbolj idealnem sorazmerju s tem, kar ponujamo, kar dajemo.

SMO PLANIRALI PREVEČ OPTIMISTIČNO?

Pravijo, da predstavljajo statistični podatki za naše turistično gospodarstvo prej zgodovinsko dokumentacijo kot pa operativni pripomoček. Dejstvo namreč je, da so najbolj »sveži« statistični podatki vedno že

DVE LETI INOVACIJ STA BILI USPEŠNI

V znanju je moč

Kaj mislijo novatorji o odnosih v novatorstvu? Kako bi bilo najbolje urejati stvari? Sposobni smo za mnogokaj!

Tokrat smo se nekoliko drugače pogovarjali z nekaterimi inovatorji. Pa ne zato, ker bi to sami hoteli, temveč predvsem zato, kar je v naši družbi že pogosta korenina zavest, da je inventivna dejavnost za razvoj gospodarstva zelo pomembna, da je stabilizacijski dejavnik. Zadnji dve leti, ki smo jih proglasili za leti inovacij, pomenita velik preobrat v naši miselnosti.

Obiskal sem enega od ne-storjev slovenskih inovatorjev. Ni inženir niti tehnik ne, vendar pa se spozna na svoje delo. Od 1953. leta je bil redno zaposlen v ljubljanski Avtomontaži, kjer je tudi uveljavil mnogo tehničnih izboljšav. Še pred tem je bil inovator. To je Jože Bizjak, ki je, kot sam pravi, s »culo prijadral« iz Gorenje vasi v Poljanski dolini ter se kot kolar lotil izdelave karoserij za avtobuse.

Dobil sem ga v njegovi delavnici na Vodnikovi ulici. Po daljšem prigorvarjanju je le pristal na razgovor Jože Bizjak, ki je letos dopolnil 70 let. Odtrgal se je od stroja za izdelovanje neke vrste sponk za avtobusne kolotoke...

»Kako ste začeli?«
 »Začel!? Ne spomnim se natanko. Veselila pa me je tehnika. Kot preprost, ubožen in vedno pomanjkanja deležen otrok sem sanjal o avtomobilih, vlakih in letalih. Pred enainpetdesetimi leti sem prišel v Ljubljano. Morda veste, kaj so nekoč pomenili kolarji v gospodarstvu! Bili smo glavni oblikovalci in tudi izdelovalci karoserij za avtobuse in še za marsikaj drugega. Vidite, kot kolar sem torej začel.«

»Inovator ste postali...?«
 »Ja,« se nasmeji Jože Bizjak. »Racionalizator in inovator sem postal pred mnogimi, mnogimi leti. Prej sem bil solastnik znane tovarnice karoserij za avtobuse, saj so kupovala naše izdelke prevozniška podjetja iz vse Jugoslavije. Vedno sem nekaj izboljševal, vedno sem razmišljal, kako bi ceneje in hitreje izdelal kak izdelek.« Takoj po nacionalizaciji naše tovarnice, ki se je priključila sedanji Avtomontaži, sem začel delati kot glavni konstruktor. Vidite, tu pa se začne moj prispevek k razvoju delovne organizacije. Več kot petdeset tehničnih izboljšav sem dal. Pa ne zaradi denarja, kajti le trikrat sem dobil denarno nagrado. Morda sem nemiren duh in ne morem

bi storil, začel sem risati, delati skice in poskuse.«

In kaj bi svetovali mladim?
 »Veste, težko je svetovati, vendar mislim, da mladi premalo razmišljajo, premalo so tudi spodbujeni k temu, kajti šola jih le uči, vendar jih ne uči razmišljati. To pa je glavno, kajti ko imaš neko osnovo v tehniki, fiziki in kaj vem v čem vse, tedaj moraš to preizkusiti v praksi... Pa!? Slabi rezultati so in razočaran sem, ko vidim človeka, ki je končal srednjo, višjo ali visoko šolo, vendar ne zna misliti. Veste kaj se dogaja? Inženirji naredijo načrte, do potankosti izdelane, ko pa želimo izdelek proizvajati, se zatakne. Delavec pri stroju, obratovodja in projektant morajo z roko v roki sodelovati. Samo tako je zagotovljen uspeh.«

Se je v zadnjih dveh letih kaj spremenilo?
 »Ne glede na leto inovacij, v Avtomontaži ni bilo problema, če je kdo kaj pogruntal. Dobra ekipa je, ki se s tem ubada, in mislim, da bodo še uspevali. Najbolj pa sem vesel, ker smo se kot družba ovedli, kaj pomenijo racionalizacije, tehnične izboljšave in iznajdbe za naše gospodarstvo. Samo še bolj je treba spodbujati ta prizadevanja. Vsak delavec je lahko racionalizator. Ste od sindikalnega časnika in vem, kaj sta o inovacijah govorila Špiljak in Barborič. Trdim, da sta postavila piko na »i«.

Kapetan Mile Jurić že osem let »službuje« v vojašnici Boris Kidrič v Šentvidu. Doma je iz Like. Tako kot večina moških v njegovem sorodstvu se je tudi sam odločil za vojaški poklic. Pred enajstimi leti je končal vojno tehnično akademijo v Zagrebu, nato je služboval v Karlovcu dve leti in prišel v Ljubljano.

Vojska in inovacije! Da, predvsem to je doma v naši armadi. Še posebej pa velja to za vojašnico Borisa Kidriča, ki

vendar pa je to tudi njihovo delo in ne samo moje.«

In kaj je novega na tem strelišču?

»Novo strelišče ni edino, kjer sem bil pobudnik novih, bolj praktičnih in uspešnih rešitev, kar nam seveda omo-

Jože Bizjak: »Novator mora biti nestrpen...«

goča tudi boljše urjenje v streljanju. Strelski mojstri so izjavili, da je naše strelišče zelo dobro, vendar pa moram povedati, da smo ga tudi poceni zgradili. Samo naprava z gibajočimi siluetami velja v tujini brez carine 75.000 dinarjev, mi pa smo jo naredili za 5000 dinarjev. Cena strelske steze za zračno puško velja dobrih 700 dinarjev. Tudi avtomati za registriranje zadetkov so zelo dragi. Vse to smo naredili sami in precej ceneje.

Pa ne gre le za strelišče, kajti inovacijska dejavnost je v naši vojašnici zelo razvita. Moram pa priznati, da dajejo največ pobud za izboljšave vojaki sami in večina predlogov je tudi uspešno izvedenih!

Pa vaše delo?
 »Pravijo, da sem specialist za motorna vozila, vendar se razumem tudi na oborožitve. Zadeve se lotevamo takole: več nas razmišlja o problemu, nato pa soočamo svoja mnenja ter se opredelimo za najbolj racionalno in seveda tudi funkcionalno rešitev. Ko je idejni načrt jasn, razdelimo delo, kajti nekdo mora poskrbeti za izdelavo, tehnologijo, drugi pa oblikovno dovršenost, tretji za pravilno ureditev prostora in tako naprej. In kako se sami lotevate dela?

»Ne zaletavam se, temveč premislim o vsem. Ko sam ali s sodelavci ugotovim, kakšen bo pričakovani rezultat nove rešitve, se šele odločim za uresničitev ideje.«

Obiskal sem Kolinsko, pravzaprav Ivana Škafarja. Sprva je bil transportni delavec, učil se je in postal električar. Ta čas je vodja mehanične delavnice. Namesto remonta dopolnjujejo strojno opremo, pravzaprav kar sami izdelujejo stroje.

Kako pa ste postali inovator?

»Nisem imel kam iti, ko sem končal delovno obveznost. Zato sem se zadrževal v mehnični delavnici. Ta je bila moj prvi dom, saj sem hodil v stanovanje le spat. Tako pa se je začelo... Razmišljal sem, kako

bi pripomogel k povečanju storilnosti.

Moram priznati, da pri našem delu v Kolinski ne gre za patente, morda niti ne za povsem izvirne rešitve, kajti učimo se na tem, kar vidimo na sejnih. Prvi stroj, ki pa smo ga sami napravili, sodi v leto 1963. Še danes je uporaben. S tem pa se je začela tudi naša akcija za vsa popravila strojev in za konstruiranje novih strojev v Kolinski.«

Pa vam ob tem pomagajo drugi delavci?

»Imamo le enega diplomiranega strojnega inženirja in še ta dela na področju investicij. Za izdelovanje in konstrukcijo novih strojev v naši tovarni smo v mehnični delavnici sami. Od nas mnogo pričakujejo, čeprav bi vodstvo in tehnologi morali tudi povedati, kako in zakaj potrebujemo nek nov stroj. V mehnični delavnici Kolinske smo napravili že mnogo strojev, novih aparatov in tudi zelo kompliciranih sistemov v proizvodnji. Prihranili smo mnogo deviz, vendar pa zaradi tega nihče iz našega kolektiva ni dobil posebne nagrade. Šele v zadnjem času smo začeli razmišljati o uveljavljanju odškodnin za inovacije in tehnične izboljšave.

Ivan Škafar: »Nisem imel kam iti...«

Najbolj pomembno je, da kot novator opazuješ, da znaš opazovati in tudi ocenjevati posamezne delovne operacije in takoj predlagati izboljšave. Za to ima možnosti vsak delavec in predvsem spodbude morajo prihajati iz neposredne proizvodnje. Pred dvema letoma so mi predlagali, naj opravi izboljšavo na stroju za pakiranje sladkorja. Naredili smo nov stroj, ki je visoko produktiven, saj velja

ocena, da je med najboljšimi. Pa je povsem enostaven. Vidite, takih stvari je mnogo...

S sedanjim stanjem na področju inovacij pa kljub sorazmerno dobrim rezultatom v Kolinski vseeno še nisem zadovoljen. Lahko bi več storili. Toda, to je stvar vse delovne organizacije. Mi se v mehnični trudimo in opravi vemo vse, kar je potrebno in seveda tudi možno.

M. H.

gospodarsko razstavišče ljubljana

PROGRAM SEJMOV IN RAZSTAV ZA LETO 1977 NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU V LJUBLJANI

15. — 21. januar 1977

MODA 77

22. sejem konfekcije, modnih tkanin, pletenin, izdelkov usnjarsko predelovalne industrije in modnih dodatkov

15. — 19. februar 1977

MEDNARODNA RAZSTAVA UČIL IN ŠOLSKE OPREME

4. razstava opreme za predmetni in kabinetni pouk; tehnični pripomočki, didaktična sredstva in funkcionalna šolska oprema

29. marec — 3. april 1977

ALPE ADRIA 77

16. mednarodni sejem blaga široke potrošnje: orodja, opreme in materialov za dom in obrt — »Naredi si sam«; oprema za šport in turizem

5. — 10. maj 1977

TEHNIKA ZA OKOLJE 77

2. mednarodna razstava sistemov, opreme in tehničnih sredstev za aktivno zaščito okolja

24. — 26. maj 1977

SETEX 77

10. mednarodni poslovni sejem vzorcev tkanin in dodatkov za oblačilno industrijo, pomlad/poletje 1978

7. — 12. junij 1977

SALON POHIŠTVA 77

6. bienalna razstava Salon pohištva 77 — stanovanja 77; razstava vseh vrst pohištva in elementov za notranjo opremo

20. — 28. avgust 1977

KMETIJSKO ŽIVILSKI SEJEM 77

15. mednarodni pomurski kmetijski živilski sejem v Gornji Radgoni — osrednji slovenski kmetijski sejem

29. avgust — 4. september 1977

VINO 77

23. mednarodni vinogradniško vinarski sejem

16. — 19. september 1977

VRTNARSKA RAZSTAVA 77

8. vrtnarska razstava z mednarodno udeležbo — razstava sobnih rastlin, rezanega cvetja, rastlin za javne nasade; sadje in zelenjava; orodje in stroji za vrtnarstvo; posebna razstava gob

3. — 7. oktober 1977

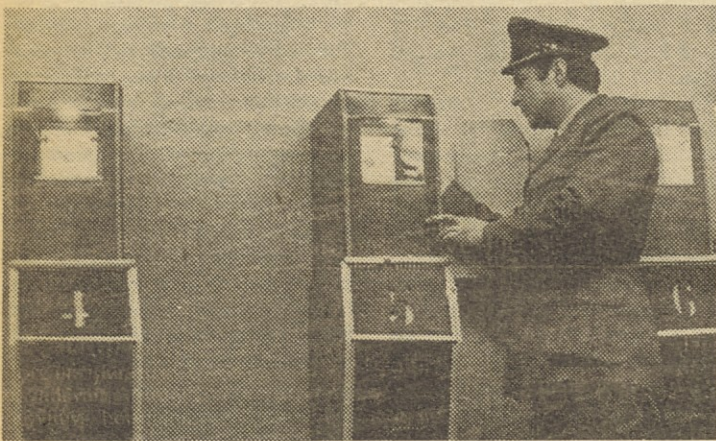
SODOBNA ELEKTRONIKA 77

24. mednarodna razstava elektronike, telekomunikacij, avtomatizacije, elektronskih naprav za obdelavo podatkov in nuklearne tehnike

16. — 20. november 1977

SKI EXPO 77

8. mednarodni sejem opreme za zimski šport in turizem

Kapetan Mile Jurić: »Inovacije so v armadi doma.«

prenesti, da se nekdo v proizvodnji bolj muči, kot mu je potrebno. Pa ni bilo vedno lahko uveljaviti boljše rešitve. Lahko si se zameril tistim, ki so končali šole, drugim, ki so bili šefi obratov... Če sem bil »diplomat«, sem uspel. Takšen pa mora biti vsak, ki se ukvarja z inovatorsko dejavnostjo, saj je preveč tistih, ki so zelo pametni, ne vidijo pa ničesar.«

Kako pa ste ugotovili, kje se da kaj popraviti?

»K meni so hodili delavci in se pritoževali. Govorili so: Jože, poštudiraj! Kaj drugega

je dobila že več priznanj zaradi razvite inventivne dejavnosti. Mile Jurić je predsednik komisije za inovacije v tej vojašnici in tudi sam novator.

Dobili ste posebno priznanje in tudi denarno nagrado ob dnevu JLA?

»Poglejte, kaj piše na plaketi: za požrtvovalnost in prizadevanje pri izgradnji strelišča «Strelskega društva Proleter» se izreka priznanje Miletu Juriću in drugim tovarišem, ki so sodelovali pri tem. Sedaj so že odšli iz vojske,

DRUŽBENE DEJAVNOSTI SO (TUDI) GOSPODARSKI PROBLEM

Realen in ne predolg rok

V letu, ki se izteka, so bile sindikalne organizacije zelo obremenjene z nalogami v zvezi s sprejemanjem programov razvoja za tekoče srednjeročno obdobje. Ob polletju smo razpravljali in sprejemali srednjeročne razvojne programe za gospodarstvo in Slovenijo kot celoto, v jesenskem delu pa so se nadaljevale razprave o razvoju družbenih dejavnosti. V obeh delih te pomembne akcije so naši sindikalni aktivisti bili in so še nosilci velike odgovornosti. Ni bilo osnovne, občinske ali republiške organizacije sindikata, ki ne bi s svojo neposredno aktivnostjo vplivala na samoupravno organiziran potek usklajevanja posamičnih in skupnih interesov.

Sedaj tako razpravljamo o razvoju družbenih dejavnosti.

ZA KAJ SE ZAVZEMAMO

Razprave v sindikalnih organizacijah naj izhajajo iz neposredne aktivnosti osnovnih organizacij sindikata v temeljnih organizacijah združenega dela. Voditi jih moramo tako, da kar najbolj racionalno izkoristimo čas, ki je na voljo za javno razpravo in ki se je nekoliko nenadejano toliko podaljšal. Pri tem pa vedimo, da smo se v sindikalnih organizacijah nenehno zavzemali za to, da bi imeli dovolj časa za razpravo.

Prav bo, da se sindikalne organizacije opredeljujejo predvsem o temeljnih usmeritvah v samoupravnih sporazumih družbenih dejavnosti in jih soočajo z že dogovorjenimi prednostnimi nalogami, kot so zapisane v srednjeročnih planih. Za sindikalne organizacije je bolj naravno, da se opredeljujejo o vsebini predloženih programov, kakor pa, da se kot politična organizacija znajdejo v vlogi arbitra o neusklajenih številkah ali podobnem.

ALI JE ČASA NAENKRAT PREVEČ?

Kakor je znano, je zaključna faza sprejemanja srednjeročnih programov razvoja družbenih dejavnosti premaknjena do konca maja 1977. leta. Navajeni na dosedanje časovne stiske (spomnite se polletja!), bi lahko kdo pomislil, da je taka časovna opredelitev za sprejemanje teh sporazumov preveč ohlapna. Da temu vendarle ni tako, naj pokaže nekaj naslednjih misli.

ŠE MORAMO USKLAJEVATI

Predloženi samoupravni sporazumi po skupnem obsegu potrebnih sredstev niso usklajeni s sprejetim družbenim planom razvoja SR Slovenije v obdobju 1976—1980. Pred-

videna stopnja rasti družbenega proizvoda družbenega sektorja gospodarstva znaša poprečno letno 6,4%. To je za skladen družbeni razvoj zgornja meja stopnje rasti sredstev skupne porabe. Po dosedanjih predlogih o razvoju družbenih dejavnosti pa bi morali za skupno porabo namenjati sredstva, ki bi morala rasti po poprečni letni stopnji 8,6%, torej za 2,2 odstotka več, kot bo rasel družbeni proizvod. Ob tem moramo upoštevati, da so prehod na gospodarjenje z realnim dohodkom in splošni stabilizacijski ukrepi soočili gospodarstvo z dejstvom, da morajo računati z bolj umirjenimi stopnjami stvarne gospodarske rasti. Odločitev, da v vsaki gospodarski celici razpolagamo le z resnično ustvarjenim, ne more in ne sme biti načeta na globalno-gospodarski ravni. Združeno delo mora torej soočiti predložene programe razvoja družbenih dejavnosti, ki so nedvomno v funkciji gospodarskega razvoja, s predvidevanji o lastnem razvoju.

GLAS »BAZA« MORA VPLIVATI

Kakovost javne razprave o razvojnih možnostih ne opredeljuje le časa njenega trajanja, temveč tudi ali celo še bolj potek javne razprave. Naloga vseh je, da mnogo več pozornosti kot doslej posvetimo usklajevalnim postopkom. Razpoložljivi čas omogoča, sprejeta načela o družbenem planiranju pa zahtevajo, da pri sprejemanju planskih dokumentov v popolnosti izvedemo tako imenovani dvofazni postopek. Delavci v TOZD morajo imeti zagotovilo, da bodo z delavci drugih TOZD in z delavci, ki delajo v družbenih dejavnostih, skupaj organizirani v SIS, vse pripombe iz prve faze razprav obravnavali umirjeno in preudarno. To je odločilna faza. Ne gre le za usklajevanje potreb in možnosti med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi na ravni občine. Mnogo pozornosti moramo posvetiti opredeljevanju skupnih nalog in nalogam, ki jih moramo financirati solidarno. To je potrebno tembolj, ker so bila sredstva, ki jih SIS občin združujejo za skupne naloge, pa tudi sredstva za solidarnostne zadeve, pogosto predmet nesporazumov in kritike. Zlasti programi skupnih nalog — glede na to, ali so posledica dosedanje prakse ali pa na novo predlagani (praviloma v republiških SIS) morajo biti v združenem delu spoznani kot zares nujno opredeljene skupne naloge; če to spoznanje ne obvelja, bodo delavci v TOZD sred-

stva za ta namen šteli kot odtujena »nekam v republiko« in kot zmanjševanje njihovih možnosti za samoupravno odločanje.

Sindikalne organizacije morajo spodbujati take razprave, ko bomo ob številnih govornih tudi o načinu gospodarjenja z družbenimi sredstvi. Ni niti načelno niti v skladu z načeli o združenem delu, če bomo dolgozeli v razpravi o vsakem dinarju, ki ga naša TOZD združuje za obstoj in delo neke družbene dejavnosti, ob tem pa molče tolerirali lastno slabo gospodarjenje in nizko produktivnost dela in sredstev. Po drugi strani pa je res, da moramo v tovariški izmenjavi mnenj vztrajati, da tudi v družbenih dejavnostih gospodarijo kar najbolj racionalno in v ta namen sprejmejo ustrezne programe dela.

MINIMALNI STANDARDI SO »MAKSI-PROBLEM«

Letos smo naredili prve resnejše korake, da opredelimo minimalne standarde o obsegu posameznih oblik skupne porabe, ki po eni strani ustreza doseženi ravni družbene produktivnosti dela, po drugi strani pa zagotavlja bolj solidno osnovo za določanje obsega in pretoka sredstev, ki so potrebna za solidarno financiranje tako opredeljenega obsega teh skupnih potreb. Zlasti sindikati in organizacije združenega dela s področja družbenih dejavnosti se morajo zavedati vržene rokavice, da izrabijo razpoložljivi čas za to, da dogradimo minimalne standarde v družbeno sprejemljivo sredstvo za vspešno odpravo obstoječih neenakomernosti v posameznih oblikah skupne porabe po občinah in regijah. Minimalni standardi, družbeno verificirani po vrsti in obsegu, morajo postati oporna točka za določanje ravni solidarnosti med delavci v združenem delu.

OSVOBOJENO O SVOBODNI MENJAVI DELA

Čeprav predstavljajo predloženi samoupravni sporazumi o razvoju družbenih dejavnosti dokajšen napredek glede pristopa v planiranju in korak dalje pri uveljavljanju načel o svobodni menjavi dela, vendarle možno reči, da je v njih in okoli njih še preveč ostankov proračunske miselnosti. V njih še ni dovolj elementov, ki bi čvrsto in določno opredeljevali medsebojne pravice in obveznosti v svobodni menjavi dela. Še vedno pojmujejo sredstva, ki jih združujemo kot denar, ki ga družbenim dejavnostim daje gospodarstvo; premalo je še prodrla zavest, da gre za proces svobodne menjave med delavci v združenem delu, v katerem je rezultat vsakega uspeh vseh. Medsebojni odnosi so še preveč tehnološki in premalo družbeni.

Na spoznanjih, do katerih smo prišli pri sprejemanju zakona o združenem delu, moramo torej zgraditi zasnove, po katerih bomo v bodoče urejali ta medsebojna razmerja. Pričakujemo, da bodo sistemske opredelitve predložene v februarju prihodnjega leta, kar bo omogočilo, da jih SIS upoštevajo pri izdelavi dokončnih predlogov samoupravnih sporazumov.

Naj sklenem: šele na osnovi teh in takšnih razprav, predpriprav in opravi je mogoče v SIS oblikovati na svobodni menjavi temelječe planske dokumente. Zaradi tega lahko razpoložljivi čas ocenimo kot realen, nikakor pa ne kot predlog. Že zaradi tega ni časa preveč, ker to ni edina aktualna naloga v tem obdobju. STJEPAN ŠAUBERT

CELJSKI KLUB SAMOUPRAVLJAVCEV

OSNUTEK, ZAKON IN ZDAJ NAPREJ

Nimamo natančnega pregleda, koliko klubov samoupravljalcev že dela v Sloveniji in kako delajo. Prav gotovo pa so zelo zanimive izkušnje tistih, ki so že obrnili prve liste svoje dejavnosti in nimajo na voljo samo besed o svojih načrtih, temveč lahko spregovore tudi o izkušnjah, ki so si jih nabrali.

Celjski klub samoupravljalcev prav gotovo sodi v najožji izbor tistih, ki že imajo za seboj »prve brazde«. V pogovoru s tajnikom kluba Juretom Vovkom, ki je sicer sekretar samoupravnih organov v Žični, smo slišali za številne zanimive podrobnosti.

»Klub smo ustanovili ob koncu marca,« je povedal, »na ustanovni skupščini, ki se je udeležilo 271 delegatov. Med člani imamo 82 odstotkov vseh TOZD in delovnih skupnosti.

Morda ne sodi na prvo mesto, vendar bi rad povedal, da nimamo nikjer svojih prostorov, kar nam je vsekakor največja ovira pri delu. Naša največja želja za uvod je torej vsekakor prostor. O profesionalnih delavcih ne govorimo, čeprav smo vsi, ki delamo v klubu samoupravljalcev, volonterji in imamo vsega drugega več kot pa prostega časa.

Prva naloga, ki smo si jo zadali, je bila analiza dosežene stopnje razvoja samoupravljanja in samoupravnih odnosov v združenem delu s posebnim poudarkom na samoupravni organiziranosti in samoupravnih odnosih, samoupravnem sporazumevanju in delegatskem sistemu ter delegatskih odnosih.

Posebej pomembno se nam je tudi zdelo, da pregledamo in ocenimo doslej sprejete samoupravne akte v združenem delu ter izdelamo predloge o obsegu in enotni uporabi samoupravne zakonodaje.

Na osnovi razprav, ki smo jih imeli o izkušnjah iz samoupravne prakse, smo v klubu prišli do prepričanja, da bi kazalo pripraviti okroglo mizo na temo, kako organizirati delo samoupravnih organov, da bo to v resnici učinkovito in obenem racionalno. Zdi se mi, da je bilo prav za to tematiko precej zanimanja, kar kaže na številna neresena vprašanja in premajhne izkušnje vodstev.

V Celju so se že lepo organizirali in postali učinkoviti pri izobraževanju delegatov. Delavska univerza ima v rokah petdnevno šolo za delegate s poudarkom na družbenopolitičnem izobraževanju. V klubu samoupravljalcev so s to šolo sicer zadovoljni, vendar zastopajo mnenje, naj bi šola zajela prav vse delegate, ne pa samo tistih, ki gredo iz podjetja navzven. Pozorni so tudi na to, da bodo prihodnji programi prilagojeni potrebam in značilnostim posameznih delovnih organizacij.

Klub samoupravljalcev je v polpreteklem obdobju veliko storil za uspešen potek razprav o osnutku zakona o združenem delu. Svojo vlogo je videl predvsem v tem, da je pripravil seminarje za razlagalce osnutka zakona in še posebej za predsednike delavskih kontrol.

Kot posebno zanimivost naj omenimo, da se je v uvodnih razpravah o programih kluba samoupravljalcev porodila ideja, da bi moral imeti klub svojo knjižnico. Kasneje so našli boljše možnost v sodelovanju s celjsko knjižnico, ki ima pri svojem marksističnem oddelku tudi pododdelek za samoupravljanje, kjer lahko delavci v združenem delu brez težav pridejo do vsega pismenega gradiva, ki jih zanima.

Klub bo seveda še posebno dejaven čez zimo, ko se bo usmeril

predvsem na značilnosti, ki spremljajo uveljavljanje zakona o združenem delu v praksi. Morda se sliši kot lov za formalizmom, čeprav se vsi praktiki zavedajo, da je resnica daleč od tako naivnega posploševanja. Klub samoupravljalcev si je namreč zadal za posebno nalogo, da bo preprečil komercializacijo pri izdelavi samoupravnih aktov. Prav zato je sklenil, naj sedanje komisije za organizacijo javne razprave ostanejo še naprej — morda bi jih le kazalo še okrepiti s strokovnimi sodelavci — obenem pa se je povezal s strokovnimi društvi, denimo z društvom pravnikov, da bi vse akcije teklo usklajeno. Na osnovi takega sodelovanja z društvi je prišlo tudi do zanimivega rezultata: vsa strokovna društva bodo imela svoja »moštva«, ki bodo na voljo za strokovno pomoč temeljnimi in drugim organizacijam združenega dela pri razreševanju posameznih strokovnih zagat, ki spremljajo interno samoupravno zakonodajo. Strokovnjaki tudi pripravljajo vzorčne akte. Ne zato, da bi jih prepisovali, temveč za oporo pri iskanju najboljših rešitev.

Klub samoupravljalcev ni oblast. Ima pa na vsak način znaten vpliv med samoupravljalci, saj je navsezadnje njihov. Tako je dosegel, da bodo v vseh TOZD in OZD v decembru napravili interne operativne načrte za izdelavo samoupravnih aktov.

Kljub težavam, s katerimi se ubada klub samoupravljalcev, bo čez zimo zbiral vse pripombe in predloge v posameznih delovnih okoljih na temo samoupravljanja, nato bo s pomočjo strokovnih društev pripravil okroglo mizo in podobne oblike za izmenjavo mnenj. V Celju še posebej govore o tem, da bodo morali v najkrajšem času soočiti interesne skupnosti in temeljne organizacije združenega dela predvsem za razrešitev nekaterih dilem v zdravstvu, šolstvu...

Celjski klub samoupravljalcev je dobil za svoje delo, ki ga je opravil doslej, zanimivo priznanje; za prihodnje srečanje »Crveni barjak« v Kragujevcu mora pripraviti kofere na temo dohodkovni odnosi v sestavljenih organizacijah združenega dela, s posebnim poudarkom na povezovanju med proizvodnjo, trgovino in potrošniki. Delo bo ponazorjeno z izkušnjami iz celjske SOZD Dobrina.

Za konec bi veljalo opozoriti še na nekaj: omenili smo, da nimamo natančnega pregleda nad tem, koliko klubov samoupravljalcev že dela v Sloveniji in kako delajo. Imajo sicer svojo asociacijo, ki pa se je doslej zbrala samo enkrat.

Tig

Karikatura: I. Antić

V BELINKI DOBRO GOSPODARIJO, VELIKO POZORNOST PA POSVEČAJO TUDI DRUŽBENEMU STANDARDU

Kmalu nov rekreacijski center Belinka

Rekreacijski center bo središče družbenega, kulturnega in športnega življenja delavcev in okoličanov

V ljubljanski občini Bežigrad, kamor sodi tudi znana kemična tovarna Belinka, zatrjujejo, da ta kolektiv dokaj uspešno premaguje težave, ki sicer tako močno pestijo naše gospodarstvo. Delavci Belinke pravijo, da so to dejstva: skrbe za racionalno zaposlovanje in za najsodobnejšo tehnologijo.

O tem, kako uspešno gospodarijo v Belinki, govori več podatkov, med drugim tudi naslednji: lani je štel kolektiv blizu 170 ljudi, ki so ustvarili skoraj 300 milijonov dinarjev celotnega dohodka oziroma 1,684.000 dinarjev na zaposlenega. V primerjavi z drugo industrijo pri nas je to seveda visoko nad povprečjem.

Da bi stopali vstrec s časom in z razvojem je vložil kolektiv Belinke v minulih desetih letih, upošteva sedanje cene, samo v osnovna sredstva blizu 400 milijonov dinarjev. Tako je sad vlaganj v proizvodnjo tudi nov sodoben obrat za proizvodnjo vodikovega peroksida, ki je veljal kolektiv 170 milijonov dinarjev. Ob tem naj povemo, da sta pri omenjeni investiciji sodelovali z 20 odstotki tudi dve tuji tvrdki, in sicer Laporte London in Solvay Bruxelles.

Nov obrat je povsem avtomatiziran, letno pa bodo v njem izdelovali 7400 ton 100-odstotnega vodikovega peroksida, kar predstavlja 80 milijonov dinarjev letne bruto proizvodnje.

LEP PRISPEVEK K STABILIZACIJI

Ker je kolektiv Belinke doslej uvažal surovi peroksid, pomeni nov obrat vsekakor zelo veliko

pridobitev. Z domačo proizvodnjo bo prihranila Belinka kar 2,5 milijona deviznih dolarjev letno,

kar bo nedvomno predstavljalo velik prispevek k stabilizacijskim prizadevanjem vse naše družbe.

Kolektiv Belinke bo uporabljal peroksid pri proizvodnji natrijevega perborata, seveda pa ga bo potrebovala tudi druga naša industrija. Delavci zelo dobro vedo, da bo povpraševanje po natrijevem perboratu iz leta v leto večje. Včasih smo namreč potrebovali le 3000 ton natrijevega perborata letno, danes pa ga že sedemkrat toliko.

Na vprašanje, koliko te surovine bomo potrebovali jutri, verjetno ne bi znal nihče natančno odgovoriti. Znano je le — in na to v Belinki ne pozabljajo! — da bo povpraševanje po natrijevem perboratu le naraščalo. Tovarne pralnih praškov namreč izkoriščajo v Jugoslaviji le 60 odstotkov svojih zmogljivosti, saj porabimo letno na prebivalca 8 kilogramov pralnega praška, kar je več kot pol manj kot v razvitejših državah.

Danes je tovarna Belinka edini proizvajalec natrijevega perborata v državi. Proizvodnja perborata predstavlja 6 odstotkov celotne svetovne proizvodnje, od česar izvažata kolektiv Belinke približno petino proizvodnje.

Je izvoz zadovoljiv? Glede na sorazmerno dobro pokrito svetovno tržišče in hudo

konkurenco tujih industrijskih gigantov je izvoz Belinke vsekakor več kot zadovoljiv!

VELIKA VLAGANJA TUDI V DRUŽBENI STANDARD ZAPOSLENIH!

Sestavni del dobrega gospodarjenja je tudi skrb za človeka, česar se v Belinki še posebno dobro zavedajo. V kolektivu namreč posvečajo veliko pozornost tudi družbenemu standardu, saj vedo, da so lahko ljudje uspešni na svojih delovnih mestih le, če so zdravi, razpoloženi in zadovoljni. Ta dejstva so sicer dobro znana, žal pa nanje marsikje še vedno pozabljajo.

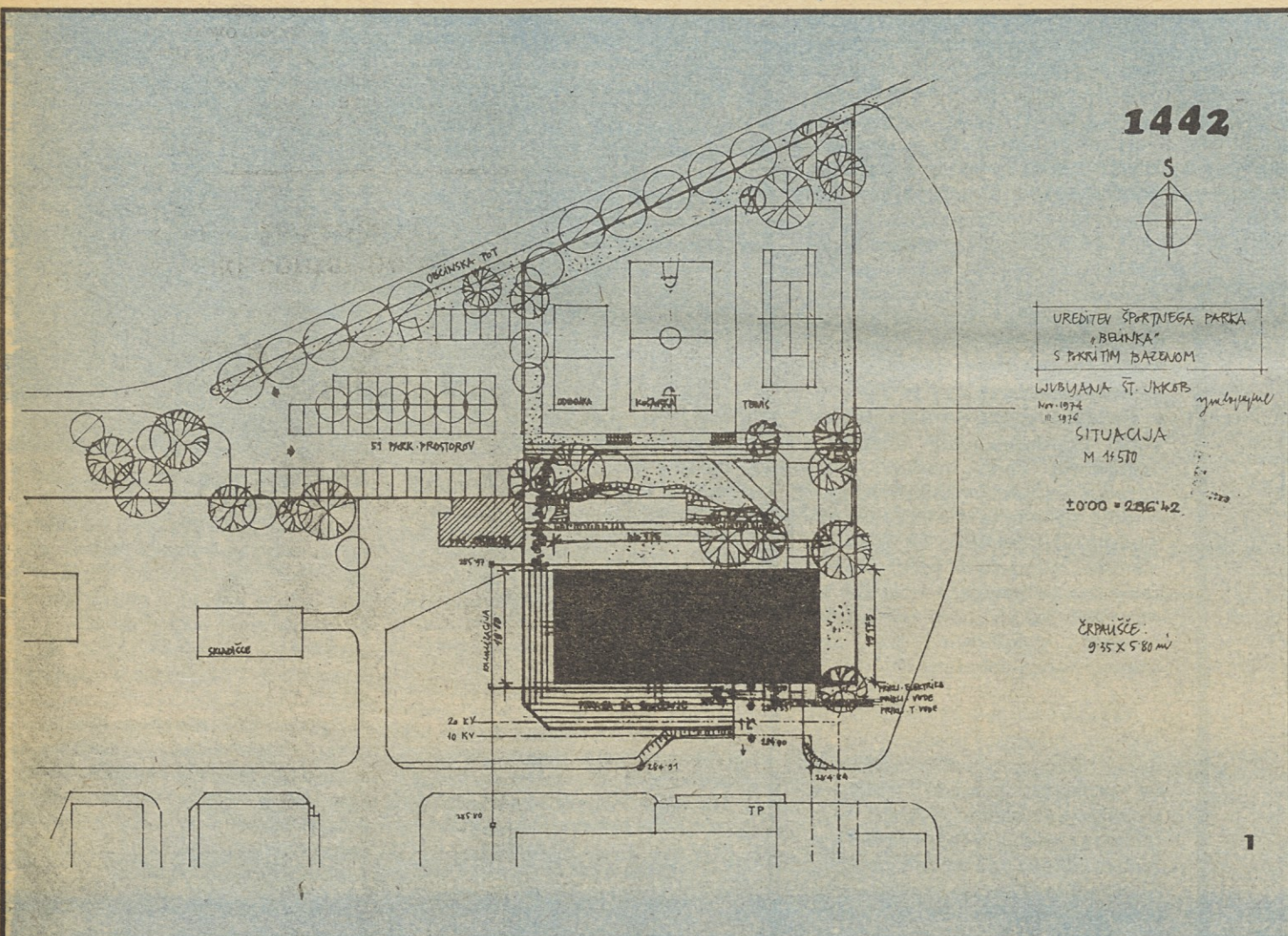
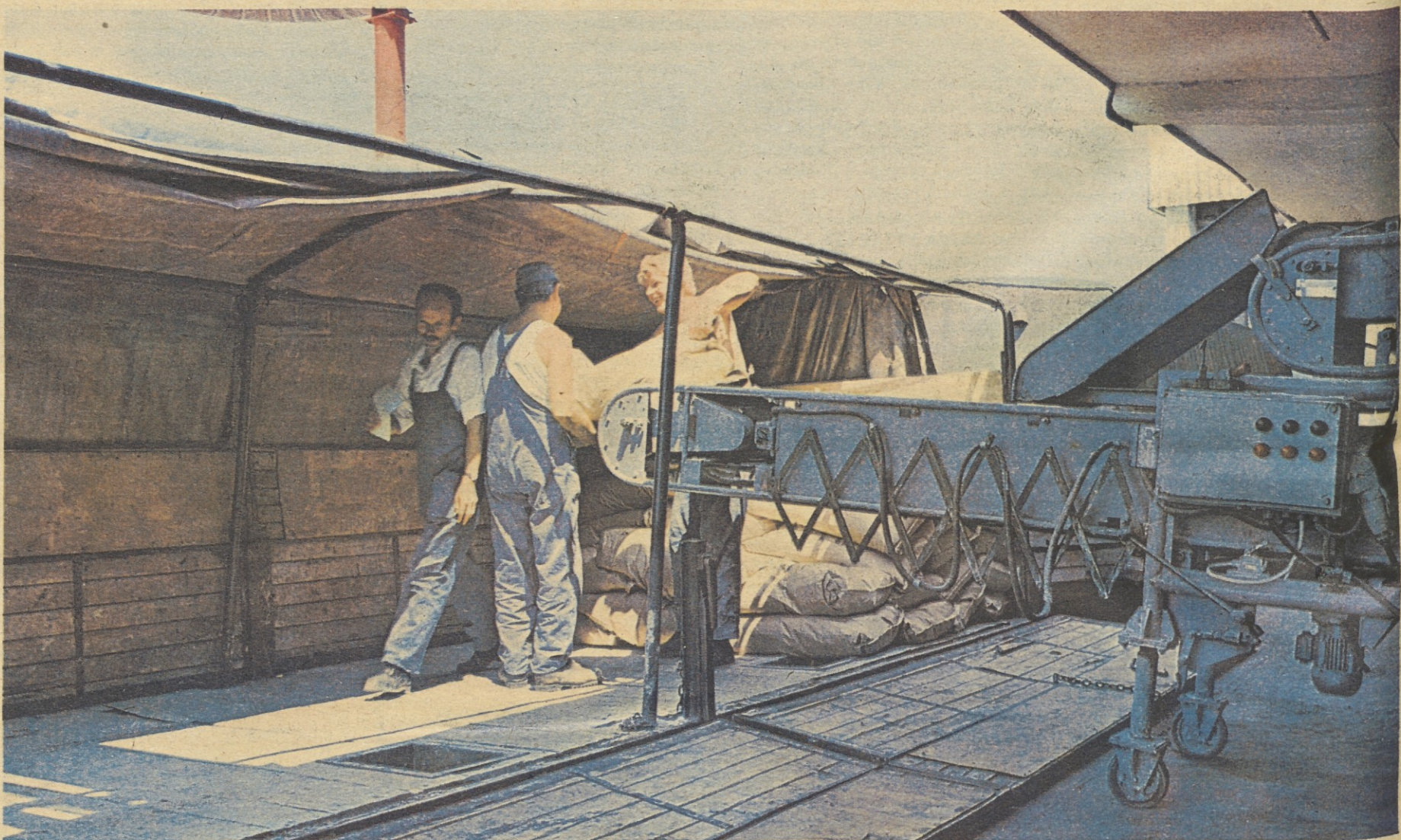
Zanimivo je, da si je kolektiv Belinke, čeprav številčno sorazmerno majhen, omislil tudi počitniški postojanki, kjer naj bi si ljudje ob svojem prostem času, zlasti pa v počitnicah, dodobra oddahnili. Delavci imajo na voljo dom v planinah, in od letos dalje še prelep počitniški dom v Dramlju pri Crikvenici, ki ima 60 ležišč. Dom je le nekaj korakov stran od morja in je najsodobneje opremljen, zato ga delavci radi obiskujejo. Letošnje poletje je kolektiv Belinke v svojem domu pri Crik-

uresničevanju načrtov kolektiva na tem področju.

Kot je znano, se vključuje rekreacijski center Belinka v občinsko samoupravno interesno skupnost za gradnjo objektov družbenega standarda. Poleg 1,8 odstotka od ostanka dohodka, ki ga bežigraski kolektiv namenja v ta namen, je Belinka sama prispevala več kot 50 odstotkov potrebnih sredstev sama.

Zakaj so se prav delavci Belinke odločili za gradnjo rekreacijskega centra? Pravijo, da v glavnem zato, ker želijo združiti koristno oziroma nujno s prijetnim. Tovarna namreč potrebuje protipožarni bazen in hladilno vodo; in če voda že mora biti, zakaj je ne bi hkrati izkoristili še za kopanje oziroma rekreacijo?

Bazen, dolg 25 metrov, je praktično že nared. Obložen je z modrimi keramičnimi ploščicami in do roba napolnjen z vodo. Kot da že čaka prve kopalce, čeprav bo potrebno še marsikaj postoriti, preden bo rekreacijski center Belinka tak, kot predvidevajo načrti. Bazen bo namreč potrebno še prekriti, postaviti nov kopalški objekt z garaderobami, sanitarijami, strojnico, z napra-

venici že dosegel nekaj več kot 3000 oskrbnih dni, prihodnje leto pa bo to število še za polovico večje.

Čeprav imajo delavci Belinke lepe in cenene možnosti za preživljanje letnega oddiha, se bodo kmalu vključili v eno od počitniških skupnosti. Pravijo namreč, da morajo imeti ljudje najrazličnejše možnosti za letovanje, saj bi jim sicer sčasoma postalo dolgočasno na počitnicah.

Ko že pišemo o standardu zaposlenih v tej bežigrasji delovni organizaciji, ne moremo mimo tega, da ima Belinka svoj obrat družbene prehrane, kjer prejemajo delavci brezplačen topli obrok. Še bolj kot to pa je gotovo zanimiv podatek, da v Belinki praktično ne poznajo več perečih stanovanjskih problemov, s čimer se večina delovnih kolektivov v Sloveniji seveda še ne more pohvaliti.

ZAKAJ NE BI ZDRUŽILI KORISTNO S PRIJETNIM?

O tem, da so se delavci Belinke odločili za gradnjo rekreacijskega centra, smo že pisali v našem časniku. Malokdo pa ve, da bomo po vsej verjetnosti že prihodnje leto lahko znova zaplavali v prijetnem Belinkinem bazenu; zato še nekaj besed o

Načrt rekreacijskega centra Belinka...

Vsakdan v tovarni Belinka...

vami za filtriranje vode itd. itd. Seveda bo bazen, tako kot je bil že doslej, odprtega tipa. Dostopen bo delavcem, okoličanom, šolam... skratka vsem, ki si bodo želeli urico ali več prijetne rekreacije.

In kaj bo še ponujal rekreacijski center Belinka?

Naj omenimo le najpomembnejše: kegljišče, igrišča za odbojko, košarko in tenis ter klubске prostore. V novem rekreacijskem centru bodo naše prostor za svoje delo tudi družbenopolitične organizacije, zato bo center za vse zaposlene res velikega pomena. Imel bo namreč vse pogoje, da postane središče družbenega, kulturnega in športnega življenja tako delavcev Belinke kot tudi okoličanov.

Načrti predvidevajo, da bo z leti pridobil rekreacijski center Belinka tudi druge športne objekte, kot so denimo trim steza, igrišče za nogomet, več igrišč za tenis in drugo. Najbolj razveseljivo pri tem pa je, da mislijo v Belinki nadvse resno in da ne bodo ostali le pri besedah. Dela namreč lepo napredujejo in vse kaže, da bomo lahko že v začetku prihodnjega poletja zaplavali v topli vodi prenovljenega plavalnega bazena Belinke.

DVE POMEMBNI MEDNARODNI ZBOROVANJI V LETU 1976

Za boljši jutrišnji svet

Peta konferenca voditeljev neuvršenih držav v Colombu — Konferenca evropskih komunističnih in delavskih partij v Berlinu

Razmere v svetu se spreminjajo — počasi, toda zanesljivo v prid veliki večini človeštva, v prid miru, varnosti in enakopravnemu mednarodnemu sodelovanju, v prid družbenemu in gospodarskemu napredku vseh, ne samo bogatih in dolga leta privilegiranih, temveč tudi revnih, izkoriščanih in podrejenih. Prizadevanja in boji za popolno neodvisnost in enakopravnost narodov izrinjajo s svetovnega prizorišča tiste sile, ki zagovarjajo stare, že presežene odnose in si hočejo za vsako ceno ohraniti položaje, ki prinašajo koristi, a povzročajo revščino in trpljenje v mnogih delih sveta. Slej ko prej se bo uveljavilo novo, boljše, pravičnejše — toda boj za to uveljavitev, boj sil napredka in miru ni bil in tudi v prihodnje ne bo lahek pa tudi hitro se še ne bo končal. Ta boj je v letu 1976 dobil nove, pomembne in dragocene spodbude na dveh velikih mednarodnih zborovanjih — v Colombu in v Berlinu — na zborovanjih, za katerih uspeh imata precejšnje zasluge tudi naša država in partija na čelu s predsednikom Josipom Brozom-Titom. Peta konferenca neuvršenih na vrhu v Colombu in konferenca evropskih komunističnih in delavskih partij v Berlinu sta bila izjemno pomembna dogodka za celotne mednarodne odnose oziroma za mednarodno delavsko gibanje.

Zborovanje neuvršenih v Colombu je bilo zgodovinskega pomena, saj je oznanilo začetek novega obdobja politike in dejavnosti neuvršenih držav — obdobje, v katerem neuvršenost postaja resnično močan in vpliven dejavnik v svetu in se ji ni treba več zatekati samo k pozivom za pozitivno spreminjanje mednarodnih odnosov, ampak lahko zavoljo svojega povečanega vpliva in moči odločilno posega v svetovna dogajanja na političnem, gospodarskem in drugih področjih ter uspešno uveljavlja svoja stališča.

BREZ PRIMERE V ZGODOVINI

Številna rast neuvršenega gibanja najbolj prepričljivo ponazarja stalno naraščanje njegovega političnega vpliva in njegovo čedalje večjo

težo v mednarodnih odnosih. Na beograjski konferenci leta 1961 je sodelovalo 25 polnopravnih udeleženk, tri države pa so bile opazovalke. Na konferenci v Colombu je imelo neuvrščeno gibanje že 86 polnopravnih članic, deset držav opazovalk, 12 opazovalcev iz vrst osvobodilnih gibanj in mednarodnih organizacij, osem držav pa so v Colombu povabili kot goste. V petnajstih letih — od Beograda do Colomba — se je število udeležencev skoraj po četverilo, takšnega številnega povečanja kakega političnega gibanja pa zgodovina do neuvršenosti ni poznala.

Čedalje več držav vidi v neuvršenosti poročstvo za svoj družbeni in gospodarski napredek, za svojo varnost in mir v svetu. Neuvršenost postaja okvir boja za številne spre-

membe, ki so v mednarodnih odnosih že več kot nujne, da bi se lahko izognili novim nevarnostim spopadov, ki prav gotovo nikomur ne bi prinesli nič dobrega. Neuvršenost postaja vse bolj zanimiva tudi za uvrščene države, za tiste torej, ki pripadajo vojaško-političnim blokom, a se že otrešajo blokovske miselnosti in se želijo ustvarjalno vključiti v široka svetovna prizadevanja za pravičnejše mednarodne odnose, zasnovane na popolni enakopravnosti držav in neodvisnosti vseh narodov zemeljske oble. Na konferenci v Colombu so se jasno razkrile tudi te težnje, saj so bile med gosti tudi države, kot so Romunija, Portugalska in Filipini.

ENOTNOST IN SOLIDARNOST

Neuvrščeno gibanje združuje zelo raznolike države, tako kar zadeva velikost in število prebivalcev ter

»Neuvrščene države so prevzele svoje del odgovornosti za ustvarjanje pravičnejšega sveta. Tako kot doslej so tudi v prihodnje pripravljene enakopravno sodelovati z vsemi pri uresničitvi te revolucionarne naloge. To svoje zgodovinsko poslanstvo bodo opravljale tem uspešneje, čim bolj bodo krepile svojo enotnost in medsebojno solidarnost. Kot glasniki novih mednarodnih odnosov se moramo za to bojevati tudi v medsebojnem sodelovanju in v odnosih z drugimi. To pomeni, da moramo tudi tukaj v Colombu puščati ob strani vse, kar bi nas lahko začasno razdvojilo, in se posvečati tistemu, kar nam je vsem skupno in kar nas združuje.«

Josip Broz-Tito na konferenci v Colombu

državno ureditev in politični sistem kot tudi glede ideologije, stopnje gospodarskega razvoja in naravnih bogastev. Te razlike so objektivne in iz njih izvirajo tudi nekateri različni pogledi na posamezna vprašanja pa tudi spori med nekaterimi neuvrščenimi državami. Toda konferenca v Colombu je vsem, ki te razlike in spore skušajo izkoristiti in zlorabiti za spodkopavanje neuvršenosti, dokazala, da so neuvrščene države sposobne nastopati enotno in se solidarno boriti za cilje, ki so vsem skupni, kajti »važno je to, kar nas združuje, in ne tisto, kar nas ločuje«. In združevalnih dejavnikov je res veliko. Na zborovanju v Colombu so se razkrili v vseh svojih razsežnostih in pokazali kot podlaga za široko akcijsko enotnost in medsebojno solidarnost neuvršenih držav, kar je pogoj za njihovo uspešno poseganje v reševanje zapletenih političnih in gospodarskih vprašanj našega časa. Eno pomembnih sporočil Co-

lomba je tudi enotnost političnih in gospodarskih ciljev neuvršenosti, vzajemna povezanost in prepletenost političnih in ekonomskih aspektov mednarodnih odnosov. Takšna usmeritev, zasnovana na zavesti, da so gospodarski problemi prav tako nevarni za mir v svetu kot politični, je postavila v ospredje celoten splet mednarodnih gospodarskih vprašanj, katerih reševanje zahteva korenito spreminjanje mednarodnih gospodarskih odnosov in uvedbo nove svetovne ureditve na tem področju, in sicer tako, da bodo tudi dežele v razvoju imele možnost za gospodarski napredek, za dvig iz zaostalosti, za enakopravno in pravično delitev svetovnega bogastva.

KAŽIPOT AKCIJ

Po zelo bogati splošni razpravi, v kateri so sodelovali skoraj vsi voditelji delegacij in v kateri je bil še posebej odmeven govor predsednika Tita, je konferenca v Colombu sprejela več pomembnih dokumentov: politično in ekonomsko deklaracijo, akcijski program gospodarskega sodelovanja, sklep o sestavi in pristojnostih koordinacijskega biroja ter 32 resolucij o posameznih pomembnih mednarodnih vprašanjih in področjih dejavnosti neuvršenih držav. Vsi ti dokumenti niso samo pregled stanja, zbirka ugotovitev o problemih, ki vznemirjajo današnji svet, temveč predvsem kažipot za prihodnje delovanje neuvršenih, napolnila in smernice za akcije.

Neuvrščeni so v kratkem obdobju po konferenci v Colombu že potrdili svojo sposobnost, da sprejete sklepe in stališča spreminjajo v dejanja. Novi koordinacijski biro se je resno lotil dela in predstavniki neuvršenih držav so se zlasti na zasedanju generalne skupščine Združenih narodov uspešno lotili uresničevanja sprejetih nalog. Med prvimi pomembnimi uspehi teh prizadevanj je prav gotovo splošno soglasje o sklicu posebnega zasedanja generalne skupščine ZN o razorožitvi, za kar se je na predlog predsednika Tita zavzela konferenca v Colombu.

»V komunističnem gibanju se zdaj čedalje bolj uveljavljajo različne poti boja za socializem in nove oblike sodelovanja revolucionarnih in najširših demokratičnih sil, sloneče na načelih neodvisnosti, enakopravnosti, samostojnosti in nevmešavanja. Pri tem prihaja posebej do izraza odgovornost vsakega revolucionarnega gibanja svojemu delavskemu razredu in ljudstvu. To je že okrepilo vrsto komunističnih in delavskih partij, povečal se je njihov politični vpliv v nacionalnem obsegu, kar pozitivno vpliva tudi na splošne politične razmere v Evropi. Zveza komunistov Jugoslavije se bo tudi v prihodnje zavzemala za uveljavitev teh načel, izhajajoč iz tega, da je sodelovanje med vsemi naprednimi in demokratičnimi silami na takšni podlagi v prid nadaljnjemu uspešnemu razvoju socializma kot svetovnega procesa.«

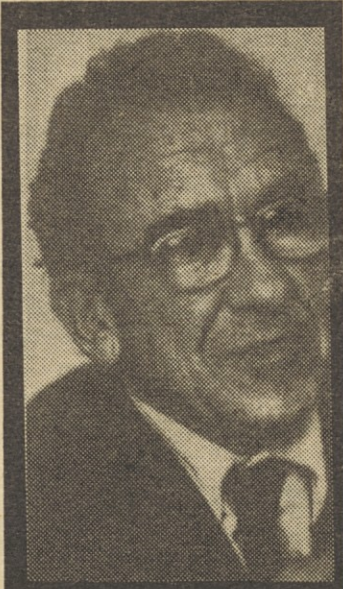
Josip Broz-Tito na berlinski konferenci

EVROPA V OČEH KOMUNISTOV

Tako kot je bila za neuvrščeno pomembna konferenca v Colombu, je bilo za mednarodno komunistično in delavsko gibanje pomembno zborovanje vodilnih predstavnikov 29 evropskih komunističnih in delavskih partij v Berlinu. Razpravljali so o miru, varnosti, sodelovanju in družbenem napredku v Evropi in izrekli pripravljenost svojih partij (na oblasti ali pa v opoziciji), da bodo uveljavljale in razvijale ideje iz sklepe listine helsinške konference in podprle prizadevanja držav za sporazumevanje, mirno sodelovanje, ustvarjanje evropske varnosti in premagovanje nakopičenih nasprotij in posledic blokovske razdeljenosti.

Vendar berlinska konferenca ni bila pomembna samo zaradi teme, ki jo je obravnavala. Njen pomen izvira tudi iz načina priprav nanjo in iz načina njenega dela, saj je bila to svobodna tribuna za izmenjavo mnenj. Zato so govori najvišjih predstavnikov partij izredno bogata paleta raznolikih izkušenj in stališč evropskih komunistov. Eno glavnih značilnosti konference je bila odkrita in javna izmenjava mnenj s spoštovanjem različnih stališč in interesov,

in sicer na podlagi načel, na katerih je v sedanjih razmerah edino možno resnično sodelovanje vseh revolucionarnih in naprednih sil, to je na podlagi načel neodvisnosti, enakopravnosti in nevmešavanja.

»Postali smo nekakšna nova cerkev, ki ima svoje mučence in svoje preroke. Dolga leta je bila Moskva, s katero so se začele uresničevati naše sanje, za nas Rim. O veliki socialistični oktobrski revoluciji smo govorili, kot da bi bila naš Božič. To je bilo v času našega otroštva. Danes smo odrasli. Komunisti so prišli na oblast v mnogih državah. V drugih smo postali sila, na katero je treba računati.«

Santiago Carrillo na berlinski konferenci

Komunistične in delavske partije delajo vsaka v svojih razmerah, ki se med seboj razlikujejo. Zato je razumljivo, da se razlikujejo tudi stališča do posameznih pojavov in do reševanja mnogih problemov, saj ta stališča izvirajo iz konkretne družbene stvarnosti, v kateri deluje ta ali ona partija. Razlike so se pokazale tudi na berlinski konferenci, vendar ne kot slabost komunistov, temveč kot njihova moč, kajti vse bolj se v mednarodnem delavskem gibanju uveljavlja pravica sleherne partije, da določa svojo politiko boja za napredek in socializem samostojno in neodvisno, v skladu z razmerami v svoji državi in z odgovornostjo pred svojim ljudstvom in delavskim razredom.

»Res, včasih je slišati vprašanje, ali je proletarski internacionalizem še vedno aktualen, ali ni zastarel. Nekateri pa se bojijo, da poziv h krepitvi internacionalističnih stikov, ki združujejo komuniste, pomeni prizadevanje za ponovno ustanovitev nekakšnega organizacijskega centra. Te bojazni so čudne. Kolkor je znano, nihče in nikjer ne govori o ideji o ustanovitvi takšnega centra.«

Leonid Iljič Brežnjev na berlinski konferenci

POMEMBNA SPOZNANJA

Na berlinski konferenci se je uveljavilo spoznanje, da v današnjih razmerah boja za napredek in socializem niti ni mogoče niti ni potrebno imeti nekakšnega mednarodni center, ki bi usmerjal ali celo narekoval dejavnost posameznih partij. To bi bilo v nasprotju z njihovo samostojnostjo in neodvisnostjo. V širših razsežnostih ne bi le krnilo teh pravic sleherne partije, ampak bi v bistvu zaviralo prodor socializma kot svetovnega procesa. V novih razmerah — in to so prepričljivo pokazale že dosedanje izkušnje, med drugim jugoslovanske — namreč ni možno snovati boja za socializem in graditve socialističnih družbenih odnosov po nekakšnih modelih, čeprav so se ti morda v določenem družbenem trenutku pokazali uspešni. Bogastvo raznolikih, konkretnih razmeram primernih poti in oblik boja za socializem in graditve socializma je lahko le poročstvo za še širši prodor socialističnih idej, nikakor pa ne zavora za razvoj socializma.

Berlinska konferenca je bila odsev sedanjih tokov v evropskem komunističnem in delavskem gibanju. Pokazala je kvalitativne premike v njem, prizadevanja za resnično samostoj-

»Glede na nove mednarodne razmere in glede na čedalje očitnejšo nespособnost kapitalizma, da bi pozitivno odgovoril na glavne probleme gospodarskega razvoja in družbenega napredka, se danes kot naloga znova pojavlja ne samo obravnavanje že izvedenih socialističnih poskusov, temveč tudi iskanje novih poti v socializmu v državah zahodne Evrope. Kakšne poti in kakšen socializem? Poti, po katerih gredo socialne demokracije, se navzlic temu, da so v tej ali oni državi nekoliko izboljšale življenjske razmere delavcev, niso izkazale za sposobne, da bi zares odpravile kapitalizem. Po drugi strani modeli socialističnih družb v deželah vzhodne Evrope ne ustrezajo posebnim razmeram in usmeritvam širokih delavskih in ljudskih množic v državah zahodne Evrope.«

Enrico Berlinguer na berlinski konferenci

nost in neodvisnost vsake partije pri oblikovanju strategije in taktike političnega boja za napredek in socializem. Z nasvo svojega dela je onemogočila vsiljevanje stališč in v sklepnem dokumentu »Za mir, varnost, sodelovanje in družbeni napredek« zajela le tisto, kar je vsem udeleženkam skupno in sprejemljivo za vse.

Toda dogodki po berlinski konferenci kažejo, da se nekateri še vedno ne morejo otresti starih pojmovanj (sicer pa to ne velja samo za razmere v mednarodnem delavskem gibanju, ampak v vseh mednarodnih odnosih), da poveličujejo en sam model socialistične revolucije in socialistične družbe, ki bi moral biti obvezen za vsa druga prizadevanja za socializem. To zgovorno priča, da bo treba vložiti še veliko truda, da bi pozitivni dosežki berlinske konference resnično zaživel in se uveljavili v vsem delavskem gibanju. Prav tako bo treba še veliko odločnih in usklajenih prizadevanj za uresničitev stališč in sklepov iz Colomba. Toda obe zborovanji sta začrtali pot napredka, pot v lepši jutrišnji svet — in to je dosežek največjega pomena.

VLADO BARABAŠ

»Naša konferenca poteka v prelomnem trenutku naše dobe. Svet dosti pričakuje od tega, doslej največjega zborovanja neuvršenih držav. To je razumljivo, kajti neuvrščene države niso nikoli zgolj identificirale problemov, temveč so vedno nastopale tudi s konkretnimi programi za njihovo reševanje. In sleherna izmed naših dosedanjih konferenc — v

Beogradu, Kairu, Lusaki in Alžiru — je po svoje prispevala h krepitvi miru in enakopravnega mednarodnega sodelovanja in na splošno k pozitivnim spremembam v svetu. Naši sklepi so čedalje močnejše odmevali pri vseh miroljubnih in demokratičnih silah. Ne dvomimo, da bo to pot prav tako.«

Josip Broz-Tito na konferenci v Colombu

PROBLEMATIKA VEČJIH POTROŠNIŠKIH CENTROV NA PODROČJU PRESKRBE S KMETIJSKIMI PREHRAMBENIMI PROIZVODI

Veliko pojemo, zato potrebujemo več hrane

Pri preskrbi se srečujemo zadnja leta s kopico težav: na trgu skoraj po pravilu primanjkuje posameznih kmetijskih proizvodov, drugič spet prihaja do velikih nihanj v cenah itd. Probleme ki nastajajo pri preskrbi, bomo morali v Sloveniji reševati bolj načrtno kot doslej in za daljše časovno obdobje. Potrebna bo tudi boljša samoupravna organiziranost in povezanost med proizvodnjo, predelavo, trgovino in potrošnjo

Ni dvoma, da je problematika preskrbe prebivalstva Slovenije s kmetijskimi proizvodi in z živili aktualna in družbenopolitično še kako pomembna. Zato je glavni namen obravnave preskrbe realna in predvsem dovolj kritična ocena sedanjega stanja ter opredelitev konkretnih nalog kratkoročnega in dolgoročnega razvojnega načrta na tem področju.

Nova ustava posega tudi v preobrazbo samoupravnih odnosov in samoupravne organiziranosti pri povezovanju proizvodnje, predelave, prometa in potrošnje. Še zlasti je treba pri tem opozoriti na večjo odgovornost občin, republike in organizacij združenega dela pri preskrbi z živili in s kmetijskimi proizvodi.

V preskrbi se zadnja leta srečujemo s številnimi težavami. Tako na trgu skoraj vedno primanjkuje posameznih kmetijskih proizvodov, spet drugič prihaja do velikih nihanj v cenah itd. Vse to in še marsikaj pa vpliva na rast življenjskih stroškov.

Glavni problemi pri preskrbi so v primarni proizvodnji. Slovenija ima ugodne ekološke pogoje za proizvodnjo kmetijskih proizvodov, vendar kljub očitnemu napredku v povojnih letih na tem področju doslej še nismo izkoristili znatnega dela možnosti. Na področju kmetijske proizvodnje so nekatere posebnosti, ki vplivajo na obseg ponudbe. Gre predvsem za nizko tržno proizvodnjo, med drugim pa tudi za slabo razvito samoupravno organiziranost.

Proizvodnja družbenega sektorja je zlasti pomembna na področju blagovne proizvodnje pšenice, sladkorne pese, sončnic itd., individualni sektor pa je pomemben pri proizvodnji sadja in povrtnin, kjer zaradi zaostajanja proizvodnje po obsegu in asortimanu za potrebami potrošnikov nastajajo precejšnje težave. Seveda tudi ne moremo mimo premajhnih investicijskih vlaganj ter slabe samoupravne organiziranosti primarne proizvodnje. Vse to pa še kako vpliva na preskrbo s kmetijskimi proizvodi.

POVEZOVANJE PRIMARNE PROIZVODNJE, PREDELAVE IN TRGOVINE

Na drugi strani vpliva na odkup kmetijskih proizvodov in na pre-

skrbo tudi razvitost predelave, njena tehnološka opremljenost ter povezanost s primarno proizvodnjo in trgovino. Potemtakem je jasno, da bi oblikovanje posebnih razvojnih načrtov in uvajanje sodobnejše tehnologije za predelavo spodbudilo razvoj primarne proizvodnje, s tem pa tudi preskrbo prebivalstva.

Ocena vloge učinkovitosti blagovnega prometa na področju živil in poljedeljskih proizvodov je različna za posamezne vrste pridelkov. Pri proizvodih, kjer ima večji delež družbeni sektor, skoraj ni težav, drugače pa je pri proizvodnji individualnega sektorja, kjer je vrsta problemov. Predvsem zaradi tega, ker še vedno niso urejeni dohodkovni in drugi odnosi med zasebno in družbeno organizirano proizvodnjo.

Opozoriti pa velja, da se nekatere trgovske delovne organizacije izogibajo specializirani usmeritvi svoje dejavnosti na področju sadja in povrtnin. Izgovori se vedno najdejo, največ pa jih je zaradi nizkega dohodka, neustreznih skladiščnih prostorov in pomanjkanja hladilnic. Dejstvo je tudi, da slovenska živilska industrija še prepočasno razvija sodobne metode, s katerimi bi zagotovila kvalitetnejšo, primernejšo in hitrejšo preskrbo prebivalstva. Za odnose med trgovino in proizvodnjo pa je značilno, da zvečine še vedno temeljijo na kupoprodajnih pogodbah.

Vprašanje zase je pri preskrbi transport. Prevoz blaga namreč ne prispeva veliko pri zagotavljanju enotnega jugoslovanskega trga, zato pa toliko bolj vpliva na pokvarljivost, stroške in cene.

VEDNO VEČJE POVPRAŠEVANJE PO PREHRAMBENIH PROIZVODIH

Čedalje večje povpraševanje po prehrambenih proizvodih postavlja proizvajalce pred dejstvo, da zagotovijo dovolj hrane za zadovoljevanje potreb občanov. Z oskrbo prebivalstva s kmetijskimi prehrambenimi proizvodi smo v Sloveniji lahko zadovoljni, vendar moramo ločiti dve skupini izdelkov: meso in mleko

ter njihove izdelke kot prvo ter sadje in povrtnino kot drugo skupino.

Opozoriti kaže tudi na to, da so zaradi nizke ekonomičnosti in racionalnosti kmetijske proizvodnje cene posameznih proizvodov v zadnjem času precej narasle, to pa je vplivalo na rast življenjskih stroškov in na standard prebivalstva, zlasti tistega z nižjimi osebnimi dohodki. Z druge strani pa se doslej še neurejeni dohodkovni odnosi med kmetijskimi pridelovalci, prehrabeno industrijo in trgovino odražajo v oskrbi občanov z zadostnimi količinami kvalitetne hrane.

Zavoljo večjega števila prebivalcev, predvsem občasnih in sezonskih delavcev, je od 1968. do 1974. leta poraba prehrambenih proizvodov v Sloveniji narasla zelo hitro, medtem ko je bila letna poraba na prebivalca, 64 kg zelenjave, 54 kg sadja itd. Za našo prehrano je značilna visoka energetska vrednost dnevno zaužite hrane, ki znaša v Sloveniji blizu 2900 kalorij, v Jugoslaviji pa celo 3200 kalorij, kar nas uvršča med največje porabnike hrane.

Po podatkih prehrabene bilance je letna poraba krompirja v Sloveniji kakih 90 kg, mesa in mesnih izdelkov skoraj 48 kg na prebivalca, 174 litrov mleka, 64 kg zelenjave, 54 kg sadja itd. Za našo prehrano je značilna visoka energetska vrednost dnevno zaužite hrane, ki znaša v Sloveniji blizu 2900 kalorij, v Jugoslaviji pa celo 3200 kalorij, kar nas uvršča med največje porabnike hrane.

Vse kaže, da bodo v prihodnjih letih potrošniki pri nas posegali po tistih živilih, ki ne bodo v tolikšni meri zviševala energetske vrednosti hrane; predvsem naj bi se povečal delež živil, bogatih na živalskih beljakovinah. Tako naj bi poraba mesa v Sloveniji do 1980. leta porasla na 55 kg na prebivalca, mleka in mlečnih izdelkov pa na 215 litrov. Hkrati lahko pričakujemo v republiki večjo porabo predelane, zlasti zmrznjene hrane ter polpripravljenih in pripravljenih jedi.

KAKO NAPREJ?

V stališčih in predelitvi konkretnih nalog za organiziranje boljše preskrbe naših mest je med drugim zapisano, da bo treba probleme preskrbe poslej reševati bolj načrtno in za

daljši čas. Hkrati bomo morali v Sloveniji čimprej sprejeti tudi nekatere kratkoročne ukrepe, s katerimi bomo odpravili najbolj občutljiva vprašanja na tržišču in na področju cen. Program zagotavljanja boljše preskrbe naj bi vseboval predvsem naloge in ukrepe na področju primarne proizvodnje, predelave, prodaje in transporta ter organiziranja vključevanja potrošnikov pri načrtovanju tistih nalog, ki so povezane z njihovimi interesi za boljše preskrbo s kmetijskimi prehrabnimi proizvodi.

Za izdelavo konkretnih programov za organiziranje boljše preskrbe občanov bodo zadolženi izvršni sveti občinskih skupščin in regionalni odbori republiške gospodarske zbornice. Neposredni nosilci oblikovanja in uresničevanja programskih nalog in akcij pa naj bi poleg družbenopolitičnih skupnosti in zbornice bile organizacije združenega dela proizvodnje, trgovine, banke, individualni proizvajalci in organizirani potrošniki.

Tako zasnovani načrti omogočajo uveljavitev različnih oblik organiziranja preskrbe, predvsem pa formiranja poslovnih skupnosti in sklepne samoupravnih sporazumov o preskrbi za posamezne kmetijske proizvode. Najbolj primerna oblika samoupravne organiziranosti in povezanosti bi bile interesne skupnosti, in to predvsem za oskrbo večjih potrošniških centrov. V te skupnosti naj bi se vključili proizvajalci družbenega sektorja, individualni proizvajalci, trgovina, družbenopolitične skupnosti, banke, organizirani potrošniki in tržnice. Poleg teh oblik organizacije preskrbe so seveda možne še nekatere druge oblike. V številnih slovenskih občinah tudi že razpravljajo o sklenitvi samoupravnih sporazumov o organizirani preskrbi s kmetijskimi prehrabnimi proizvodi. Udeleženci teh sporazumov so proizvodne organizacije združenega dela, specializirane OZD trgovine, skupščine občin in banke. Ta oblika samoupravne organiziranosti za boljše preskrbo pa seveda izhaja predvsem iz proizvodnih in prodajnih posebnosti določenega območja.

IVO VIRNIK

ZAKON O ZDRUŽENEM DELU IN POGODBENE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA

Nove rešitve spodbujajo

Po sprejemu ustave in obrtnega zakona pred tremi leti se je začela podoba slovenskega obrtništva korenito spreminjati. Razloge za te spremembe je treba iskati v ustavno spremenjenem položaju delavcev, ki delajo s sredstvi v zasebni lasti, njihovem trdnem ekonomskem položaju in tudi v spoznanju, da je v sorazmerno razvitem gospodarstvu obrt nujen in potreben spremljevalec industrijskega razvoja.

Zakon o združenem delu pa prinaša nove rešitve za nadaljnji razvoj obrti in še posebej za ustanavljanje pogodbenih organizacij združenega dela. Z njimi se sicer v naši gospodarski in samoupravni praksi srečujemo že nekaj let in tudi izkušnje, ki smo jih v naši republiki pridobili pri njihovem poslovanju, so spodbudne kljub pomanjkljivostim in neodgovornemu ravnanju.

Ta čas imamo v Sloveniji 17 pogodbenih organizacij združenega dela, ki se ukvarjajo z industrijsko dejavnostjo, in tri gostinske pogodbene organizacije. Skupaj je v njih zaposlenih nekaj več kot 350 delavcev, ki so lani ustvarili več kot 80 milijonov dinarjev celotnega dohodka.

Zakaj se lastniki proizvodnih sredstev odločajo za združevanje v pogodbeni organizaciji združenega dela? Razlogov je več, med odločilne pa nedvomno sodi želja po razširitvi obsega proizvodnje; zaposlijo lahko več kot pet delavcev, ki združijo svoje delo v POZD, poleg tega pa je tudi njihova socialna varnost večja. Prav dosedanje pogodbene organizacije so se uveljavile kot pomembni kooperanti v naši industriji, z združevanjem sredstev POZD in družbenih sredstev pa se vloga teh organizacij še krepi. Ne kaže pozabiti, da so kreditni pogoji pri najemanju posojil za obratna ali investicijska sredstva POZD enaki tistim, ki veljajo za organizacije združenega dela.

Še posebej zanimiv je primer ustanovitve pogodbene organizacije združenega dela »Tajfun« v Planini pri Sevnici, kjer se je zaposlilo večje število ljudi v tovarni. Delavci ostajajo zdaj doma, gradijo nove stanovanjske hiše in bogatijo svoj kraj.

Nekdanji obrtniki so doslej združili v pogodbene organizacije združenega dela skupaj z drugimi soustanovitelji, kar tudi zakon dopušča, 37,5 milijona dinarjev sredstev, in to v večini primerov za dobo petih let. Pred ustanovitvijo pogodbenih organizacij pa so povsod proučili tudi tržne razmere, potrebe trga in možnosti nadaljnjega razvoja pogodbenih organizacij. Sindikalne organizacije so bile povsod med pomembnimi dejavniki pri ustanavljanju pogodbenih organizacij, še posebej pa so skrbele, da bo vrednost sredstev, ki jih zasebni lastniki združujejo v pogodbeni organizaciji, objektivno ocenjena.

Sicer pa naj opozorimo na nekatere pomembne rešitve, ki jih vnaša zakon o združenem delu v odločanje v pogodbenih organizacijah združenega dela. Zakon razrešuje nekatere morda celo umetno ustvarjene dileme o združevanju dela in sredstev v POZD. Zakon pravi, da lahko delovni človek združi svoja sredstva in delo le v eno pogodbeno organizacijo, vendar pa ima pravico voditi poslovanje v tej organizaciji v skladu s pogodbo o njeni ustanovitvi. Sovlagatelji sredstev pa so lahko tudi temeljne organizacije združenega dela, družbenopolitične skupnosti, interesne skupnosti, banke in druge družbene pravne osebe, medtem ko pogodbo o ustanovitvi POZD podpiše v zakonu določen organ družbenopolitične skupnosti, sindikata in gospodarske zbornice.

Poslovodja in delavci na osnovi ustanoviteljske pogodbe sklenejo samoupravni sporazum o združitvi, v njem pa natančneje uredijo medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti v pogodbeni organizaciji.

O vseh družbenih sredstvih in o dohodku odločajo delavci in poslovodja na osnovi pravice dela z družbenimi sredstvi; torej ima pri tem poslovodja enake pravice kot drugi delavci v pogodbeni organizaciji. Sporazumno pa poslovodja in delavci oziroma njihov samoupravni organ odločajo o razporejanju čistega dohodka na del, ki pripada poslovodji iz lastninske pravice, in na del, ki je družbena lastnina, nato o amortizaciji delovnih sredstev, o investicijah in najemanju kreditov, o tistih poslih, ki neposredno vplivajo na izpolnjevanje v zakonu določenih pravic, obveznosti in odgovornosti poslovodje in o zagotovitvi sredstev in pogojev za SLO in družbeno samozadržito.

Ugotavljanje dohodka in čistega dohodka je enako kot v organizacijah združenega dela, čisti dohodek pa se razdeli na tisti del, ki pripada poslovodji (lastniku sredstev, ki jih je združil v POZD) iz lastninske pravice in na sredstva, ki ostanejo v družbeni lasti kot rezultat živga in minulega dela delavcev ter družbenih sredstev v pogodbeni organizaciji.

V treh primerih lastniki sredstev, ki so jih združili v POZD, niso dvignili pripadajočega dela sredstev iz lastninske pravice na še neodplačanih sredstvih. V dveh primerih zaradi premajhnega dohodka pogodbene organizacije, v enem primeru pa se je poslovodja odločil, da bo dal sredstva pogodbeni organizaciji kot brezobrestno posojilo.

V javnosti lahko večkrat slišimo vprašanje, kako dolgo lahko participira lastnik sredstev na dohodku in dobiva del sredstev od čistega dohodka na osnovi lastninske pravice. Zakon je jasen: tedaj ko dobi lastnik povrnjeno vrednost sredstev, ki jih je združil, in to z deležem pri dohodku pogodbene organizacije, ali če v skladu z zakonom in pogodbo sam umakne sredstva iz POZD, ne more več participirati na dohodku iz lastninske pravice, tedaj izgubi tudi druge pravice, pogodbeno organizacija pa nadaljuje s poslovanjem kot organizacija združenega dela.

Ni potrebno ponavljati, da smo kot družba zainteresirani za takšno obliko združevanja dela in sredstev, kot so pogodbene organizacije združenega dela, ker ta interes jasno izpričuje. Zato pa kaže opozoriti v našem zapisu na to, da bo treba čim prej sprejeti novi obrtni zakon, ki bo urejal ta vprašanja natančneje in bolj konkretno. Pa tudi osnovne organizacije sindikata v pogodbenih organizacijah združenega dela bodo morale spodbuditi urejanje samoupravnih odnosov in oblikovanje samoupravnih splošnih aktov.

M. H.

AKTUALNA TEMA: ODNOSI MED TRGOVINO IN PROIZVODNJO

Razklenjene sponse v obojestransko korist

Trgovina ne more biti privesek posameznih proizvajalcev — V SOZD je sicer njeno mesto, vendar pa ji je treba pustiti proste roke pri dohodkovnem povezovanju tudi z drugimi proizvajalci

Dosedanje izkušnje kažejo, da povezovanje delovnih organizacij v sestavljenih organizacijah združenega dela ne trpi kalupov, predvsem pa so pokazale, da trgovina proizvodnim organizacijam, s katerimi je po potrebi povezana v SOZD, ne more biti samo servis. Takšno vlogo morebiti lahko imajo komercialne ali trgovine proizvodnih organizacij, nikakor pa je ne more imeti splošna trgovina, ki očitno izpolnjuje svoje poslanstvo le, če je povezana s proizvodnimi organizacijami na čimširšem prostoru. Če naj bi trgovina premoščala lokalne, to je občinske in tudi republiške meje in z neoviranim pretokom blaga spodbujala uveljavljanje kakovostnih izdelkov ne glede na njihovo poreklo, mora biti svobodna. To pomeni, da ne sme biti vezana izključno le na nekatere proizvajalce, ki bi jih obvladovanje proizvodne in trgovinske faze prometa nedvomno uspravalo in jih odvracalo od prizadevanj za zniževanje stroškov in konkurenčen nastop na domačem in še zlasti inozemskem trgu.

NEVARNOST ZAPIRANJA TRGOV

Tudi v lesno-predelovalni dejavnosti, a še zlasti v pohištveni industriji, so se kmalu pokazale negativne strani vloge trgovine kot servisa proizvodnim organizacijam v SOZD. Ker je bil sprva razvoj enak tudi v drugih jugoslovanskih republikah, je iznenada prišlo do zapiranja posameznih lokalnih trgov, do pojavov monopolizma ter celo do silovitih intervencij, kolikor so je na tako zaprtih trgih kljub vsemu pojavil kak lesni proizvod »tujega« porekla.

Tako trgovske kot tudi proizvodne organizacije lesno-predelovalne dejavnosti so sčasoma sprevidele, da njihove lastne posodobljene in razširjene zmogljivosti, ki zadovoljujejo celo potrebe zunanjih trgov po lesnih proizvodih, ne trpijo zaprtosti posameznih lokalnih trgov v državi, marveč da terjajo čimširše notranje tržišče brez kakršnih koli omejitev za vso jugoslovansko proizvodnjo oziroma njeno podaljšano roko — trgovino. Tako v lesno-predelovalni industriji kot tudi v trgovini so se zavoljo tega povsod po državi začeli spraševati, kam pravzaprav vodi funkcija trgovine kot distributorja lastne proizvodnje v okviru SOZD. Skupaj s proizvajalci so predstavniki lesne trgovine dokončno razčistili to vprašanje. Dogovorili so se, naj bo trgovina prosta, naj se povezuje v skladu z željami in interesi obeh partnerjev, proizvodnje in trgovine. Povezuje naj se s proizvajalci, ki nudijo kvalitetne izdelke, po pogojih, ki ustrezajo obema partnerjema.

SOZD NISO EDINA OBLIKA POVEZOVANJA

Oboji se strinjajo, da so sestavljene organizacije združenega dela sicer koristna, ne pa tudi edina oblika povezovanja trgovine s proizvodnjo. SOZD je treba potemtakem ohraniti, zlasti zato, ker je ta oblika povezovanja v gospododarstvu primerna za komuniciranje družbe s tako povezanimi delovnimi organizacijami, po drugi strani pa je ta tvorba koristna proizvajalcem, ki se v SOZD dogovarjajo o skupnem programiranju razvoja, o delitvi dela, o investicijski politiki, skupnem nastopu na trgu, itd. Poleg sestavljenih organizacij združenega dela pa je treba razvijati še druge integracijske tvorbe in povezave, ki bodo skladne z ustavo in zakonom o združenem delu ter bodo hkrati ustrezale interesom tako proizvodnje kot tudi trgovine.

Tudi v obeh slovenskih SOZD lesno-predelovalne dejavnosti, v sestavljeni organizaciji združenega dela »Slovenijales« in v SOZD »Uniles« se je združeno delo znašlo pred dilemo, kaj s trgovino, kakšno funkcijo naj ta odigrava? Končno je prevladalo stališče, da je funkciji trgovine najustreznejše dohodkovno povezovanje. Trgovina naj sicer ostane v SOZD kot eden njenih

KVALITETA NAJ SE SOOČA NA ŠIROKEM TRGU

Danes si že skoraj ni mogoče zamišljati trgovske ponudbe v lesno-predelovalni stroki, ki ne bi upoštevala zmogljivosti in potencialov proizvajalcev iz drugih republik. Tako imajo, denimo, hrvaške lesno-industrijske organizacije nesporno prvenstvo v predelavi kvalitetne hrastovine oziroma izdelkov ter elementov iz tega lesa, ki jih potrebujeta tako domači kot inozemski trg. Mimo tega se kakovost izdelkov nekaterih proizvajalcev iz drugih republik postopno približuje kvaliteti, ki jo dosega, denimo, slovenska pohištvena industrija. Tudi design je pri teh proizvajalcih na višini. Njim v prid pa še posebej govore zmerne cene njihovih pohištvenih in drugih izdelkov.

Trgovina potemtakem ne bo smela dopustiti, da bi si jo sestavljene organizacije združe-

budam iz industrije in kljub temu, da je bila razvojna pot trgovine lesno-predelovalne dejavnosti v Sloveniji povsem drugačna kot v drugih naših republikah. V teh so namreč sprva obstajale industrijske prodajalne, iz katerih so se kasneje razvile dokaj močne trgovske organizacije, saj je njihov razvoj temeljil na dediščini industrijskih poslovalnic.

Čeprav je v Sloveniji lesna oziroma pohištvena trgovina začela iz nič, po prodajnih skladiščnih in drugih zmogljivostih ter po prodajni mreži, stkani po vsej državi in tudi v tujini, precej prekaša druge tovrstne organizacije v državi. Takšen razvoj pohištvene trgovine v naši republiki je nedvomno spodbujalo rivalstvo dveh trgovskih organizacij.

V IZVOZU ZDRAVA KONKURENCA

Če presojamo vlogo pohištvene trgovine s stališča priori-

stveno v državah, ki še niso pokrite z ustreznimi prodajno mrežo.

TRGOVINA KOT ORGANIZATOR PROIZVODNJE ZA IZVOZ

Pomembna vloga in naloga pohištvene trgovine, najsi se povezuje s proizvajalci na takih ali drugačnih osnovah, v takšnih ali drugačnih organizacijskih oblikah, bo prej ko slej aktivirati še neizkoriščene ali slabo izrabljene proizvodne zmogljivosti v lesni industriji kjerkoli v državi in jih po možnosti čimbolj angažirati v izvozu. Prav »Lesnina« je na tem področju dosegla nesporne uspehe, saj je s tehnično dokumentacijo članov SOZD »Uniles« in pomočjo njihovih inštruktorjev razvila kooperacijsko proizvodnjo kolonialnega sedežnega pohištva na Kosovem, v Uroševcu, ki se vključuje v izvozne programe »Lesnina« za ZDA. Poleg proizvodne organizacije »Kosovo-drvo« iz Uroševca se je na spod-

se mu zdaj začena vračati, zasedal v Centralno-afriški republiki, kjer eksploataira gozdove in si zagotavlja surovino zlasti za eksotične furnirje. Podobno se namerava »Lesnina« kot član SOZD »Uniles« skupaj s tunizijskim partnerjem »Scanes« lotiti zahtevne investicije na Slonokoščeni obali.

Obe SOZD se namreč zavedata, da v naslednjih letih v Sloveniji in državi ne bo dovolj lesne surovine, vendar pa imata v načrtu poleg sečne in žaganja lesa tudi postopno gradnjo predelovalne industrije v omejenih afriških neuvršenih deželah.

Tako se obe slovenski SOZD lesne stroke dejavno vključujeta v prizadevanja za razširitev blagovne menjave z državami v razvoju ter tudi za razvijanje višjih oblik gospodarskega sodelovanja z organizacijami in teh prijateljskih državah.

Ob koncu velja poudariti, da

Naj to načelo podkrepimo s praktičnim primerom: trgovska organizacija lesne stroke »Lesnina« se je skupaj z nekaterimi proizvodnimi organizacijami povezovala v SOZD »Uniles« in bi morala — če bi obveljalo načelo trgovine kot servisa proizvodnje, združene v omenjeni sestavljeni organizaciji — prodajati le izdelke članov »Unilesa«. To pa bi bil nedvomno absurd, ker obstajajo osnove za dohodkovno povezovanje še z drugimi jugoslovanskimi proizvodnimi organizacijami lesne stroke, za katere »Lesnina« opravlja prodajo ne le na domačem, temveč tudi na zunanjem trgu. Absurdno bi bilo takšno zapiranje v SOZD tudi zavoljo širših nacionalnih, plačilno-bilansnih razlogov, ki narekujejo angažiranje čimširšega kroga industrijskih organizacij pri ustvarjanju deviznih rezerv. Konkretno so izdelki lesno-industrijskih organizacij iz drugih naših republik v skupnem izvozu, ki poteka prek »Lesnina«, udeleženi že s polovico količin.

negi dela »prisvojile« oziroma jo podredile. Tej nevarnosti se mora ogniti, če naj izpolni svojo vlogo, to je ustrezno založenost z izdelki iz asortimenta širokega kroga proizvajalcev.

Ta nevarnost bi v Sloveniji obstajala, če bi prevladalo načelo trgovine kot izključnega distributerja blaga članov SOZD, in to toliko bolj, ker se je v naši republiki že pred leti uveljavil koncept dveh trgovskih organizacij lesno-predelovalne stroke. Obstajale so celo težnje, da bi imeli namesto dveh trgovskih organizacij le eno, toda temu so nasprotovali v prvi vrsti proizvodne organizacije same, ki si želijo zdravega tekmovanja na trgu kot osnove za doseganje višje kvalitete proizvodnje.

Prva omenjeni koncept dveh trgovskih organizacij lesno-predelovalne dejavnosti je v Sloveniji ob obstoju včasih celo ostre konkurence med obema organizacijama pripomogel k naglemu razvoju trgovskih zmogljivosti. Te so se z gledno povečevale kljub ujemu prišlo spod-

tetnih potreb po čimvečjem izvozu, lahko ugotovimo, da je primeren koncept dveh trgovskih organizacij, ki se povezuje s proizvajalci na dohodkovni osnovi, kakor tudi v skladu z drugimi poslovnimi interesi, kajpak skladno z ustavo in zakonom o združenem delu. Seveda pa je, tako kot pri prodaji na domačem trgu, še zlasti v izvozu nujno sodelovanje obeh SOZD, čeprav se konkurenci obeh podjetij tudi na zunanjih trgih ni možno povsem izogniti. Toda ta konkurenca naj bi v skladu z obče nacionalnimi, jugoslovanskimi interesi temeljila na poprejšnjih dogovorih doma, v zbornici, kjer bi si posamezni nosilci poslov v za te namene ustanovljenih konzorcijih delili delo oziroma trge. Več kot očitno je, da obe slovenski SOZD, »Slovenijales« in »Lesnina« na trgu ZDA ne bosta nastopali kot ena organizacija, enotno, marveč si bosta tam zdravo konkurirali. O skupnih nastopih se bosta dogovarjali predvsem v tretjem svetu, prven-

budo Unilesa oziroma »Lesnina« razvila podobna, v izvoz v ZDA usmerjena proizvodnja v lesni industriji »Vrbas« v Banjaluki.

V sodelovanju s članom SOZD »Uniles«, lesno-industrijskim kombinatom LIKO Vrhnika, se je »Lesnina« prav na osnovi aranžmajev na severnoameriškem trgu odločila za skupna vlaganja, katerih rezultat je obrat z zmogljivostjo 500.000 struženih stolov letno. Vsa ta ogromna proizvodnja je v celoti usmerjena na trg ZDA.

PESTRE OBLIKE NASTOPANJA V INOZEMSTVU

Medtem ko sta obe slovenski SOZD pohištvene stroke v ZDA razvili sistem montažnic, v katerih sestavljajo iz Jugoslavije s kontejnerji prepeljane dele stolov in drugega pohištva, obe na tem trgu nastopata v različnih organizacijskih oblikah, na zahodnoevropskih trgih nastopata prek lastnih ali mešanih družb. »Slovenijales« se je že pred leti z zahtevno naložbo, ki

sta obe SOZD, »Slovenijales« in »Uniles« delegirali svoje predstavnike v komisijo, ki naj bi pripravila ustanovitev poslovne skupnosti za izvoz. Toda medtem ko predstavniki »Unilesa« sodijo, da naj bi ta poslovna skupnost prevzela poleg povezovalnih tudi operativne funkcije, kot denimo skrb za organizacijo prodajnih točk v tujini, kadrovske politiko in načrtovanje izvoza, predstavniki SOZD »Slovenijales« menijo, naj bi bila poslovna skupnost le koordinacijski organ, v katerem bi se partnerji dogovarjali o nastopu na posameznih tujih trgih in kateremu bi bili dolžni predložiti programe odpiranja novih prodajnih točk v inozemstvu. S slednjim stališčem se strinjajo tudi člani SOZD »Uniles«, ki prav tako menijo, da bi posvetovanje s celotno skupnostjo o teh in podobnih zadevah koristilo interesom naše pohištvene proizvodnje, ker bi bilo v prid enotnejšemu nastopu pohištvene industrije in skladnejšemu razvoju njene prodajne mreže v inozemstvu. NANDE ŽUŽEK

NA POL POTI

Sedanja reforma vzgoje in izobraževanja ne pomeni nekakšnega popraviljanja, dopolnjevanja, širjenja ali oženja posameznih delov našega šolskega sistema, temveč gre za reformo temeljev vzgojnoizobraževalnega sistema, za reformo kot sestavni del najširše samoupravne preobrazbe družbe. To pa pomeni, da morata postati vzgoja in izobraževanje sestavni del združenega dela, to pomeni sistem izobraževanja ob delu, za delo in z delom, to pomeni soodvisnost vzgoje in izobraževanja s celotnim združenim delom.

V dveh letih, odkar smo s kongresnimi dokumenti začrtali takšno pot vzgojnoizobraževalnega sistema, že ugotavljamo prve premike. Tako so bili v pokongresnem obdobju doseženi pomembni rezultati na področju vključevanja predšolskih otrok v malo šolo; v osnovnem

zasnove reforme vzgoje in izobraževanja, so govorili tudi na zadnji seji predsedstva CK ZKS. Če bi hoteli kratko povzeti uvodni referat, ki ga je imel Emil Rojč ter razpravo, ki je sledila, potem za dosedanje in prihodnje korake pri uresničevanju reforme vzgoje in izobraževanja lahko rečemo naslednje: čeprav v sedanjem trenutku že dobro vemo za nove kvalitete in razsežnosti reforme, pa so reformna prizadevanja v sedanjem trenutku, žal, še vedno vse preveč le stvar prosvetnih delavcev ter še niso prerasla v široko družbeno akcijo, v prizadevanja vseh delov združenega dela za spreminjanje odnosov na tem področju. Tako kaže, da se reforme lotevamo preveč ozko. Namesto da bi jo povezovali s celotnimi družbenimi prizadevanji, vidimo ali samo zahteve vzgojnoizobraževalnega sistema ali pa samo potrebe združenega dela. Tako za zdaj še ne moremo govoriti niti o usklajevanju izobraževanja glede na kadrovske planiranje in kadrovske potrebe združenega dela niti ne o razvoju šolstva glede na družbeni plan razvoja. Prav tako pa se v sedanjem trenutku tu in tam, še tudi srečujemo z različnimi interpretacijami posameznih elementov šolske reforme, in to tembolj, če nekatere razlage primerjamo s sklepi kongresnih dokumentov. Tako se pri interpretacijah o usmerjenem izobraževanju srečujemo tudi z vsebinsko napačnimi razlagami, med drugim, da gre pri usmerjenem izobraževanju za podaljševanje osemletnega šolanja.

Res je, da smo v prizadevanjih za samoupravno socialistično angazirano vzgojo, zasnovano na marksističnih, znanstvenih, metodoloških in vrednostnih spoznanjih napravili že precejšen korak, vendar lahko rečemo, da nam do uveljavitve reforme ostane še dobršen del neprehojene poti. Tako bomo morali znotraj posameznih faz vzgoje in izobraževanja v prihodnje dati vso pozornost sistematični in celoviti povezavi vzgojnoizobraževalnega procesa od vrtec do univerze. Gre nam za to, da skozi vse etape šolanja izobražujemo ob delu, za delo in z delom, in sicer v smislu permanentnega izobraževanja. Seveda pa vse to ob močni podpori in angažiranosti vseh delavcev v združenem delu ter še zlasti vseh subjektivnih sil.

META DEMŠAR

Komunist za DE

šolstvu so se že dobro razvile oblike podaljšane bivanja, imamo pa že tudi 43 celodnevni šol, v srednjem in visokem šolstvu ugotavljamo prve uspehe pri uvajanju marksizma v učne programe; v skladu z resolucijami X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS pa je že tudi oblikovan model usmerjenega izobraževanja.

Toda če pravimo, da je reforma vzgoje in izobraževanja sestavni del celotne družbene preobnove, to pomeni, da tudi na tem področju ne gre brez družbenoekonomskih in samoupravnih sprememb. Vendar je kljub nekaterim začetnim procesom pri razvijanju novih družbenoekonomskih odnosov in samoupravne organiziranosti očitno, da subjektivne sile in samoupravno združeno delo ter tudi nekateri strokovni dejavniki s tega področja le še niso začeli dovolj široke in načrtne akcije za uresničitev temeljnih predpostavk reforme vzgoje in izobraževanja. In prav o tem, do kod smo prišli pri uresničevanju kongresnih

IZGUBE V ZDRAVSTVU

Porabo v dogovorjene okvire

Valorizacija dovoljene porabe sredstev za letošnje leto bo v zdravstvu skoraj neizbežna. O valorizaciji naj bi odločali do konca leta zbori uporabnikov območnih zdravstvenih skupnosti

Osnovna značilnost finančnih obračunov zdravstvenih delovnih organizacij in regionalnih zdravstvenih skupnosti za leto, ki se bo vsak čas izteklo, je izguba v poslovanju. Po doslej zbranih finančnih podatkih in medsebojnem obračunu med temeljnimi organizacijami združenega dela zdravstvene dejavnosti in regionalnimi zdravstvenimi skupnostmi bodo izgube slovenskega zdravstva znašale letos 371 milijonov 500.000 dinarjev. Od tega bodo imele zdravstvene delovne organizacije 210 milijonov, regionalne zdravstvene skupnosti pa 161 milijonov 500 tisoč dinarjev izgube.

Z družbenim dogovorom o razporejanju dohodka za 1976. leto so bila sredstva, namenjena zdravstvenim skupnostim v višini dovoljene porabe, lani povečana za 11,1%. Ob tem so zdravstvene skupnosti prevzele obveznost, da zadrže lanko raven

zdravstvenega varstva in da poravnajo nadomestila osebnega dohodka zavoljo odsotnosti z dela ter druge obveznosti, ki izvirajo iz neposrednega in posrednega financiranja zdravstvenega varstva.

Glavno vprašanje, na katero bi morali dobiti odgovor do konca leta, zadeva nadomestila osebnega dohodka zaradi odsotnosti z dela. Dovoljeno povečanje je znašalo za letošnje zaradi boljše ponazoritve problema nekaj več kot 60 tisoč dinarjev, dejansko pa so se tu izdatki povečali za skoraj 156 tisoč dinarjev. Iz izkušnje vemo, da so nadomestila elementarne varnosti delavca na eni, na drugi strani pa nadomestila v celotnem znesku niso v sorazmerju z gibanji družbenega proizvoda.

Po tem, kar smo doživeli letos, bi lahko sklepali, da je to sorazmerje prav obratno: več bolezni, več nadomestil, torej manjši

družbeni proizvod, če kar poenostavimo. Pozabiti tudi ne gre, da je višina nadomestila določena z zakonom kot ustavna pravica iz minulega dela. Prav nadomestila pa stalno zmanjšujejo sredstva, namenjena za zdravstveno varstvo; za letos, denimo, predstavlja izpad nadomestil 60% vseh nepokritih izdatkov zdravstvenih skupnosti v Sloveniji. Potemtakem z dovoljenimi sredstvi po družbenem dogovoru dejansko ne bo mogoče »pripeljati« zdravstvenega varstva v drugo leto brez valorizacije.

Zato je izvršni odbor republiške zdravstvene skupnosti priporočal občinskim zdravstvenim skupnostim, naj pri končnem odločanju upoštevajo prizadevanja zdravstvenih delovnih organizacij za stabilizacijo, saj dosedanje ocene o letošnjem poslovanju temeljnih organizacij združenega dela zdravstvene dejavnosti

kažejo, da se tako imenovana vrednost učinkov stabilizacije v slovenskem zdravstvu giblje v mejah od 140 do 160 milijonov dinarjev. Toliko denarja so namreč doslej privarčevali v bolnišnicah in v zdravstvenih domovih.

I. V.

od sobote

do sobote

V ZNAMENJU TRDNE ENOTNOSTI

Z razpravo in sklepi seje predsedstva CK ZKS o usmerjenem izobraževanju, ki ga je treba trdneje povezovati z združenim delom in neposrednimi družbenimi potrebami in interesi delovne in marksistične vzgoje, se je začel teden političnih dogodkov, ki ga tokrat pregledujemo. Bil je zelo intenziven in odmeven tako v domači kot v svetovni javnosti.

Še posebej velja to za proslave ob 35-letnici naše JLA in sistema ljudske obrambe v vseh vojaških enotah, predvsem pa na osrednjih slovesnostih v Ljubljani in v Beogradu. Posebej slovesno je izvenela osrednja proslava v centru visokih vojaških šol, kjer so ob pomembnem jubileju podelili tovarišu Titu naziv prvega doktorja vojaških ved. Namenjen je strategu naše revolucije in poveljniku oboroženih enot, ki so od revolucije dalje do danes vse bolj sodobna oborožena moč, oprta na znano revolucionarno načelo Marxa o »oboroženem narodu«. O aspektih podružbljanja naše obrambe v revoluciji in po njej je spregovoril tudi tovariš Tito. Orisal je razvoj naše narodnoosvobodilne vojske, njene nadčloveške podvige v trdnjavi evropskega fašizma, legendarno pot naših enot in njihovih velikih bojov ter odločno zavrnil poskuse zmanjševanja prispevka naše JLA in naših narodov v organiziranem boju proti fašizmu, ki ga je vodila KPJ. Tovariš Tito je z neizpodbitnimi zgodovinskimi dejstvi zavrnil revizionistične poskuse velikobolgarskih nacionalistov, ki želijo omalovaževati naš boj in po tvorjati zgodovinska dejstva. Sistem naše ljudske obrambe je čedalje bolj pogojen s podružbljanjem obrambnih priprav, pokazal se je kot trdna in učinkovita opora naše varnosti, v njegovih temeljih so vpete pridobitve revolucije, predvsem — kot je poudaril tovariš Tito — v boju skovana bratstvo in enotnost naših narodov.

Tudi sicer so bili v minulih dneh zelo odmevni politični dogodki. Republiška konferenca SZDL, ki je pregledala dosedanje delo, se je predvsem pomudila ob predlogu resolucije družbenoekonomskega razvoja v prihodnjem letu. Kritično so opozorili na realnost predvidevanj gospodarske rasti in porabe, ki jo je predlagal tudi republiški IS, in na prelomnost v načinu planiranja dohodka in porabe, kakršno terjaja zakon o združenem delu, po katerem delavci odločajo o vseh oblikah porabe dejanskega ustvarjenega dohodka. Zlasti bo treba v prihodnjem letu umirjati rast cen v pred-

videnih mejah ter več storiti za preusmeritev gospodarstva pri naložbah v manj razvita območja in v objekte, ki dajejo hitrejšo učinke. Velika družbena rezi-ja, ki spremlja premočno osredotočenje v nekaterih mestnih jedrih, postaja vsestransko neracionalna, zato je potrebno vlaganjem na manj razvita območja posvetiti vso pozornost pa tudi ustrezne operativne, bančne in druge ukrepe. V razpravi so tudi kritično opozorili na sedanji način planiranja, ki je še vedno premalo posledica usklajevanja razvojnih ciljev, potreb in možnosti in delovnih organizacij, krajevnih in interesnih skupnosti. Nerazvitost dohodkovnih odnosov in neustrezna samoupravna organiziranost še vedno ovirata preusmerjanje gospodarstva, povezo- vanje, večjo storilnost in racionalnost naložb na manj razvitih območjih s presežkom nezaposlenih delavcev.

Ker smo šele na začetku novega načina planiranja, uveljavljanja dohodkovnih odnosov in celovitega odločanja o skupni in splošni porabi, ki je neodtujiva pravica delavcev, se je tudi IS odločil za začasen način financiranja iz proračunskih sredstev v prvi polovici prihodnjega leta. Ni namreč mogoče vnaprej planirati porabe, ne da bi vedeli, kolikšen bo ustvarjeni dohodek. Delno je na tako odločitev vplivalo tudi mnogo neznanj, ki izvirajo iz po treb zveznega proračuna v prihodnjem letu. Prav usklajevanju sta lišč do predloga zveznega proračuna je bila tudi v minulih dneh posvečena razprava v odborih zvezne skupščine za finance in kreditnomonetarni sistem. Očitno je, da potrebe zveznega proračuna postavljajo republike v položaj, ko povečanih prispevkov ne bodo zmogle. Posebno težaven je položaj zaradi tega, ker bo potrebno dobršen del sredstev po načrtu usmerjati v energiko, promet, posebno še za ceste in za pokrivanje izgub v železniškem transportu. Zato je usklajevanje očitno letos izredno težavno in zahtevno, saj bo potrebno proračun postaviti na realna tla, poiskati pa hkrati tudi druge ukrepe in vire, da se proračunske potrebe smiselno razporedijo in načrtujejo, da ne bi s slabo pre-mišljenimi ukrepi ogrozili stabilnosti cen in trga ter še posebej razvojnih nalog gospodarstva. Veliko takih ukrepov bo potrebno izpeljati zlasti na področju kreditne in monetarne politike ter poslovanja bank.

—Gok

SKUPNA SEJA PREDSEDSTVA ZSJ IN PREDSEDSTVA KONFERENCE ZA DRUŽBENO AKTIVNOST ŽENSK JUGOSLAVIJE

Ne žensko, ampak razredno vprašanje

Ženske ne zahtevajo posebne družbene zaščite, ampak enakopraven družbeni položaj v združenem delu

Na skupni seji predsedstva ZSJ in predsedstva konference za družbeno dejavnost žensk — minuli torek v Beogradu — so obravnavali družbenoekonomski položaj žensk v združenem delu. O tako imenovanem ženskem vprašanju je uvodoma govoril Mustafa Pljakić in med drugim poudaril, da položaj ženske, delavke in matere ni in ne more biti samo njena skrb in skrb njene družine niti samo temeljne organizacije, v kateri je zaposlena, marveč vsega združenega dela. Problemi, s katerimi se soočajo zaposlene ženske, pravzaprav pomenijo razredno vprašanje. Mustafa Pljakić je dalje ugotovil, da so v delavskem razredu še zakoreninjena pojmovanja, da je mesto ženske samo doma, za štedilnikom. Od tod pogosto tudi njen neenakopraven položaj glede na

moške tudi tam, kjer je zaposlena. V praksi se kljub enakim kvalifikacijam in sposobnostim moški hitreje zaposlijo kot ženske, materinstvo pa je za večino delovnih organizacij nesprejemljivo breme. K temu pa je treba dodati, da zaposlene ženske niso dovolj zastopane v organih upravljanja, delegatskih skupščinah in organih družbenopolitičnih organizacij. Treba pa je ob tem povedati, da se morajo tudi ženske same bolj angažirati, da bi se spremenile sedanje razmere v njihovo korist in da bi z enakopravno udeležbo v reševanju vseh pomembnih vprašanj združenega dela reševale tudi svoj gmetni in družbeni položaj.

V razpravi je Zora Tomičeva zelo kritično govorila o položaju žensk v zdravstvu in med drugim poudarila,

da ženske v tej dejavnosti niso dovolj vplivne, ko se odloča o položaju in organizaciji celotnega zdravstva, čeprav so v številnih premoči.

V Sloveniji smo si po besedah Janca Barboriča od lani zelo prizadevali čimveč žensk vključiti v družbenopolitično delo, da bi tako postale glavni nosilci politike in izboljšanja svojega položaja. Rezultati niso izostali: število otroških ustanov je podvojeno, uspela je tudi akcija varovanja otrok pri zasebnikih, odprte pa so tudi tako imenovane male šole za predšolske otroke. Ženske na vasi so dobile popolno zdravstveno varstvo, nekatere kategorije pa tudi otroški dodatek.

Z. B. V.

MERCATOR

Še vedno živijo s kolektivom

Letos Mercatorjevi upokojenci že sedmič zapored skupno praznujejo zaključek starega leta. Snidejo se na tovariškem srečanju, spomnijo se nekdanjih mladih dni, se pogovorijo o sedanjem življenju in seveda najraje obujajo spomine na čase, ko je bil Mercator še majhno podjetje. Naporni dnevi prvih dni razvoja tega danes velikega trgovsko-proizvodnega podjetja so v njihovem spominu prijetni in nepozabni.

Zivahnemu klepetu in pripovedim, ki so iz leta v leto podobne, tudi tokrat ni bilo ne konca ne kraja. Zanimivo pa je, da se večina med njimi, čeprav so upokojeni že dolga leta, še vedno zanima za današnji utrip podjetja, v katerega so vložili svoje življenjske moči. Kakor vsako leto so jih tudi letos seznanili z delom in z uspehi Mercatorja.

Namestnik generalnega direktorja Vukadin Nedeljkič je najprej 326 upokojencev trinajstih TOZD Mercatorja seznanil z letošnjimi uspehi, ko so po njegovi izjavi tudi sad dela tistih, ki danes že uživajo zaslužen pokoj. Ob uspehih je še

posebej omenil načrte za naslednje leto. Zakon o združenem delu in s tem povezana nova samoupravna organiziranost sta narekovala tudi novo organiziranost Mercatorja. »Vedno hočemo več!« je poudaril tovariš Nedeljkič. »In prav to nas pelje novim hotenjem naproti. In tako je prav. Mercator je bil doslej organiziran kot delovna organizacija z 29 TOZD. Pet TOZD je bilo združenih v skupnost TOZD, druge TOZD pa so bile zunaj tega združenja. Po novi samoupravni organiziranosti pa bo od teh 29 TOZD organiziranih 7 delovnih organizacij in 21 TOZD, a teh sedem delovnih organizacij se bo združilo v SOZD Mercator. V tako organizirani SOZD so se in to prav v teh dneh, z referendumom integrirale še naslednje delovne organizacije: Agrokombinat Krško, Kmetijski kombinat Zasavje, Sadje zelenjava Ljubljana, TP Prekrba Krško, TP Zarja Ormož, hotel Sremič Krško, TP Hrastnik, gostinsko podjetje Jelka Hrastnik, Contal Ljubljana, Slovenija sadje Ljubljana in gostinsko podjetje Idrinja. V na-

slednjem letu pa se bodo o priključitvi odločili še v hotelu Ilirija, gostinskem podjetju Vič in pri Konditorju Ljubljana.

Po izvedbi vseh omenjenih integracij bo naš kolektiv štel 7800 zaposlenih namesto sedanjih 6500. Ti bodo združeni v 21 delovnih organizacij in v 50 TOZD. Število naših prodajal, ki šteje danes 650, se bo po novem letu povečalo kar na 825.

Mnogi med vami ste bili jedro Mercatorjevega kolektiva,« je dejal, »in lahko ste ponosni na svoje minulo delo, ponosni, da ste prispevali velik delež. Ponosni na to, kar smo dosegli doslej in kar bomo uresničili jutri.«

Ob koncu srečanja Mercatorjevih upokojencev, ki ga je tudi letos organizirala konferenca sindikata podjetja Mercator in ki ga je letos že drugi popostril program, ki so ga pripravili Franc in Mito Trefalt ter Metka Trefalt z zabavnim in športno navdahnjenim programom, so si vsi zaželeli, da se ob letu srečajo ob enakomernem razpoloženju.

A. A.

KOMUNALNO PODJETJE KANALIZACIJA

Obletnica z novimi načrti

Te dni so delavci Komunalnega podjetja Kanalizacija iz Ljubljane praznovali 25-letnico svojega obstoja. Na slavnostnem zboru kolektiva na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani so ob tej priložnosti izročili 15 delavcem plakete in priznanja za desetletno delo v podjetju, devetim delavcem pa za dvajsetletno delo v kolektivu, ki danes šteje 340 delavcev.

Na proslavi je najprej spregovoril predsednik mestne skupščine Ljubljana inž. Tone Kovič. Zbor delavcev Kanalizacije je pozdravil tudi dekan Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo dr. Tone Klemenčič. Delavcem je ob obletnici čestital tudi predsednik združenja TOZD za stanovanjsko gospodarstvo pri Gospodarski zbornici SR Slovenije Miha Horvatič. O

pomenu komunalne ureditve in z njo povezanega skladnega razvoja življenja in gospodarstva pa je delavcem Kanalizacije spregovoril pomočnik sekretarja za urbanizem inž. Sergej Bubnov.

O razvoju Kanalizacije je na slavnostnem zboru spregovoril predsednik delavskega sveta Kanalizacije Brane Vranjek.

Pred 25 leti je mestni ljudski odbor ustanovil komunalno podjetje Kanalizacija. Kolektiv, ki je takrat štel 150 članov, je bil zadolžen za obnovo, vzdrževanje in širjenje kanalskega omrežja. Kolektiv takrat ni razpolagal z omembe vrednimi delovnimi sredstvi. Za čiščenje kanalskega omrežja, ki je pred 25 leti merilo 118 kilometrov, je bilo potrebnih kar 80 delavcev. V 25 letih so zgradili 453 kilometrov kanalov, 7 čistilnih naprav, 8 črpališč, vse te naprave pa vzdržujejo s sorazmerno majhnim številom delavcev. Danes znaša skupna vrednost vseh osnovnih sredstev blizu 450 milijonov dinarjev. Če to število primerjamo s 37 tisoč dinarji, kolikor je znašala vrednost osnovnih sredstev leta 1952, lahko ugotovimo izreden razvoj, ki je sad dveh dejavnikov, in sicer učinkovite podpore in razumevanja družbenopolitičnih dejavnikov in po drugi strani združenega prizadevanja delavcev delovne organizacije Kanalizacije.

KEMIČNA INDUSTRIJA DOMŽALE — HELIOS

Velike naložbe v prihodnosti

Kemična industrija ima v Domžalah več kot 50-letno tradicijo. Tudi danes predstavlja narodni dohodek, ki ga ustvarjajo delavci Heliosa, pomembno postavko v gospodarstvu občine.

Pred več kot 50 leti so bile v Domžalah tri kemične tovarne, po osvoboditvi dve, ki sta se v letu 1959 združili v eno — v Helios. Z razvojem delavskega samoupravljanja so v kemični industriji Helios ustanovili dve organizaciji združenega dela, in to: TOZD Kemična tovarna Domžale in TOZD Tovarna barv, lakov in umetnih smol Količevo. Tema dvema se je nekaj kasneje priključila še tretja, in to TOZD — Tovarna kemičnih izdelkov in proizvodnje krede Srpenica. Ustanovitev slednje pa sega še v prejšnje stoletje.

Proizvodni program Heliosa je bogat in pester, saj ga tvori 60 različnih skupin izdelkov z več kot 800 proizvodi. Med glavne izdelke sodijo premazna sredstva, pigmenti, proizvodi škroba, umetne smole, krede, tesnilni materiali za sušenje in različni dodatki betonu.

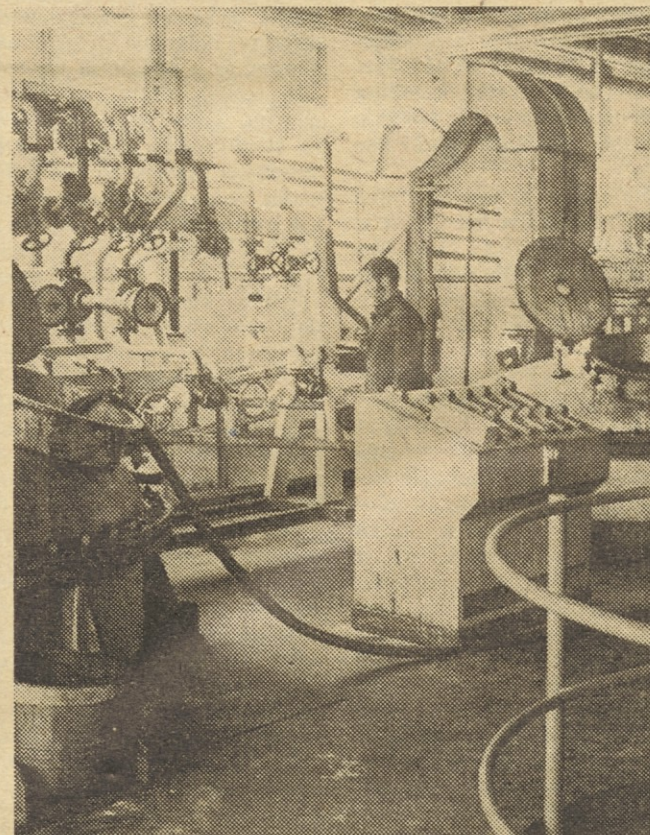
Sicer pa smo prepričani, da Heliosove izdelke jugoslovanski potrošniki dobro poznajo čeprav je večji del široko razvejenega proizvodnega izbora namenjen različnim vajam industrije. Uporabljajo jih v pohištveni industriji, kovinski, usnjarski, tekstilni in papirni, v gradbeništvu, v pleskarski dejavnosti, pri označevanju cestišč in še bi lahko naštevali.

Prav po vojni se je začel resničen vzpon Heliosa, saj je kolektiv zelo razširil svoje proizvodne zmogljivosti ter se želel najbolj učinkovito tehnološko in samoupravno organizirati. Poleg tega so se v Heliosu tudi trudili povežati s sorodnimi delovnimi orga-

lahko rečemo, da se je pred dvema letoma Helios priključil veliki družini Polikema.

Sicer pa 750-članski kolektiv Heliosa ne proizvaja le za domače tržišče, temveč kar 15 odstotkov svojih izdelkov izvažava v vzhodnoevropske in zahodnoevropske države. Lani je proizvedel 35.000 ton izdelkov v

izmene v proizvodnji so zagotovili tople obroke, ki jih pripravljajo v svoji kuhinji, poleg tega pa razpolagajo tudi s približno 70 ležišči v počitniških domovih. Pa izobraževanje? So s ustanovitvijo šole kemijske stroke, ki bo delovala v okviru Polikema. Obiskovali jo bodo visoko kvalificirani in kvalificirani delavci.

Naprave za proizvodnjo sušilcev v TOZD Srpenica

skupni vrednosti 540 milijonov dinarjev. S tem rezultatom so presegle planska predvidevanja, predlansko realizacijo kar za 30 odstotkov.

Kljub krepitvi proizvodnih zmogljivosti, modernizaciji

Brezplačno lahko obiskujejo delavci tudi različne tečaje tujih jezikov in druge, če želijo pridobiti kvalifikacijo.

In kakšna bo podoba Heliosa v prihodnje?

Med osnovne cilje gospodarjenja v sedanjem srednjoročnem razdobju sodi zahteva, da v Heliosu maksimirajo dohodek na zaposlenega. Le-ta naj bi v 1980. letu znašal 270.000 dinarjev na zaposlenega. Če primerjamo planske kazalce s kazalci, ki jih je planiral celotno gospodarstvo v domžalski občini, tedaj moramo povedati, da so Heliosovi nadpoprečjem. Morda celo ambiciozni, vendar pa realni, pravijo v Heliosu in če bodo hoteli uresničiti planske obveznosti, bo seveda potrebno združevati sredstva na dohodkovnih odnosih. Za to so se delavci tudi odločili. Rezultat skupnega vlaganja in združevanja sredstev pa bo 12 novih investicijskih vlaganj. Realizacija naložb pa bo omogočila, da se bo prodaja Heliosovih izdelkov povečala za dvakrat, trikrat izvoz, uvoz pa se bo zmanjšal. Dvakrat se bo povečal tudi celotni dohodek in dohodek Heliosa.

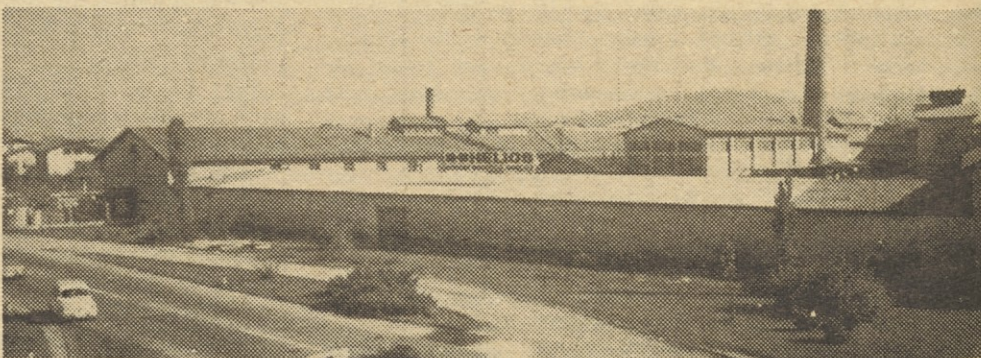
Takšni so torej v grobem načrti Heliosa, ki se je odločil za sistematično vlaganja v povečanje in modernizacijo proizvodnih zmogljivosti in tudi za takšno kadrovsko rast v kolektivu, kjer bodo delavci povsem sposobni obvladovati moderno tehnologijo in produktivnost zelo povečati.

Detajl iz nitro obrata v TOZD Količevo

nizacijami v kemični industriji, kajti zavedajo se, da je predvsem v povezovanju, delitvi proizvodnih programov in dela zagotovljen hitrejši in bolj kakovosten razvoj slovenske kemične industrije. Ne nazadnje tudi zato

tehnologije in stalni skrbi za bolj učinkovito organizacijo proizvodnje pa v Heliosu niso pozabili na družbeni standard zaposlenih. V zadnjih dveh letih so vložili v stanovanjsko gradnjo kar 7 milijonov dinarjev. Za vse

Del TOZD Domžale

Kupujte proizvode Tovarne perila in konfekcije PIK Maribor:

Kvalitetne moške srajce in lahko žensko konfekcijo, ki jih proizvajajo delavci združeni v TOZD perila TOZD vezene TOZD Lenart

Srečno Novo leto 1977

želi kolektiv

Tovarne perila in konfekcije PIK Maribor!

21 LET NOVOMEŠKE TOVARNE IMV

Samorastniška pota dinamičnega razvoja

Podjetje je raslo postopoma, kolikor je imel kolektiv sredstev na voljo, danes pa je najpomembnejši evropski izdelovalec avtomobilskih prikolic, najpomembnejši domači proizvajalec kombijev ter vse pomembnejši kooperant francoskega Renaulta

Novomeško podjetje IMV, ki je nastalo pred 21 leti po združitvi podjetij Agroservis in Motomontaža, je s svojim dosedanjim razvojem dokazalo, da se je možno enakovredno vključiti v mednarodno delitev dela in mednarodne tržne tokove tudi brez tako imenovane tradicije. Po tedaj ustaljenih normah, ki pa v današnjem dinamičnem poslovnem svetu ne drže več, bi se »moralo« podjetje razvijati znatno počasneje, zlasti še zato, ker je zraslo v industrijsko zaostalem kraju in ker je delavce poiskalo na kmetijah, skratka med ljudmi s povsem drugačnimi življenjskimi in delovnimi navadami, kot jih imajo industrijski delavci. Toda vsem pomankljivostim navkljub je mladi kolektiv rasel, z njim pa je rasla tudi dejavnost: danes je IMV najmočnejši evropski proizvajalec avtomobilskih camp prikolic, najmočnejši proizvajalec dostavnih vozil doma in po memben sodelavec francoske avtomobilске tovarne renault. Proizvodnja je v pretežni meri usmerjena v mednarodne tržne tokove, pri čemer pa je najpomembnejše to, da se bo lahko v naslednjih letih še močno povečala in še bolj vključila IMV v mednarodno delitev dela.

Razvoj tega podjetja je bil vseskozi nekam samosvoj, samorastniški, vselej pa je bil njegov osrednji cilj — skrb za razvoj gospodarsko zelo slabo razvite novomeške občine. Prav gotovo je bilo to podjetje eden najpomembnejših opornikov nagelega razvoja tega področja in eden izmed vzvodov, da se je ta občina v pičlih dveh desetletjih razvila v enega najbolj pomembnih in tudi najbolj uspešnih industrijskih centrov v Sloveniji. Za primerjavo, ki pa razumljivo ne pove vsega o pomenu takšnega tempa razvoja: danes je v IMV zaposlenih več delavcev, kot jih je bilo pred dvajsetimi leti v vsej novomeški občini. IMV ustvarja blizu 23 odstotkov vsega celotnega dohodka v občini in 19 odstotkov dohodka, izvozi pa kar za polovico vsega »občinskega« izvoza. Tako danes novomeška občina tudi po zaslugi kolektiva IMV krepko presega republiško poprečje ustvarjenega narodnega dohodka na prebivalca.

O dinamičnosti tega kolektiva in o njegovi trdoživosti pričajo podatki o razvojnih mejnikih. Zanimivo je, da je ta kolektiv že pred petnajstimi leti prispeval pomemben delež k razvoju jugoslovanske avtomobilске industrije. Znano je, da je podjetje začelo rasti, ko se je lotilo proizvodnje dostavnih vozil, tako imenovanih kombijev. Malokd pa se še spominja, da je ta kolektiv prvi pri nas sam razvil avtomobil — kombi — lastne kon-

strukcije in da je tudi prvi med avtomobilskimi tovarnami začel prodajati na tuje. Te avtomobile je potem podjetje z različnimi motorji in v različnih izvedbah, med katerimi velja posebej omeniti sanitetni avtomobil, vse uspešneje prodajalo doma in na tujem, tako da je že trinajst let naš najpomembnejši proizvajalec dostavnih avtomobilov in edini proizvajalec sanitetnih vozi.

Razmere na trgu in lastne razvojne zahteve so kolektiv silile v širjenje proizvodnega programa, pri čemer je bilo odločilno dejstvo, da za redno proizvodnjo potrebujejo veliko deviznih sredstev, ki jih je bilo možno pridobiti z izvozom. Tako je skupina strokovnjakov pred desetimi leti razvila camp avtomobilsko prikolico, ki je zavoljo opreme, prilagojene krajevnim razmeram, takoj vzbudila pozornost na skandinavskem trgu. Proizvodnja je potem iz leta v leto skokovito naraščala, krog kupcev pa se je iz Skandinavije razširil na malodane vse dežele zahodne Evrope. V Belgiji je IMV kmalu zgradila montažno tovarno prikolic, da se je tako izognila visokim transportnim stroškom ter predvsem visokim carinskim zaščitam znotraj skupnega evropskega tržišča. Lani je podjetje izdelalo blizu 30 tisoč prikolic in tako ohranilo že pred leti pridobljeni sloves največjega evropskega proizvajalca prikolic.

Ob tem velja omeniti tudi prostorsko širjenje podjetja, ki ni bilo omejeno samo na kraje novomeške občine, ampak na vso Dolenjsko. Pridružila pa so se mu tudi podjetja iz drugih republik. Poleg tega ima IMV kooperacijske odnose pri proizvodnji prikolic in dostavnih vozil s približno 150 podjetji iz vse države.

Pred nekaj leti se je podjetje lotilo tudi proizvodnje osebnih avtomobilov; po začetnem neuspehu v sodelovanju z britanskim BLMC se je pred dvema letoma začelo kooperacijsko sodelovanje s francoskim renaultom v IMV krepko razbohotilo in ker prodaja doma samo kakih 6 odstotkov svoje proizvodnje prikolic, je med občani podjetje vse bolj znano kot proizvajalec priljubljenih »katrc« in R-12. Kolektiv pa seveda ne bi bil zvest samemu sebi oziroma svojim načelom, če razvoja in kooperacije ne bi načrtoval dolgoročno in iz leta v leto bolj poglobljeno. Za uresničitev takšnih načrtov pa stari proizvodni prostori kajpak niso več zadoščali. Ko se je kolektiv odločil za gradnjo nove tovarne avtomobilov, se je odločil tudi za delitev proizvodnje tako znotraj matične tovarne v Novem mestu kot tudi med novoustanovlje-

nimi obrati, kasnejšimi temeljnimi organizacijami.

Nekdanje prostore za proizvodnjo avtomobilov so preuredili za proizvodnjo prikolic, za večje prikolice pa zgradili novo tovarno v Brežicah, proizvodnjo dostavnih in osebnih vozil pa preselili v novo tovarno. Omeniti velja, da je bila nova tovarna avtomobilov zgrajena pretežno s sredstvi kolektiva — tako kot vse, kar si je kolektiv v dveh desetletjih uspel zgraditi po načelu — gradimo le toliko, za kolikor imamo na voljo sredstva.

Skromen, dinamičen kolektiv je, lahko bi dejali, doslej ustvaril več kot solidno osnovo za nadaljnji razvoj, ki je sodeč po načrtih pogumno zastavljen, vendar pa omejen v dejanske možnosti. Te pa so pri proizvodnji prikolic do leta 1980 povečanje proizvodnje na 60 tisoč prikolic letno in razvoj nekaterih novih tipov, med njimi zlasti velikih stanovanjskih. K temu sodi tudi širjenje prodajne in servisne mreže — ne le po Evropi, ampak tudi na drugih celinah. Avtomobilska industrija naj bi naraščala vsako leto za tretjino, pri čemer bo sposobna prilagajati se razmeram na trgu. Proizvodnjo male »katrc«, za katero že ob koncu tega leta kupujemo v tujini le še za dobro tretjino sestavnih delov, nameravajo do konca leta 1980 povečati na 100 tisoč avtomobilov, mimo tega pa bodo lahko montirali še do 50000 drugih tipov osebnih vozil na osnovi kooperacijske pogodbe. Seveda se ti načrti še »tepejo« z načrti drugih domačih proizvajalcev vozil, ki se bolj kot za zdravo konkurenčno srečanje na trgu navdušujejo za administrativno dodeljevanje pravic do dela tega.

V Novem mestu se bo tako razvijala finalizacija proizvodnje in osnovna proizvodnja avtomobilov in prikolic, proizvodnja delov in sklopov pa v drugih temeljnih organizacijah. Naj ob koncu navedemo še nekaj številčnih kazalcev bodočega razvoja:

Ob koncu srednjeročnega obdobja naj bi IMV dosegel ob 10700 zaposlenih — kar je približno podvojeno sedanje število zaposlenih — 11,2 milijarde celotnega dohodka. Za uresničitev razvojnega programa bo kolektiv potreboval približno 2,14 milijarde din, od česar naj bi 440 milijonov zbral sam, 500 milijonov domače banke, 1,2 milijarde din pa bi si sposodil v tujini. Takšen program je skladen z razvojnim konceptom naše republike, pri čemer velja posebej poudariti, da bo IMV čez štiri leta prodal na tujem že za desetino vsega slovenskega izvoza.

Zdravo in uspešno
novo leto 1977
želijo
poslovnim sodelavcem,
prijateljem
in vsem bralcem:

Turistično-gostinsko podjetje
»ALPE-ADRIA«
Ljubljana, Masarykova 14
CENTRALNA LEKARNA LJUBLJANA
Ljubljana, Prešernov trg 5
Trgovsko podjetje »DROGERIJA«
Ljubljana,
Ljubljana, Milana Majcna 12
GOZDNO GOSPODARSTVO BLED,
n. sol. o. Bled, Ljubljanska 19
GOZDNO GOSPODARSTVO
CELJE, n. sub. o. Celje,
Ljubljanska 13
Proizvodno gradbeno podjetje
»GRADNJA« Žalec
GRADBENO PODJETJE BOHINJ,
Bohinjska Bistrica
Kovinsko podjetje »IMKO« p. o.
Ljubljana, Kamniška 41
IMP — INDUSTRIJSKO MONTAŽNO
PODJETJE LJUBLJANA, n. sol. o.
TOZD ELEKTROMONTAŽA
LJUBLJANA, n. sol. o.
INDE KOPER, Center
za rehabilitacijo invalidov
ISKRA — IEZE LJUBLJANA,
TOZD Tovarna uporov
in potenciometrov Šentjernej
Blagovni transportni center
»JAVNA SKLADIŠČA« Ljubljana,
Šmartinska 152 s svojimi TOZD:
TOZD — Skladišča, Ljubljana,
TOZD — BTC, TOZD — Restavracija,
TOZD — Skladišča, Novo mesto
in delovno skupnostjo
skupne službe
Kovinska industrija »KOVIND« p. o.
Unec pri Rakeku
Konfekcija »LISCA« Sevnica
»MARMOR HOTAVLJE«,
Industrija naravnega kamna,
Gorenja vas/Škofja Loka
»MERCATOR« Ljubljana n. sub. o.,
TOZD »RIBNICA« o. sub. o.

»NOVOLES« lesni kombinat
Novo mesto n. sol. o., Straža
OBČINSKI SVET ZSS
Ljubljana-Vič-Rudnik
Ljubljana, Trg MDB 7
OPEKARNIŠKO PODJETJE »MAP«
Maribor o. sol. o., TOZD
OPEKARNA PTUJ o. sol. o.
KIK »POMURKA« Murska Sobota,
TOZD KG Rakičan
RUDNIK RJAVEGA PREMOGA
SENOVO
»SAVA« KRANJ, industrija
gumijevih, usnjenih in kemičnih
izdelkov z p. sub. o., Kranj,
Škofjeloška c. 6
SLOVENIJAŠPORT, Export-Import,
p. o. Ljubljana, Dalmatinova 1
»STANBIRO«, Organizacija
za stanovanjsko gospodarstvo
Slovenska Bistrica, Partizanska 1
»STANINVEST« Ljubljana p. o.
Ljubljana, Kersnikova 6
REK Velenje n. sol. o.,
TOZD TERMOELEKTRARNA Šoštanj,
Šoštanj, Ul. Ivo Lola Ribarja 18

Osnovna organizacija sindikata
VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA
Slovenske Konjice

ZDRAVILIŠČE »RADENSKA«
Radenci n. sol. o.

ZDRUŽENA
ELEKTROGOSPODARSKA
PODJETJA SLOVENIJE, n. sub. o.
Maribor, Vetrinjska ul. 2

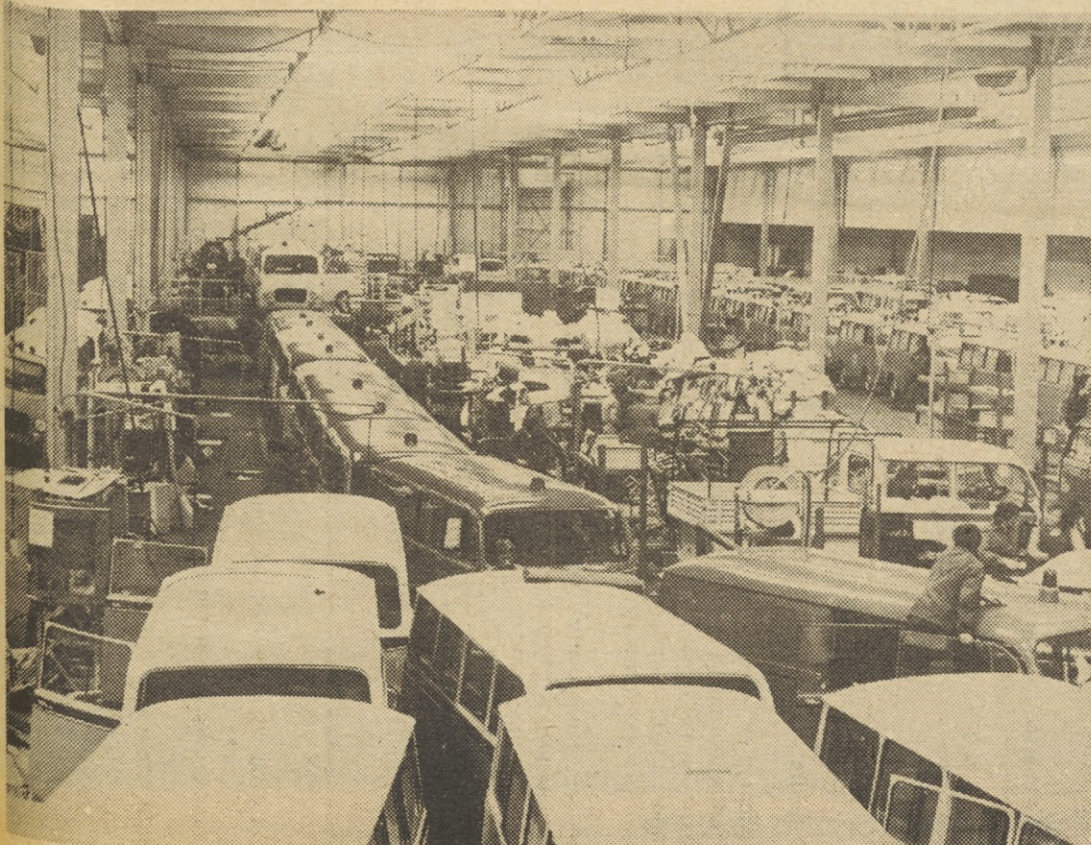
ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV
SR SLOVENIJE, REPUBLIŠKI ODBOR
Ljubljana, Beethovnova 10

ZVEZA SINDIKATOV SLOVENIJE,
OBČINSKI SVET CELJE

ZVEZA SINDIKATOV SLOVENIJE,
OBČINSKI SVET VELENJE

Vsem darovalcem, ki so darovali namesto
osebnih novoletnih voščil za boj proti raku,
se iskreno zahvaljujemo!

DRUŠTVO SRS ZA BOJ PROTI RAKU
61001 LJUBLJANA, Komenskega 4
Tel.: 322-861, 322-862
Žiro račun: 50101-678-49189

NA OBISKU PRI KOLEKTIVU LEKA — PREDSTAVLJAMO GA PRI DELU

»OMREŽILI« SO ZEMELJSKO OBLO

V treh desetletjih se je podjetje razvilo v enoga naših najpomembnejših farmacevtskih podjetij, ki je navezalo niti strokovnega in poslovnega sodelovanja malodane po vsem svetu — Vrh dosedanjega razvoja: prodaja lastne tehnologije v svet

Nedavno je kolektiv Leka praznoval trideseto obletnico svojega podjetja. Ob tej priložnosti, a ne za jubilej, pač pa za delovne in samoupravne uspehe, je predsednik Tito odlikoval kolektiv z redom dela z zlatim vencem. Slovesnost je bila seveda primerna priložnost za novinarje, da so pokukali »skozi vsa vrata« v podjetju. Izpustili je nismo tudi mi, rezultat naše radovednosti pa je naslednji zapis o kolektivu, ki je v minulih treh desetletjih »zrasel« v eno naših najpomembnejših farmacevtskih podjetij, z močnim lastnim razvojem in trdno usmerjenimi razvojnimi težnjami.

Danes je Lek po velikosti na četrtem mestu med podjetji v jugoslovanski farmacevtski industriji, izdeluje pa šestino vseh zdravil, ki jih porabimo v Jugoslaviji. 1630 zaposlenih (9,2 odstotka vseh zaposlenih v jugoslovanski farmacevtski industriji) združuje delo v sedmih temeljnih organizacijah združenega dela in delovni skupnosti skupnih služb. Četrtnina vseh zaposlenih ima višjo ali visokošolsko izobrazbo, od teh pa je 11 doktorjev in 7 magistrorov znanosti.

Proizvodnja farmacevtskih, veterinarskih in kozmetičnih preparatov že od lani poteka v novi tovarni v šišenski industrijski coni v Ljubljani. Tovarna ima 31.000 kvadratnih metrov površine, dobra polovica pa je namenjena farmacevtski proizvodnji. V tej proizvodnji je zaposlenih

sredstva, bronhospazmolitiki, antialergiki in antidoti. Med 40 kemičnimi izdelki velja omeniti kovinske stearate, gluhoheptonate, derivate 8-hidroksikinolina, sredstva za desinfekcijo semen, bizmutove soli, alkaloidne glikozide in dušikov oksidul. Stiri najst skupin veterinarskih preparatov v 18 oblikah vključuje analeptike, antibiotike, antiparazitike, dermatološke preparate, digestive, hormonske preparate, hranilne in zdravilne dodatke živalski krmni, kemoterapevtike, mineralne preparate ter sredstva za zaščito surovin in krmil.

Kozmetične izdelke iz Leka lahko razvrstimo v 13 skupin v 100 različnih oblikah. Najbolj so znani insekticidi, osvežilci prostorov »Ambient«, šamponi »Dan na dan«, »Duet« spreji,

šamponi, pene za prhanje, vitamini regeneratori, utrjevalci las in laki, »Bibisan« izdelki za nego otrok, medicinske zaščitne kreme, osvežilne kopalne soli, osvežilni robčki, zobna krema »colgate« in Vitargin.

Lani je Lek s prodajo svojih izdelkov iztržil 881 milijonov dinarjev, ali za 36,2 odstotka več kakor v letu poprej, letos pa naj bi se prodaja povečala na 1,194 milijarde din ali za nadaljnjih 35 odstotkov (glede na leto

poprej). Najpomembnejša je kajpak proizvodnja farmacevtskih preparatov, saj po vrednosti presega osem desetih dosežene realizacije, medtem ko sta si v letošnjem letu kozmetična in kemična proizvodnja skorajda enakovredni, vsaka z malo manj kot desetino ustvarjenega celotnega dohodka.

Podjetje večino izdelkov proda doma, na tujem pa tudi farmacevtske preparate. Izvoz

pri tem iz leta v leto krepko narašča in letos bo predvidoma skorajda dosegel vrednost 13 milijonov dolarjev ali več kakor petino doseženega celotnega prihodka podjetja. Izdelke prodaja Lek predvsem v dežele EGS, SEV in tudi v dežele neuvrščene sveta. Pri tem je zlasti pomembno, da je Lek začel poleg surovin, polizdelkov ter izdelkov izvažati tudi doma razvito tehnologijo — in to v dežele v razvoju. Lek se vključuje v načrte dežel v razvoju za gradnjo obratov za proizvodnjo farmacevtskih specialitet. Kolektiv je že navezal stike z Etiopijo, Sudanom, Nigerijo in celo z deželami Srednje Amerike. V nekaterih drugih deželah pa preučuje možnosti za gradnjo farmacevtskih objektov, pri čemer bi lahko izkoristil bogate izkušnje, ki si jih je pridobil pri gradnji svoje nove tovarne.

Ko govorimo o izvozu, velja posebej omeniti doma razvit tehnološki postopek za proizvodnjo redergina, ki ga pridobivajo iz rženih rožičkov. Že v prihodnjem letu naj bi podjetje dogradilo nove obrate za pridobivanje te učinkovine in z njimi bi se Lek uvrstil med najpomembnejše in največje svetovne proizvajalce redergina. Večino te učinkovine bo podjetje izvozilo na konvertibilno področje, s tem pa bo že v letu 1980 skorajda v celoti pokrivalo uvoz z lastnim izvozom. Pri tem velja poudariti, da se bo v naslednjih štirih letih vrednost uvoza skorajda podvojila, vrednost izvoza pa skorajda potrojila.

Ne bi bilo prav, če v »sprehodu« skozi Lek ne bi posebej spregovorili o razvojno-raziskovalni dejavnosti. Ta dejavnost je v farmacevtski industriji v svetu izjemnega pomena in ji podjetja

Red dela z zlatim vencem, s katerim je predsednik Tito odlikoval kolektiv ob njegovi 30-letnici

zato namenajo izredno velika sredstva. Čeprav se Lek ne more enačiti s farmacevtskimi velikani, vendarle glede na svojo velikost namenja znatna sredstva za raziskave in razvoj. Lani je kolektiv za ta namen »odrinil« kar 45 milijonov dinarjev. Lekovi raziskovalci se že lotevajo farmakoloških, biofarmakoloških in predkliničnih raziskav lastnih preparatov, ki so še v razvoju. Do leta 1980 bo podjetje vlagalo v raziskovalno in razvojno dejavnost vse več sredstev, čez štiri leta že 125 milijonov, za »povračilo« pa bodo raziskovalci omogočili podjetju, da bo razmerje med licenčnimi in lastnimi preparati zmanjšalo z razmerja 2 proti 1 na 1 proti 1.

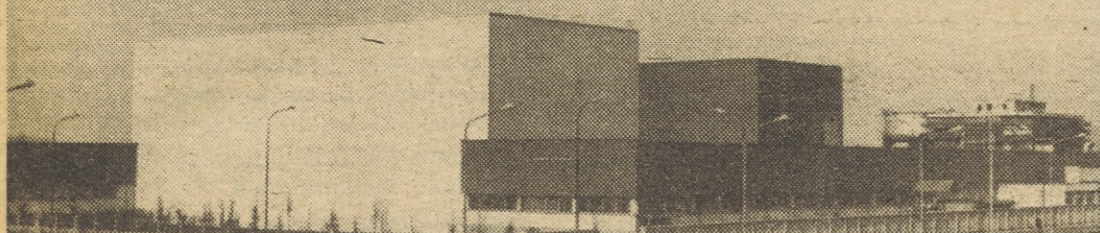
Lek danes sodeluje na strokovnem in poslovnem področju s številnimi v svetu znanimi podjetji tovrstne industrije, pred šestimi leti pa je kot rezultat tako strokovnega kot poslovnega sodelovanja in skupnega vlaganja kapitala zraslo v Ljubljani novo farmacevtsko kemično podjetje Bayer-Pharma, ki izdeluje in prodaja izdelke iz Bayerjevega farmacevtskega, kemičnega in kozmetičnega ter veterinarskega programa za potrebe jugoslovanskega trga.

Takšen je Lek v jubilejnem letu, ko kolektiv praznuje trideseto obletnico obstoja podjetja.

letu 1980 dosegel vrednost dobrih 3 milijard dinarjev. Vrednost družbenega produkta naj bi naraščala celo hitreje, po letni stopnji 31 odstotkov, družbeni proizvod na zaposlenega naj bi se povečeval letno za 19 odstotkov, število zaposlenih pa za 9 odstotkov letno.

Najmočnejše naj bi se v naslednjih letih razvijala dejavnost, ki naj zagotovi dovolj surovin, to pa sta TOZD Kemija in TOZD Droga. Farmaceutska in kozmetična proizvodnja naj bi naraščali nekaj počasneje kot proizvodnja surovin, še počasneje pa naj bi se razvijale druge dejavnosti. Da bi kolektiv uresničil srednjeročni razvojni program in dosegel zahtevane poslovne cilje in dogovorjeno raven družbenega in osebnega standarda zaposlenih, bo moral v naslednjih letih zbrati skupno 1,3 milijarde dinarjev investicijskih sredstev, poleg tega pa še dodatnih 430 milijonov din za obratna sredstva. Kolektiv bi sicer lahko sam zbral potrebna sredstva, vendar jih bo prav v naslednjih dveh letih potreboval znatno več, kot jih bo lahko prigrispospodaril. Zavoljo tega bo moral najemati tudi posojila.

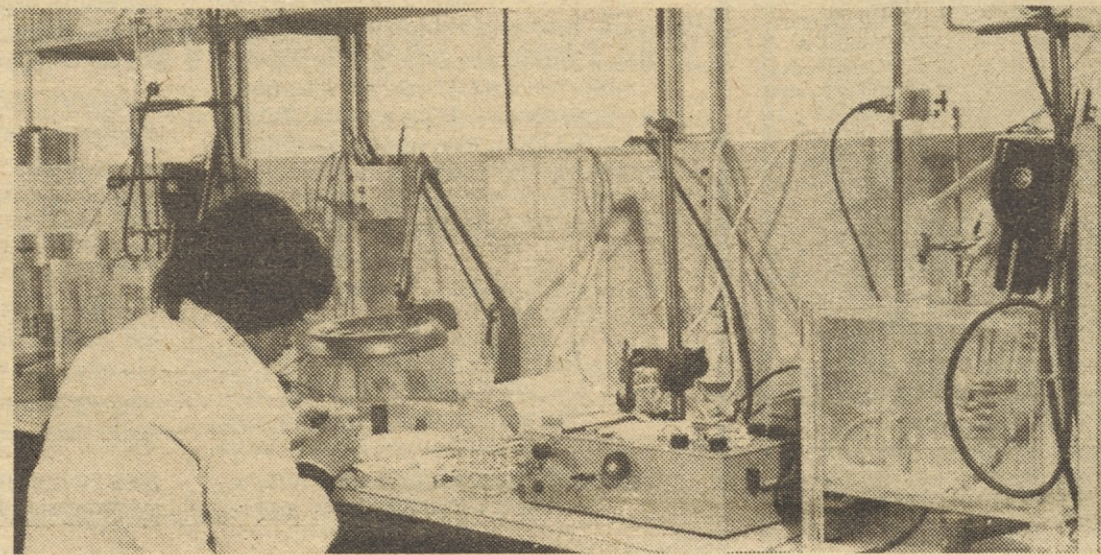
Ne domišljamo si, da smo v tem kratkem zapisu uspeli predstaviti kolektiv Leka; ničesar nismo omenili iz sicer bogate de-

Nova tovarna za proizvodnjo farmacevtskih, veterinarskih in kozmetičnih preparatov je eden od stebrov bodočega razvoja tovarne Lek

430 delavcev ali četrtnina vseh zaposlenih. Desetina vseh zaposlenih dela v TOZD razvoj in raziskave, ki si je zavaljo svojih uspehov (doma ima prijavljenih 18 patentov, v tujini pa 40) »prisluzil« uradno priznan status raziskovalne organizacije. Farmaceutske surovine proizvajajo v Mengšu, v TOZD Kemija in TOZD Droge, kjer je skupaj zaposlenih 138 delavcev.

V Leku izdelujejo 92 farmacevtskih izdelkov v 130 oblikah in 212 različnih pakiranjih; najbolj znani preparati so kardiotoniki, antihipertenzivna zdravila, zdravila za zdravljenje motenj v periferni in cerebralni cirkulaciji, kemoterapevtiki, antivarikozna zdravila, analgetiki, inhalacijski anestetiki, antacidi, antianemiki, diagnostična

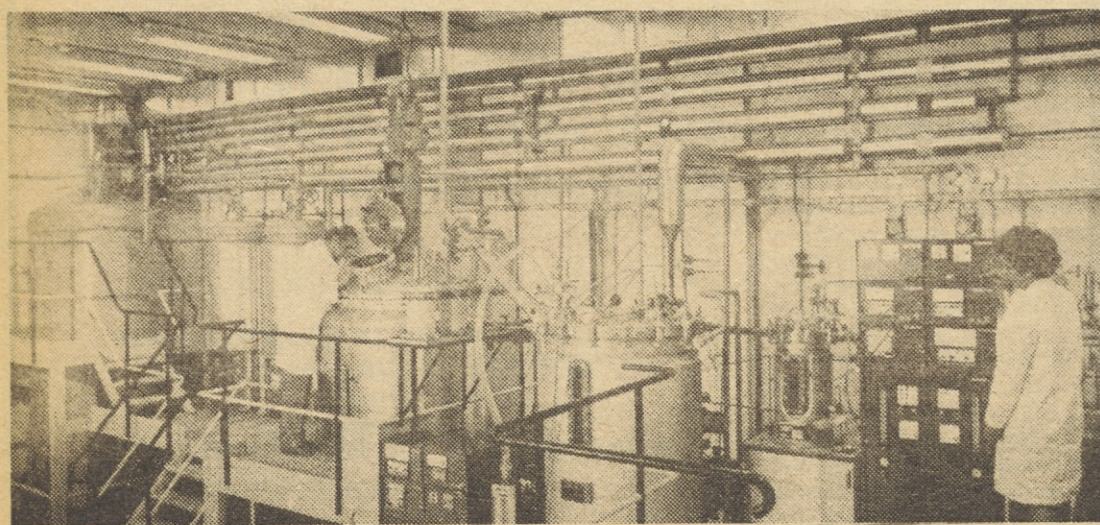
Detajl iz razvojnega oddelka podjetja

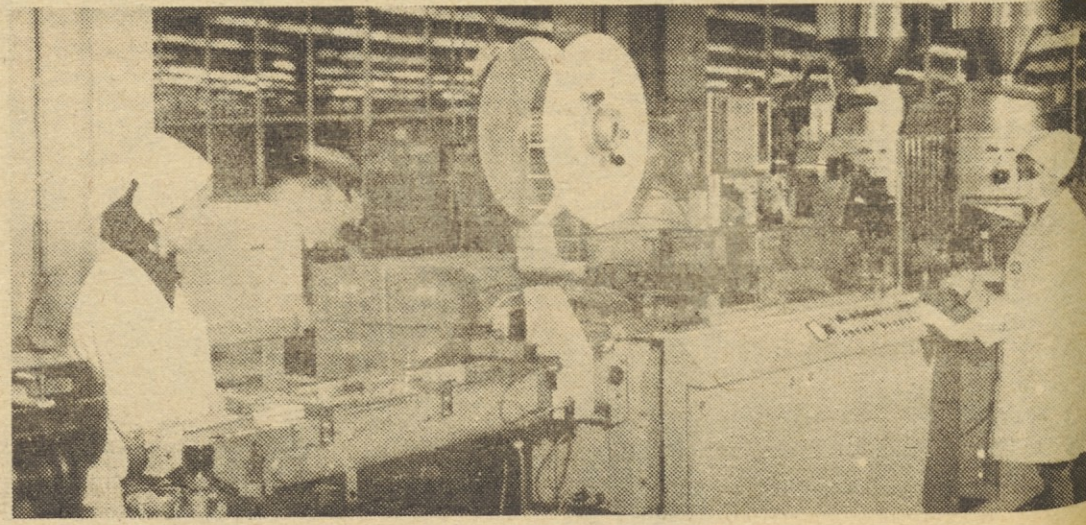
Ne tako redek pojav v tovarni: kulturna prireditev, tokrat razstava likovnih dosežkov dveh članic kolektiva

Srednjeročni razvojni načrt predvideva, da se bo podjetje naglo razvijalo, vendar ne mimo dejanskih finančnih možnosti. Tako naj bi celotni dohodek, preračunano seveda po sedanjih cenah, naraščal vsako leto v poprečju za 28 odstotkov in v

javnosti članov kolektiva na rekreacijskem, kulturnem in drugih področjih, ničesar nismo zapisali o skrbi za človeka v tem podjetju. Nam v opravičilo dodajmo, da je ta del življenja kolektiva vreden posebne pozornosti, samostojnega zapisa.

Polindustrijski laboratorij v TOZD Kemija v Mengšu je pomembna Lekova naložba za razvijanje lastnih tehnoloških postopkov

Pakirni oddelek farmacevtske proizvodnje

DELAVCI LESNINE USPEŠNO ZAKLJUČUJEJO POSLOVNO LETO

Novi obrati in nove prodajne površine

Pripovedovati o delovnih uspehih kolektiva Lesnine v letošnjem letu bi pomenilo napisati cele časopisne strani. Delavci organizacije združenega dela Lesnina in v širšem pomenu delavci sestavljene organizacije združenega dela UNILESA so v minulem letu dosegli toliko uspehov, da vseh preprosto ne moremo niti zabeležiti.

Nekaj uspehov pa je le takih, ki bi jih kazalo poudariti, saj so med pomembnejšimi za dolgoročni razvoj podjetja.

Prav gotovo je v letošnjem letu eden največjih uspehov delavcev, ki delajo v TOZD notranje trgovine otvoritev salona pohištva v Novem Sadu in v Prištini, zato o tem nekaj več. V srednjeročnem načrtu naj bi v petih letih povečali prodajne površine na jugoslovanskem prostoru za približno 60 tisoč kvadratnih metrov. To pa pomeni nekaj več kot deset tisoč kvadratnih metrov letno.

Salon pohištva v Novem Sadu, ki so ga odprli 9. septembra letos in takrat na slavnosten način predali svojemu namenu, je največji in najlepši njihov salon pohištva v Jugoslaviji. Za izpolnitev srednjeročnega načrta pa pomeni novih 3.000 kvadratnih metrov prodajne površine. Priprave za otvoritev salona so bile vsestranske. Tako so pri Lesnini že prej poskrbeli za analizo tržišča, izbor dobaviteljev posameznih izdelkov, reklamno in za kadrovska vprašanja.

V novi salon so delavci Lesnine in tudi UnileSA vložili približno 25 milijonov dinarjev. Zaloge salona pa bodo znašale od 700 do 800 milijonov dinarjev, letno realizacijo pa načrtujejo na več kot 50 milijonov dinarjev. V Novem Sadu se bo delež prodaje pohištva Lesnine povečal od sedanjih 4 na 20 odstotkov v glavnem mestu Vojvodine. Sedaj prodajo na 17.450 kvadratnih metrih v Novem Sadu za 290 milijonov dinarjev pohištva. Vsi ti podatki pa govornijo v prid perspektivnosti novega salona Lesnine.

Tudi to moramo omeniti, da v novem salonu Lesnine v Novem Sadu kupci lahko izbirajo izdelke 50 različnih proizvajalcev pohištva iz vse Jugoslavije. Največ pa so seveda zastopane članice UnileSA in proizvajalci iz Vojvodine.

Ker je v Novem Sadu pri prodaji

nove trgovske hiše so v Lesnini posvetili največ pozornosti pridobivanju in usposabljanju novega kadra, ki bo vodil to trgovsko hišo. To pa predstavlja zagotovilo, da bo nova poslovalnica s svojimi rezultati ustvarjala dovolj dohodka za vračanje vloženi sredstev in za naložbe v

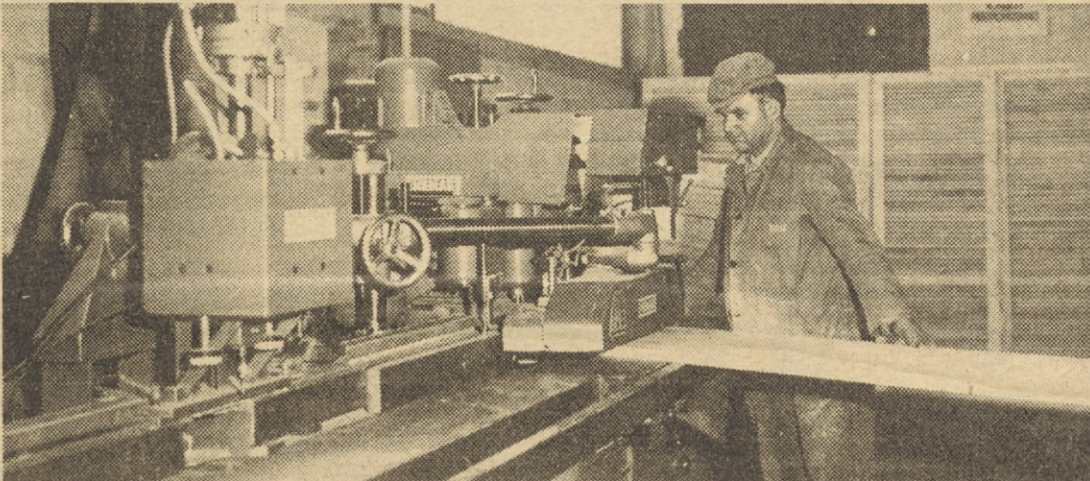
moči, saj bodo s tem povečali kvaliteto in produktivnost. To pa pomeni dodatna sredstva za razširjeno reprodukcijo. Z rekonstrukcijo in z novimi vlaganji pa bodo tudi izboljšali delovne razmere svojih delavcev. Pri naštevanju uspehov Lesnine prav gotovo ne gre zanemariti uspe-

ha, ki ga je dosegel TOZD izvoz v prvih sedmih mesecih letošnjega leta. Izvoz v tujino so namreč več kot podvojili v primerjavi z enakim obdobjem minulega leta. Izvojni posli so tekli dobro, tako da so v dobrih šestih mesecih letošnjega leta dosegli vrednost 700 milijonov dinarjev. Samo v ZDA so izvozili za 300 milijonov dinarjev svojih izdelkov. Poudariti je treba, da na to zahtevno tržišče izvažajo predvsem končne izdelke. S tem povečanim izvozom je Lesnina postala največji jugoslovanski izvoznik pohištva v ZDA.

To pa prav gotovo ni vse, kar bi lahko povedali o uspehih kolektiva Lesnine v minulem letu, saj bi poleg

številnih gospodarskih uspehov morali omeniti tudi skrb za družbeni standard, in to predvsem za letovanje njihovih delavcev in ne nazadnje tudi solidarnost, ki so jo pokazali delavci Lesnine ob katastrofalnem potresu v Posočju. Za prizadete so namenili dvodnevni zaslužek in tako zbrali samo delavci trgovskega dela Lesnine 500 tisoč dinarjev, za kar so v Breginjju postavili dve montažni hiši.

Ob koncu bi lahko rekli, da delavci Lesnine predvsem skrbijo za uspešnejši razvoj svojih TOZD, boljše delovne razmere, višji družbeni standard in večji poslovni uspeh doma in na tujem.

Le z najmodernejšimi stroji so proizvodne temeljne organizacije združenega dela Lesnine lahko konkurenčne tudi na svetovnem tržišču.

stanovanjske opreme močna konkurenca, bo morala Lesnina nuditi potrošniku nekaj več, kar so tudi načrtovali, saj so temu primerno oblikovali tudi prodajne pogoje.

Razstavnici in prodajni salon pohištva v Novem Sadu je bil torej zgrajen po premišljenih študijah tržišča in so ga ob otvoritvi prav zato lahko imenovali kot največji in najlepši salon pohištva Lesnine v Jugoslaviji.

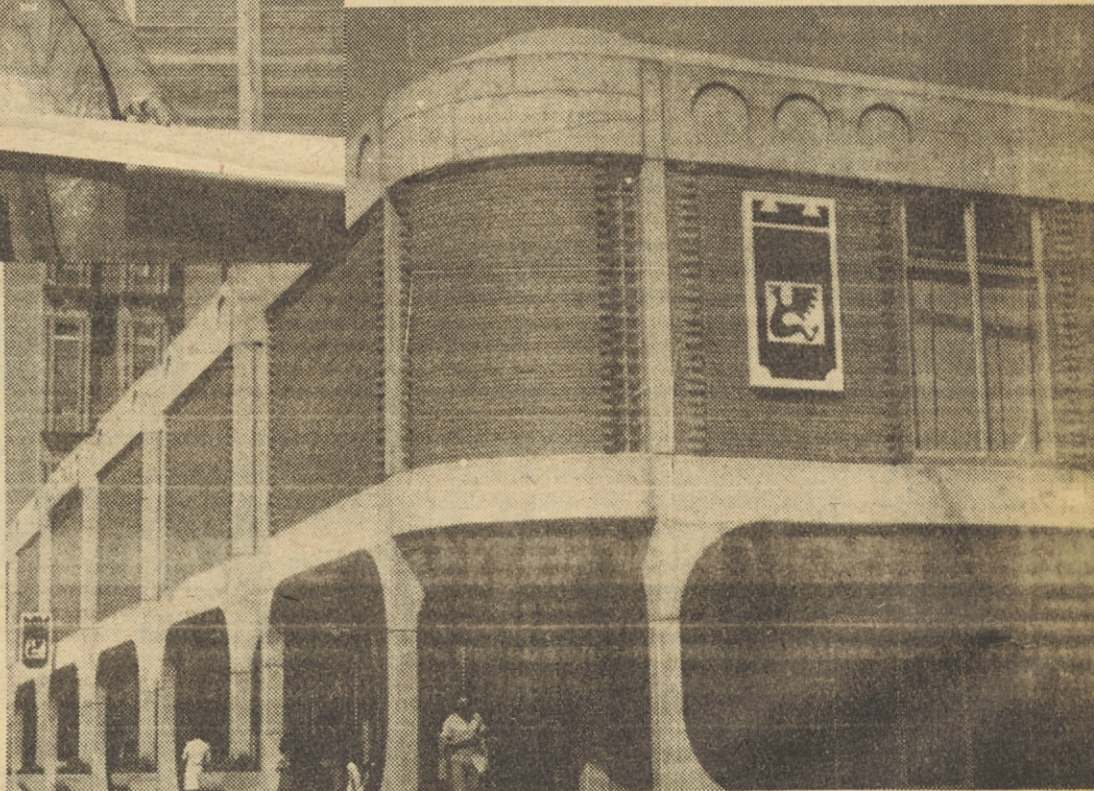
Novim prostorom v Novem Sadu se je ob koncu leta pridružil tudi nov prodajni in razstavnici objekt v Prištini. Z gradnjo tega objekta so začeli leta 1974. Prodajni salon v Prištini je manjši od novosadskega in zavzema površino 1617 kvadratnih metrov. Vrednost objekta znaša po pogodbi skoraj 13 milijonov 800 tisoč dinarjev. Poleg skrbi za sredstva

nove objekte.

Ko že govorimo o novih objektih Lesnine, moramo prav gotovo tudi omeniti modernizacijo oziroma gradnjo novih proizvodnih objektov v Dobovi in Ljutomeru.

O prenovljenem obratu v Dobovi bi pravzaprav na kratko lahko rekli samo to, da pomeni 3. junij, ko so svečano odprli prenovljeni mizarški obrat za delavce DEKORLESA dopolnitev proizvodnega programa in povečanje proizvodnje zmogljivosti s sodobno strojno opremo za proizvodnjo maloserijskega ekskluzivnega pohištva in individualne opreme.

Nova strojna oprema in prenovitev obrata je seveda terjala ogromna finančna sredstva, zato so vanj vložili vsa razpoložljiva sredstva in

Salon pohištva v Novem Sadu je eden najlepših in največjih prodajnih objektov Lesnine v Jugoslaviji.

ENERGOINVEST ČRNUČE

Ambiciozni, vendar realni načrti

Čeprav šteje kolektiv Energoinvesta iz Črnuče le 360 zaposlenih, proizvede približno tretjino transformatorjev, ki jih potrebuje elektrodistribucija v Jugoslaviji. Ob tem kaže poudariti tudi dejstvo, da se je v zadnjih desetih letih uvrstil ta kolektiv tudi med pomembne izvoznike, saj dobro tretjino svojih izdelkov izvozi v dežele vzhodne Evrope ter Bližnjega vzhoda, kjer skupaj z drugimi delovnimi organizacijami, ki so združene v Energoinvestu, opravijo celoten inženiring in gradnjo električnega omrežja. Gre torej za ponudbo na ključ in za dobro utečeno sodelovanje znotraj Energoinvesta.

Že nekaj let pa v črnuškem Energoinvestu ugotavljajo, da so njihove

sedanje zmogljivosti premajhne glede na povpraševanje po njegovih transformatorjih, poleg tega pa je treba sedanjo proizvodnjo tudi tehnološko »obogatiti«
ter zgraditi ob tovarni potrebne laboratorije za merjenja in stalno kontrolo kakovosti. Zato so se odločili tudi za večjo investicijsko naložbo, s katero bodo v prvi fazi zgradili za nadaljnji razvoj tovarne zelo pomemben laboratorij in poleg tega tudi zamenjali tehnološko zastarelo strojno opremo z najsodobnejšo. Čez dobri dve leti bo prva faza rekonstrukcije opravljena. Seveda pa to še ne bo konec; šele takrat bo začel obseg proizvodnje v Energoinvestu Črnuče naraščati, saj računajo, da bodo ob koncu sedanjega srednjeroč-

nega razvojnega obdobja že za 60 odstotkov povečali proizvodnjo transformatorjev. Glede na dosedanje izvozne izkušnje pa bo tudi v bodoče izvozna usmeritev pomembnejša in povsem upravičeno lahko pričakujemo, da se bodo sedanja prizadevanja, da se črnuški Energoinvest še bolj uveljavi na tujih trgih, uresničila.

Še to: kljub povečanju obsega proizvodnje in tudi večji vrednosti realizacije se število zaposlenih v Energoinvestu Črnuče ne bo povečalo, saj bodo z investicijskimi naložbami povečevali produktivnost dela in izboljšali delovne razmere.

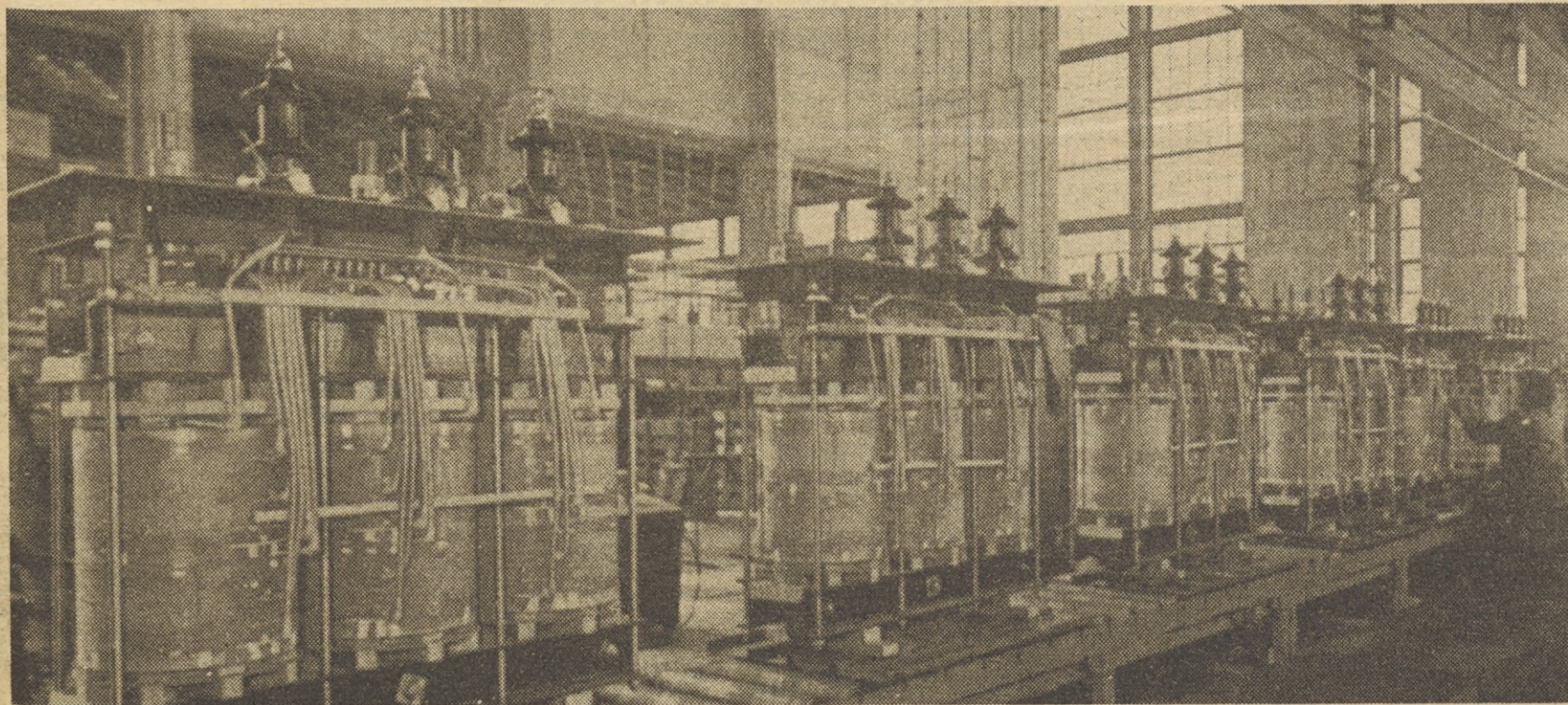
Podoba Energoinvesta Črnuče pa

se ne spreminja samo v proizvodnji, črnuška tovarna postaja namesto temeljne organizacije združenega dela sedanja delovna organizacija. Z novim samoupravnim sporazumom o združevanju delovnih organizacij v SOZD Energoinvest Sarajevo oblikujejo v tem jugoslovanskem velikanu tudi nove medsebojne odnose, ki ne bodo več temeljili le na kupoprodajnih odnosih, temveč se bodo vse delovne organizacije ob vsakem skupno opravljenem poslu sproti dogovarjale o delitvi ustvarjenega dohodka in o riziku za to so se še posebej zavzemali črnuški Energoinvestovci in zdaj bodo na osnovi določil zakona o združenem delu take rešitve tudi v resnici vnesli v samoupravni sporazum o

združevanju. Novo vlogo pa dobivajo tudi prodajne službe v Energoinvestu, ki bodo prav tako postale delovna organizacija, vendar pa bo v njih dvodomen sistem odločanja; programe in interese bodo torej soočali delavci iz proizvodnih delovnih organizacij in tisti, ki so zaposleni v teh službah.

Seveda pa je to le prvi del reorganizacije v Energoinvestu, kajti v črnuški delovni organizaciji bodo uresničevali tudi tista določila, ki veljajo za delovno organizacijo in temeljne organizacije združenega dela. Začeli so že analizirati možnosti za ustanovitev več temeljnih organizacij združenega dela in delovne skupnosti za opravljanje skupnih zadev. Že nova investicija jih sili v drugačno organiziranost, saj bo laboratorij opravljal storitve tudi za druge delovne organizacije in institute, proizvodne organizacije pa bodo prav tako imele glede na naravo svojega dela možnost, da se odpirajo navzven in povezujejo prek samoupravnih sporazumov še z drugimi asociacijami združenega dela.

Če pravimo, da se je podoba črnuškega Energoinvesta začela spreminjati z integracijo z drugimi temeljnimi organizacijami združenega dela v Energoinvestu, kar velja za zadnja leta, tedaj lahko glede na predvidene načrte in o investicijski gradnji tudi trdimo, da se bo podoba tovarne v naslednjih letih še hitreje spreminjala. Iz nekdanjega Jambora nastaja sodobna tovarna, ki bo v bodoče lahko tudi več sredstev namenjala osebnemu in družbenemu standardu svojih delavcev in dajala večji delež k družbenemu bogastvu. Predvsem to pa delovni kolektiv črnuškega Energoinvesta tudi hoče.

Transformatorji na montažni liniji

NARODNO IN PROTIFAŠISTIČNO GIBANJE SLOVENCEV V ITALIJI
MED DVEMA VOJNAMA (III.)

PRIPRAVE NA OBRAČUN

Piše: Dr. Milica Kacin — Wohinz

ILEGALNA NARODNO- REVOLUCIONARNA ORGANIZACIJA

Nezadovoljstvo z lojalnostjo meščanskih političnih društev in razočaranje nad neučinkovitostjo legalnih prizadevanj za narodne pravice se je pokazalo že pri rezultatih volitev v parlament leta 1924. Tedaj je slovenska lista, ki je za to priložnost združevala obe meščanski struji, dobila za tretjino manj glasov kot leta 1921. Namesto prejšnjih pet poslancev sta bila izvoljena le dva — Vilfan in Besednjak. Na ta poraz so seveda vplivali reformiran fašistični volivni zakon, obsežnost volivnega kroga, v katerem so bili Slovenci in Hrvati v manjšini, in poostren fašistični teror in ne nazadnje tudi nezadovoljstvo volivcev s politiko meščanskih društev. Zato so se mnogi vzdržali volitev, na drugi strani pa je prav po slovenskih okrajih naraslo število glasov za komunistično stranko, ki je dobila kot leta 1921 dve poslanski mesti. Prvič je bil izvoljen na komunistični listi tudi Slovenec: Jože Srebrnič iz Solkana.

protiitalijanski značaj. Širše ilegalno narodnerevolucionarno gibanje se je dejansko razvilo šele po letu 1927, po razpustu kulturnih društev, in to neodvisno od ORJUNE. Tedaj so goriški in tržaški mladinci na sestanku na Nanosu ustanovili organizacijo, ki ji pravimo kar tigrovska organizacija, čeprav si tedaj ni nadela posebnega imena, le njena tržaška veja se je imenovala Borba. (V dokumentih komunistične stranke je sicer že tedaj omenjeno ime TIGR, ilegalna časnika Borba in Svoboda pa govorita o narodnerevolucionarni organizaciji, le po letu 1930 se pojavlja tudi ime TIGR)

Končni cilj organizacije je bila pridružitve primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov k Jugoslaviji. Akcijski program organizacije je bil naslednji: z nasiljem proti fašističnim raznarodovalnim ustanovam opozoriti svetovno javnost na vprašanje narodnih manjšin v Italiji in ustrahovati nosilce raznarodovalne politike.

Boj za narodni obstanek je

tatov na fašistične ustanove in posest.

Teško je presojati kolikšen in kakšen odmev so imele te akcije na slovenske množice! Ivan Regent je poročal v komunističnem glasilu Lo Stato operaio, da te akcije niso dejanja zgolj neke teroristične sekte, temveč so izraz splošnega sovraštva in ljudskega besa. Vse prebivalstvo je solidarno z atentatorji in jih čiti, čeprav tvega ostre kazni. Poročal je tudi, da narodni revolucionarji niso skupina plačancev v službi jugoslovanske vlade in da ima TIGR, čeprav je zaprta organizacija, za seboj vsaj petdeset odstotkov prebivalstva Julijske krajine. Opozarjal je na razliko med to organizacijo in ORJUNO, ker so ju fašistične oblasti pa tudi voditelji komunistične stranke enačili, in poudarjal, da je TIGR organizacija slovenske in hrvaške nacionalistične mladine, ki izraža potrebo po boju proti tlačitelju, ORJUNA pa je organizacija jugoslovanskega kapitalističnega tlačitelja.

Nardnerevolucionarno gibanje je res dobivalo pomoč iz

Narodnjaki mladinci iz Trsta, septembra 1928 v Artvižah. Med njimi so F. Marušič, F. Bidovec in Z. Miloš.

Odpor do narodnjaške politike se je pojavil v kulturnih in mladinskih društvih. Mlada generacija je zahtevala radikalne ilegalne metode odpora in povezavo narodnega boja s komunističnim gibanjem. Menila je, da se je treba s fašizmom spoprijeti z enakimi sredstvi, kot jih je sam uporabljal za dušitev demokratičnega življenja v Italiji in za raznarodovanje manjšin. To sredstvo je bilo nasilje. Tako so že proti koncu leta 1924 ustanovili v Trstu prvo ilegalno narodno organizacijo TIGR — Trst, Istra, Gorica, Reka.

Ustanovitvi organizacije TIGR je tedaj botrovala jugoslovanska nacionalistična organizacija ORJUNA. Njeno teroristično delovanje na ozemlju Julijske krajine ni bilo usmerjeno proti delavskemu in komunističnemu gibanju kot v Jugoslaviji, pač pa je imelo izrazit

organizacija povezovala z bojem za socialno pravičnost, ko je ugotavljala, da sta na Primorskem po izgonu srednjega stanu ostala le še obubožan kmet in delavec. Temu sproletariziranemu, ponižanemu in narodno ter gospodarsko tlačnemu ljudstvu je preostala ena sama metoda boja za samoohranitev, tako piše v Borbi, in sicer metoda proletarske revolucionarne akcije in odpora narodnih manjšin, kakršno je uporabila Irska, ki se je osvobodila s terorističnimi napadi.

Tako je bilo od leta 1926 do leta 1930 po podatkih iz italijanskih dokumentov opravljenih kar 99 nasilnih dejanj, od tega: 31 napadov na patrolje in na vojašnice fašistične milice, 13 uspešnih atentatov predvsem na fašistične konfidente in miličnike slovenske narodnosti, 18 požigov šol, vrtcev ter vojaških objektov in osem terorističnih aten-

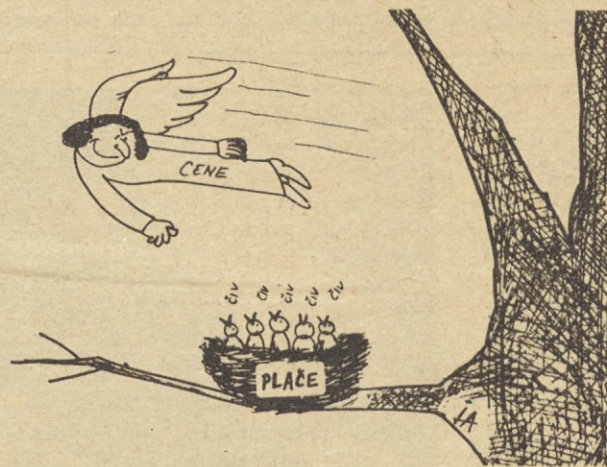
Jugoslavije, predvsem prek organizacij primorskih emigrantov. Prek emigrantov v Sloveniji je bilo povezano tudi z italijansko antifašistično koncentracijo v izgnanstvu. Tako je po tigrovskih tajnih kanalih prihajala prek jugoslovansko-italijanske meje v Italijo protifašistična literatura, ki so jo tiskali italijanski protifašisti v emigraciji. Prek istih kanalov so bežali antifašisti tudi iz notranjosti države.

Fašistične oblasti so za vso to aktivnost dolžile Jugoslavijo in izrabljale priložnost za napade na beograjsko vlado in njeno zunanje ministrstvo. Ta kampaanja je bila sestavni del tiste agresivne politike do Jugoslavije, ki jo je začel Mussolini po prenehanju prijateljske pogodbe med državama leta 1928 kljub težnjam jugoslovanskega kralja Aleksandra in njegove vlade po ohranitvi dobrih sosedskih odnosov.

BREZ BESED

Karikatura: M. Alašević

Let nad kukavičjim gnezdom po domače!

Karikatura: I. Antič

NOVOLETNA NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve pošljite do 6. 1. 1977 na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA. Nagrade: 300, 200 in 4 nagrade po 100 din.

	ODMARNI - TEN, POBEDE NE PRAVILNE	NAS SLAVNI NOGOMETNI VRATAR VADIMIR	DRIGANANA KRATICA NEKI DEM REPUBL	AVION	RAJKO KORINNIK	TOVARNA V SLOVENSKI BISTRICI	TRI (ITALIJANCI)	USTANOV- TELI FIRME KODAK	NEODSTO- PNE LARČE- KOVANA ROZICVI
DELAJSKI SVET	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
VRESEJE	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
NEDEJAVNI	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
ATEK	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
SINOV SIN	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
ITALIJSKI PROLETAR BOJNA NA SPLETARJIH	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
SEIDEL	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
NAGIB, POBUDA, VODILNA MISEL	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
MESTO V SZ, V ZAH. UKRA- JINI, ČESKO ZEL. KRIZISE	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
NEPRAVILNA TORASTA ZEMSKA	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
ROMUNSKI SPOJNIK	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
STARI OČE	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
ZEMELJ. PLIN	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ
MOREČE SANTO	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ	IRIDIJ

Rešitev nagradne križanke iz prejšnje številke:

AMINOKISLINA, REVOLUCIONAR, INARI, ANTIKA, TIRANA, CAR, MN, TRMA, IZA, EGAN, SERŽANT, TITAN, RALLI, ITERATIV, ACI, KING, ALAH, AG, ASTI, TALON, ALGA, IRENA, ASTAIRE, ODER, MAO, ŠPAS, SZ, OTRE, ČINKOLE, NI, STIL, OTON, ARETINO, PEGA, LAS, PAG, PAL.

Izzrebani reševalci iz prejšnje številke:

- nagrada, 200 din: Zlatko Lipovšek, C. M. Tita 87, 64270 Jesenice
- nagrada, 150 din: Mile Petrovič, Cesta 4 št. 5, Vrhovci, 61000 Ljubljana
- nagrada, 100 din: Damijan Mihelj, Ledine 2, 65000 Nova Gorica

Nagrade bomo poslali po pošti.

ARMADA — TO SMO MI

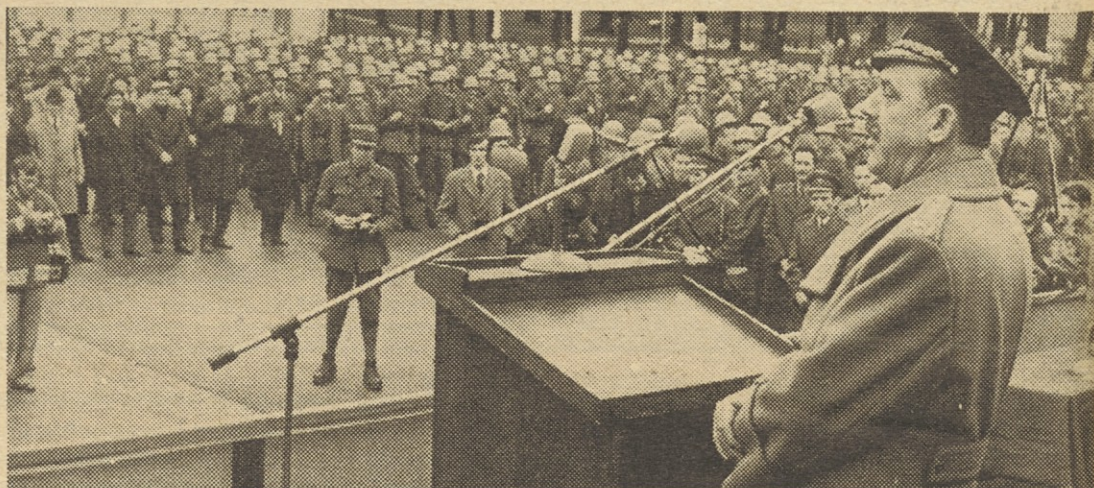
Letošnji 22. december, ki je tudi 35. rojstni dan naše jugoslovanske ljudske armade, smo v državi praznovali navdse slovesno. Praznovali so ga vojaki, oficirji in vsi delovni ljudje. Praznovali smo ustanovitev prve proletarske udarne brigade 22. december leta 1941 v Rudu. Njene uspehe v boju s sovražnikom in uspehe redne jugoslovanske vojske, ki je nastala s tistim dnem. Praznovali smo zmago naše vojske nad tujim in domačim sovražnikom v narodnoosvobodilnem boju in ljudski revoluciji, praznovali pa smo tudi uspehe, ki jih naša armada dosega po vojni v vsakodnevnem usposabljanju in pripravljenosti, da brani dosežke osvoboditve in revolucije. Praznovali smo ob dejstvu, da imamo najsodobnejše opremljeno armado z visoko usposobljenimi ljudmi, ki pa so, na kar

smo še posebej ponosni, oboroženi z morda najpomembnejšim orožjem, to je z visoko moralnopolično zavestjo, da so poklicani braniti naš neuvrščeni samoupravni socializem.

Številne prireditve po vsej Jugoslaviji, med njimi tudi ljudsko zborovanje v zgodovinskem Rudu, potrjuje dejstvo, da sta armada in ljudstvo eno, in da je nepremagljiva moč naše obrambe v tem, da je naša armada celotno ljudstvo.

Letošnji praznik Jugoslovanske ljudske armade je to še posebej pokazal.

Med številnimi prireditvami ob letošnjem 35. prazniku naše ljudske armade, na katerih so se srečali pionirji, mladinci, delavci in občani s pripadniki JLA, naj omenimo le nekatere.

Na sam dan Jugoslovanske ljudske armade je poveljnik ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Franc Tavčar v Kranju podelil prehodno zastavico najboljši enoti ljubljanskega armadnega območja, in to enoti Momčila Marjanca. Slovesni podelitvi so prisostvovali poleg pripadnikov JLA tudi številni občani Kranja in okolice. Po paradnem mimohodu borbenih enot so pripadniki JLA in občani praznovali praznik JLA še pozno popoldne.

V petek, 17. decembra, je poveljnik ljubljanskega armadnega območja general polkovnik Franc Tavčar-Rok sprejel predstavnike pionirske organizacije. Ti so poveljniku in drugim visokim predstavnikom JLA pripravili priložnostni program in se po čestitkah, ki so jih izročili za vse vojake JLA, pristrčno pogovarjali o življenju v naši ljudski armadi.

Načelnik štaba ljubljanskega armadnega območja general polkovnik Jože Ožbolt je istega dne sprejel predstavnike slovenskih športnih organizacij. Po čestitkah so se pogovarjali še o tesnejšem povezovanju športnih organizacij z JLA.

V petek, 17. decembra zvečer je poveljstvo ljubljanskega armadnega območja pripravilo v dvorani Tivoli osrednjo proslavo in počastitev 35-letnice JLA, ki so se med drugimi udeležili tudi predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher in drugi predstavniki družbenopolitičnega življenja SR Slovenije. Na prireditvi so sodelovali akademski pevski zbor »Tone Tomšič«, folklorni skupini France Marolt in Tine Rožanc, otroški pevski zbor RTV Ljubljana, učenci osnovne šole »Prežihov Voranc« in vojaški orkester ljubljanske garnizije ter znani jugoslovanski recitatorji in vokalni solisti.

V petek, 17. decembra je komandant teritorialne obrambe Slovenije general polkovnik Rudolf Hribernik-Svarun potem proglasil za najboljši pokrajinski štab TO v SR Sloveniji za leto 1976 PŠTO vzhodno-štajerske pokrajine.

Za najboljšo enoto teritorialne obrambe v Sloveniji je bila proglašena enota republiškega štaba TO.

Za najboljše poveljstvo enote TO v Sloveniji za leto 1976 je bilo proglašeno poveljstvo teritorialne enote občine Mozirje.

Nagrajenih je bilo tudi 12 mladih prostovoljcev iz teritorialnih enot.

V soboto, 12. decembra, so v Pivki slovesno odprli nov dom jugoslovanske ljudske armade. V tem domu naj bi našli prostor tudi občani Pivke predvsem pa mladi.

V ponedeljek, 20. decembra sta član sveta federacije Ivan Maček in poveljnik teritorialne obrambe Slovenije general polkovnik Rudolf Hribernik-Svarun v Kočevju sprejela starešine enote republiškega štaba za teritorialno obrambo. Ta enota je namreč dobila pohvalo zveznega sekretarja za ljudsko obrambo Nikole Ljubčiča.

V ponedeljek, 20. decembra je komandant ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok v domu JLA v Ljubljani sprejel predstavnike Zveze borcev in rezervnih starešin. Med gosti je bil tudi predsednik Zveze združenj borcev NOV SR Slovenije Janko Rudolf.

Tega dne je bilo tudi srečanje generalpolkovnika Tavčarja s slovenskimi novinarji, ki se jim je zahvalil za dobro sodelovanje v minulem letu. Izrazil je tudi željo, da bi se tako dobro sodelovanje v prihodnje še okrepilo. Nekatere naše dnevnike oziroma tednike je odlikoval z plaketo JLA.

Na praznik Jugoslovanske ljudske armade je poveljnik ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok priredil v Domu JLA v Ljubljani srečanje vojaških poveljnikov s predstavniki družbenopolitičnih organizacij SR Slovenije. Med gosti so bili tudi Sergej Kraigher, France Popit, Mitja Ribičič ter druge ugledne osebnosti. Ob tej priložnosti je generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok podelil letošnja posebna priznanja, velike, srednje in male plakete vojaškim enotam, delovnim organizacijam in posameznikom. Na fotografiji: priznanje so sprejeli tudi delavci Iskrne, TOZD — Inštituta za prenosno tehniko v Ljubljani.

Spoštovani naročniki!

Verjamite mi, da bi vam rad ob Novem letu napisal raje vse kaj drugega kot to, kar vam moram napisati. Bržčas ste takoj uganili, za kaj gre. Toda, prosim vas, preberite naslednje vrstice in nas poskusite razumeti.

Nismo se zlahka odločili za podražitev. Dolgo smo premišljevali in iskali najrazličnejše možnosti. Zal jih nismo našli in tako moramo tudi mi po poti drugih slovenskih časnikov, ki so se letos morali odločiti za višjo ceno že pred nami.

Prav gotovo ste brali, kako se je letos podražil papir, tiskarske in PTT storitve, za ekspedit in prevoz smo morali letos odšteti skoraj polovico več kot leta 1975... Kaj bi naštevali? Povem vam naj le to, da nas je veljal en izvod Delavske enotnosti 4,20 din, v kolportazi smo ga prodajali po 3 dinarje, naročniki pa so zanj odšteli 2,88 din. Kako smo lahko sploh izhajali? Razliko smo pokrili z dohodki nečasnikarskih dejavnosti in z dotacijo republiškega sveta ZSS.

Proti koncu leta smo dobili pogodbe za prihodnje leto. In spet bomo morali dati za tisk deset odstotkov več, za ekspedit 15 odstotkov več, ostala sila »ljubezniva« sporočila pa še pričakujemo. To pa je breme, ki ga kolektiv kljub dotaciji ne zmore več. To je ugotovil tudi izdajateljski svet in dovolil podražitev.

Tako bo odsej veljal izvod našega časnika v kolportazi 4,00 din (prej 3 din), celoletna naročnina pa 200 din (prej 150 din).

Iz vsega, kar sem vam doslej povedal, je razumljivo, da tudi ta cena ni ekonomska. Razliko bo še naprej izravnaval kolektiv s svojimi dodatnimi dejavnostmi in seveda republiški svet ZSS, ki je obljubil prav takšno pomoč kot v minulih letih.

Se enkrat naj vam zatrdim, spoštovani naročniki, da drugače nismo mogli. Prosim vas za razumevanje in vas pozdravljam z iskreno željo, da se vam zaradi tega našemu in vašemu časniku ne bo treba odreči.

VOJKO ČERNELČ